

สถาบันภาษาและกิจการต่างประเทศ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย
Language Institute and Global Affairs, Chiang Rai Rajabhat University

มังรายสาร Mangrai Saan

Journal of Humanities and Social Sciences

ปีที่ 9 ฉบับที่ 2 (กรกฎาคม - ธันวาคม 2564)

Vol. 9 No. 2 (July - December 2021)

ISSN Print : 2672-9113

ISSN Online : 2673-0170

จากบรรณาธิการ

วารสารมังรายสาร Mangrai Saan Journal of Humanities and Social Sciences เป็นวารสารที่จัดอยู่ในกลุ่มดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย (Thai - Journal Citation Index Center : TCI) มีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นสื่อกลางเผยแพร่ผลงานทางวิชาการ ประเภทบทความวิจัย และบทความวิชาการ ทางด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ศีลศาสตร์และศิลปศาสตร์ หรือสาขาอื่นที่เกี่ยวข้อง โดยเผยแพร่ผลงานวิชาการให้แก่อาจารย์ นักศึกษา และนักวิจัยทั้งในและนอกสถาบัน

วารสารฉบับนี้ เป็นฉบับที่ 2 ปีที่ 9 ประจำเดือน กรกฎาคม - ธันวาคม พ.ศ. 2564 ประกอบด้วยบทความวิจัย 2 เรื่อง มีเนื้อหาเกี่ยวกับวัฒนธรรม ประเพณี และคติชน เรื่องเล่า นิทาน มาเผยแพร่ในรูปแบบหนังสือ และบทความวิชาการ 3 เรื่อง มีเนื้อหาเกี่ยวกับวรรณคดี วรรณกรรม ค่านิยม และคติชน ความเชื่อ มาวิเคราะห์ในแง่มุมต่าง ๆ ทั้งด้านการใช้ภาษา อำนาจ และบทบาทต่อชุมชน

กองบรรณาธิการหวังเป็นอย่างยิ่งว่าท่านผู้อ่านจะได้รับประโยชน์จากบทความที่น่าสนใจ สามารถนำไปต่อยอดทางด้านวิชาการต่อไป และขอประชาสัมพันธ์สำหรับท่านที่มีบทความวิจัย หรือบทความวิชาการ กองบรรณาธิการขอเชิญชวนท่านส่งบทความมาเพื่อพิจารณาตีพิมพ์กับวารสารมังรายสารในฉบับต่อไป

บรรณาธิการ
ตุลาคม 2564

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
การพัฒนาหนังสือเสริมการอ่านภาษาอังกฤษสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โดยใช้นิทานพื้นบ้านของกลุ่มชาติพันธุ์ในอำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย Development of Supplementary English Reading for Mattayomsuksa 1 Students by Using Folktales of Ethnic Groups in Mae Sai District, Chiang Rai Province สมลักษณ์ เลี้ยงประยูร, วรณทิวา เชียงตุง, สมลักษณ์ จันทรมาศ <i>Somlak Liangprayoon, Wanthiwa ChiangTung, Somlak Chantaramard</i>	1
การศึกษาศิลปะการใช้ภาษาในวรรณกรรมคำวของแม่ครูจันท์ดี จันท์หนิว Art of Using Language in Khao of Chandee Channiw บุญยาพร เส้าเปา, ตูลาภรณ์ แสนปรน <i>Punyaporn Saopao, Tulaporn Saenpron</i>	15
เจ้าหลวงหมื่นดงนคร: ตำนานและบทบาทที่มีต่อชุมชนบ้านป่าสัก ตำบลสรอย อำเภอวังชิ้น จังหวัดแพร่ “Jao Luang Muen Dong Nakorn”: The legend and role to Ban Pa Sak community, Saroi Subdistrict, Wang Chin District, Phare Province วรารัตน์ แสนอินทร์, ตูลาภรณ์ แสนปรน <i>Wararat Sanin, Tulaporn Saenpron</i>	27
ประเพณีการตานธรรมหลวงของชาวไทลื้อ บ้านเชียงบาน อำเภอเชียงคำ จังหวัดพะเยา Tan Thamma luang Tradition of Tai lue, Chiangban village,Chiangkham District, Phayao Province สิริกานต์ องคสิงห์, ตูลาภรณ์ แสนปรน <i>Sirikarn Ongkhasingha, Tulaporn Saenpron</i>	39
อำนาจของภาษาที่มีต่อวาทกรรม: อำนาจของวาทกรรมชาตินิยมในเพลงปลุกใจ The Power of Nationalism Discourse Language in Soul-stirring Songs ปิยมาศ มawangค์ <i>Piyamas Mavong</i>	51

การพัฒนาหนังสือเสริมการอ่านภาษาอังกฤษสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1
โดยใช้นิทานพื้นบ้านของกลุ่มชาติพันธุ์ในอำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย

Development of Supplementary English Reading for
Mattayomsuksa 1 Students by Using Folktales of Ethnic Groups in
Mae Sai District, Chiang Rai Province

Received: August 16, 2021; Revised: September 17, 2021; Accepted: September 21, 2021

สมลักษณ์ เลียงประยูร¹ วรณทิวา เชียงตุง² และสมลักษณ์ จันทรมาศ³

Somlak Liangprayoon, Wanthiwa Chiangtung and Somlak Chantaramard

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาหนังสือเสริมการอ่านภาษาอังกฤษสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โดยใช้นิทานพื้นบ้านของกลุ่มชาติพันธุ์ในอำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงรายให้มีคุณภาพตามเกณฑ์คุณภาพหนังสือเสริมการอ่านของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2558) และเพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่มีต่อหนังสือเสริมการอ่านภาษาอังกฤษ โดยใช้นิทานพื้นบ้านของกลุ่มชาติพันธุ์ในอำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 จำนวน 120 คน ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในอำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย จำนวน 4 โรงเรียน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ หนังสือเสริมการอ่านภาษาอังกฤษสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โดยใช้นิทานพื้นบ้านกลุ่มชาติพันธุ์ในอำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย แบบประเมินคุณภาพหนังสือเสริมการอ่านภาษาอังกฤษตามเกณฑ์คุณภาพหนังสือเสริมการอ่านของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน 2558 และแบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อหนังสือเสริมการอ่านภาษาอังกฤษโดยใช้นิทานพื้นบ้านกลุ่มชาติพันธุ์ในอำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย

ผลการวิจัยพบว่า 1) คุณภาพของหนังสือเสริมการอ่านภาษาอังกฤษสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โดยใช้นิทานพื้นบ้านของกลุ่มชาติพันธุ์ในอำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย มีค่าเฉลี่ยรวมทุกด้านเท่ากับ 4.33 อยู่ในระดับดี และเมื่อพิจารณาในแต่ละด้านที่ประเมิน พบว่า คุณภาพทุกด้านอยู่ในเกณฑ์ดี โดยเรียงตามลำดับดังนี้ ด้านภาษา = 4.50 ด้านประโยชน์ที่ได้รับ = 4.50 ด้านเนื้อหา

¹ อาจารย์โปรแกรมวิชาภาษาตะวันตก คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย (Lecturer of Western Languages Program, Faculty of Humanities Chiang Rai Rajabhat University),
e-mail: tonsom17@gmail.com

² อาจารย์โปรแกรมวิชาภาษาตะวันตก คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย (Lecturer of Western Languages Program, Faculty of Humanities Chiang Rai Rajabhat University),
e-mail: wanthiwa@gmail.com

³ อาจารย์โปรแกรมวิชาภาษาตะวันตก คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย (Lecturer of Western Languages Program, Faculty of Humanities Chiang Rai Rajabhat University),
e-mail: somlak.cha@cr.ru.ac.th

= 4.40 ด้านรูปเล่มและการจัดภาพ = 3.92 2) ความพึงพอใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่มีต่อหนังสือเสริมการอ่านภาษาอังกฤษ โดยใช้นิทานพื้นบ้านของกลุ่มชาติพันธุ์ในอำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงรายมีค่าเฉลี่ยโดยรวมเท่ากับ 4.03 อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาความคิดเห็นของนักเรียนในแต่ละด้าน พบว่า นักเรียนมีความคิดเห็นและความพึงพอใจทุกด้านอยู่ระดับมาก โดยเรียงตามลำดับ ดังนี้ ด้านรูปเล่มของหนังสือ = 4.15 ด้านประโยชน์ที่ได้รับ = 4.12 และด้านเนื้อหาและภาษา = 3.87
คำสำคัญ: หนังสือเสริมการอ่านภาษาอังกฤษ, นิทานพื้นบ้าน, กลุ่มชาติพันธุ์

Abstract

The objectives of this research were to develop the supplementary English reading for Mattayomsuksa 1 students by using folktales of ethnic groups in Mae Sai district, Chiang Rai province and to explore the satisfaction with the folktales of ethnic groups of the students. The samples were 120 Mattayomsuksa 1 students from 4 schools, affiliated with the Office of the Basic Education Commission in Mae Sai district. The research instruments were 1) the supplementary English reading for Mattayomsuksa 1 students by using folktales of ethnic groups in Mae Sai district, Chiang Rai province, 2) the quality evaluation form of the supplementary English reading based on the criteria of the Office of the Basic Education Commission 2015, and 3) the questionnaires on the students' satisfaction with the ethnic folktale's supplementary English reading.

The results are summarized as follows: 1) The overall mean of the quality of the supplementary English reading was 4.33, which was at a good level. When each aspect was considered, it was revealed that they were at a good level, ranked from high to low as follows: language use ($\bar{X}$ = 4.50), benefits ($\bar{X}$ = 4.50), contents ($\bar{X}$ = 4.40), and the format and illustrations ($\bar{X}$ = 3.92) respectively. 2) The overall mean of the satisfaction with the folktales of ethnic groups was 4.03, which was at a high level. When each aspect was considered, it was revealed that they were at a high level, ranked from high to low as follows: book format ($\bar{X}$ = 4.15), benefits ($\bar{X}$ = 4.12), and the contents and language ($\bar{X}$ = 3.87), respectively.

Keywords: English supplementary reading, Folktale, Ethnic groups

บทนำ

ทักษะการอ่านภาษาอังกฤษนับเป็นทักษะที่มีความสำคัญและจำเป็นต่อทุกคนทั้งในการศึกษาและการดำรงชีวิต โดยเฉพาะอย่างยิ่งในปัจจุบันที่เป็นยุคของการสื่อสารผ่านเทคโนโลยีที่มนุษย์ในทุกสังคมต้องอาศัยทักษะการอ่านภาษาอังกฤษเป็นพื้นฐานในการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ ตลอดจนการสื่อสารระหว่างกัน ประกอบกับนโยบายในการปฏิรูปการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการที่มุ่งเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยเน้นให้ผู้เรียนเรียนรู้ด้วยตนเอง และการเรียนรู้ตลอดชีวิต (สำนักนโยบายและยุทธศาสตร์ กระทรวงศึกษาธิการ, 2558) การจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษสำหรับผู้เรียนในทุกระดับชั้นจึงควรมุ่งเน้น

การพัฒนาทักษะการอ่านให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลเพื่อให้ผู้เรียนสามารถนำทักษะการอ่านไปใช้ในการศึกษาค้นคว้าความรู้ด้วยตนเองได้และส่งผลให้เกิดการเรียนรู้ตลอดชีวิต

นอกเหนือจากวัตถุประสงค์หลักที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนสามารถเข้าใจเรื่องที่อ่านได้ สามารถหารายละเอียดและสรุปใจความสำคัญของเรื่องได้แล้วนั้น (Richard & Renandya & 2002) การปลูกฝังให้ผู้เรียนมีนิสัยรักการอ่าน เห็นคุณค่าและความสำคัญของการอ่านเป็นอีกวัตถุประสงค์หนึ่งที่ควรคำนึงถึง และส่งเสริมผู้เรียนควบคู่ไปด้วย (อัจฉรา ชิวพันธ์, 2546) เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการใฝ่รู้ใฝ่เรียนตลอดชีวิต เกิดการพัฒนาความคิด สติปัญญา และสามารถนำความรู้ที่ได้จากการอ่านมาพัฒนาตนเอง

อย่างไรก็ตามจากการสำรวจการอ่านของประชากรไทยของสำนักงานสถิติแห่งชาติปีพ.ศ. 2561 พบว่า จากปีพ.ศ. 2558 ถึงพ.ศ. 2561 แม้เด็กอายุ 6-14 ปี และเยาวชนไทยอายุ 15-24 ปี จะมีค่าเฉลี่ยระยะเวลาในการอ่านต่อวันนานขึ้น แต่ทั้งสองกลุ่มให้เหตุผลที่ไม่อ่านหนังสือว่าไม่ชอบอ่าน ไม่สนใจการอ่าน คิดเป็นร้อยละ 52.8 และอ่านหนังสือไม่ออกมีค่าเฉลี่ยสูงถึงร้อยละ 66 (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2563) ผลการสำรวจดังกล่าวชี้ให้เห็นว่าเด็กและเยาวชนไทยยังไม่ได้รับการปลูกฝังนิสัยรักการอ่านอย่างเพียงพอซึ่งอาจส่งผลให้ผู้เรียนไม่เห็นคุณค่าในการฝึกทักษะการอ่าน ประกอบกับผลการประเมินคุณภาพทางการศึกษาระดับชาติ (O-NET) ของนักเรียนทั้งระดับชั้นประถมศึกษา ระดับชั้นมัธยมศึกษา และระดับชั้นมัธยมศึกษา พบว่า ผลการทดสอบวิชาภาษาอังกฤษในทุกๆระดับชั้นในช่วงปี พ.ศ. 2557 - 2560 มีค่าคะแนนเฉลี่ยต่ำกว่า 50 คะแนน และมีแนวโน้มลดลงทุกปี (สถาบันการทดสอบทางการศึกษา, 2562)

จากค่าสถิติดังกล่าว สะท้อนให้เห็นว่าการเรียนภาษาอังกฤษของนักเรียนไทยยังไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร โดยเฉพาะอย่างยิ่งทักษะการอ่านภาษาอังกฤษที่จะนำไปสู่การพัฒนาทักษะอื่น ๆ ซึ่งการพัฒนาทักษะการอ่านภาษาอังกฤษ และการปลูกฝังนิสัยรักการอ่านของผู้เรียนจำเป็นต้องอาศัยการฝึกฝน การกระตุ้นและการส่งเสริมอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะการปลูกฝังนิสัยรักการอ่านนั้นจำเป็นต้องดำเนินการตั้งแต่ผู้เรียนอายุยังน้อย (ศรีรัตน์ เจริญจันทร์, 2542) ครูผู้สอนจึงควรส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ฝึกทักษะการอ่านภาษาอังกฤษทั้งในและนอกห้องเรียนอย่างต่อเนื่องตั้งแต่ระดับชั้นต้น ๆ โดยการเลือกใช้หรือการสร้างสื่อการเรียนการสอนที่มีรูปแบบหลากหลาย น่าสนใจ และมีเนื้อหาที่ตรงกับประสบการณ์หรือความรู้เดิมของผู้เรียน ดังที่ Brock (1990) ได้กล่าวไว้ว่า ผู้เรียนจะประสบความสำเร็จในการอ่านมากน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับภูมิความรู้เดิมเกี่ยวกับเรื่องที่อ่าน หากผู้เรียนไม่สามารถเชื่อมโยงความรู้เดิมกับข้อมูลในเรื่องที่อ่านได้ การทำความเข้าใจเรื่องที่อ่านหรือการประสบความสำเร็จในการอ่านก็ไม่สามารถเกิดขึ้นได้ นอกจากความรู้เดิมด้านภาษาแล้ว เนื้อหาที่สอดคล้องกับภูมิความรู้เดิมด้านวัฒนธรรมท้องถิ่นนับเป็นองค์ความรู้ที่ควรให้ความสำคัญควบคู่กันไปในการพัฒนาสื่อการเรียนภาษาอังกฤษ เพราะจะทำให้ผู้เรียนมีความสนใจในเรื่องที่อ่านมากขึ้น และทำความเข้าใจเนื้อหาได้เร็วขึ้น ตลอดจนได้เรียนรู้คำศัพท์ สำนวน ภาษา วิถีชีวิต ความเชื่อและเจตคติของคนในสังคมที่สอดแทรกในวัฒนธรรมนั้นส่งผลให้ผู้เรียนตระหนักถึงคุณค่าและความสำคัญของวัฒนธรรมท้องถิ่นของตน (Fu, 2018; จงกิจ วงษ์พินิจ, วิภาวดี มูลไชยสุข, อธิมา พจนะแก้ว และนาฏยา ชำวัน, 2559)

ผู้วิจัยในฐานะที่เป็นผู้สอนภาษาอังกฤษในระดับอุดมศึกษาในจังหวัดเชียงรายซึ่งมีหน้าที่ในการจัดการเรียนรู้และพัฒนาผู้เรียนต่อจากการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานในโรงเรียนต่าง ๆ ในพื้นที่จังหวัดเชียงรายและจังหวัดใกล้เคียง ได้เล็งเห็นถึงปัญหาในการเรียนและการพัฒนาทักษะการอ่านภาษาอังกฤษของผู้เรียนดังกล่าวข้างต้น อันจะส่งผลต่อการเรียนในระดับอุดมศึกษาที่ต้องอาศัยทักษะการอ่านเป็นพื้นฐานในการแสวงหาความรู้ในทุก ๆ ด้าน รวมทั้งการทำความเข้าใจและการคิดวิเคราะห์สิ่งที่ได้อ่าน

ผู้วิจัยจึงตระหนักถึงความจำเป็นในการพัฒนาทักษะการอ่านภาษาอังกฤษ และการปลูกฝังนิสัยรักการอ่านของผู้เรียนตั้งแต่การเรียนในระดับชั้นต้น ๆ

นอกจากเหตุผลข้างต้น จังหวัดเชียงรายยังเป็นพื้นที่ที่มีกลุ่มชาติพันธุ์หลายกลุ่มอาศัยอยู่เป็นจำนวนมาก รวมถึงนักเรียนในโรงเรียนต่าง ๆ ก็เป็นนักเรียนที่มาจากกลุ่มชาติพันธุ์เหล่านี้ การสร้างหนังสือเสริมการอ่านโดยใช้นิทานพื้นบ้าน หรือเรื่องเล่าของกลุ่มชาติพันธุ์เพื่อเสริมทักษะการอ่านภาษาอังกฤษ น่าจะเป็นการช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และทำความเข้าใจเรื่องที่อ่านได้ง่ายและรวดเร็วขึ้น เนื่องจากเนื้อหาที่ใช้เป็นเรื่องของผู้เรียนมีภูมิความรู้เดิมอยู่แล้ว (Nathanson, 2006; Royani, 2013) นอกจากนี้ นิทาน หรือเรื่องเล่าในท้องถิ่นถือเป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่สอดแทรกคุณค่าต่าง ๆ ในท้องถิ่นนั้น ๆ เช่น ความเชื่อ ภาษา วิถีชีวิตของคนในแต่ละยุคสมัย ซึ่งช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนตระหนักถึงความสำคัญ สร้างจิตสำนึกและความภูมิใจในวัฒนธรรมท้องถิ่นของตน (จงกิจ วงษ์พินิจและคณะ, 2559; สุนนทพิทย์ บุญสมบัติ, 2554) ในการพัฒนาทักษะการอ่านนั้น มีผู้วิจัยจำนวนมากได้นำนิทานมาศึกษาวิจัยกับผู้เรียน ทั้งการเล่าเรื่องและการอ่าน ซึ่งผลการวิจัยต่างพบว่านิทานสามารถส่งเสริมให้นักเรียนเกิดการพัฒนากิจกรรมภาษาของตนเอง รวมทั้งเกิดความรักในการอ่านเพิ่มมากขึ้น (Emma, 1997; Fu, 2018; Ratminingsih, Budasi, & Kurnia, 2020; กมลวรรณ โคตรทอง, 2557; จงกิจ วงษ์พินิจและคณะ, 2559; รุ่งวณา สุตจิตต์, 2545; วีระชาติ ชัยเนตร, 2541; อมรรรัตน์ นัตดาหลง, 2551; แสลาย ปรามวล, 2553)

จากที่กล่าวมาข้างต้นจะเห็นได้ว่าทักษะการอ่านมีความสำคัญอย่างยิ่ง การอ่านไม่ใช่แต่เพียงอ่านตัวอักษรออกเท่านั้น แต่ต้องมีความเข้าใจซาบซึ้งในเนื้อหาที่อ่าน และรับรู้ถึงความงดงามของภาษาและวัฒนธรรมที่สอดแทรกไว้ในเรื่องด้วย ดังนั้นทักษะการอ่านจึงจำเป็นต้องได้รับการฝึกฝนทั้งจากการเรียนในห้องเรียนและนอกห้องเรียนโดยอาศัยสื่อที่มีประสิทธิภาพ ผู้วิจัยจึงเห็นว่าการนำนิทานพื้นบ้านของกลุ่มชาติพันธุ์ในอำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงรายอันเป็นพื้นที่ที่มีกลุ่มชาติพันธุ์อาศัยอยู่ถึง 10 กลุ่มมาพัฒนาเป็นหนังสือเสริมการอ่านเพื่อเสริมทักษะการอ่านภาษาอังกฤษถือเป็นการบูรณาการความรู้และวัฒนธรรมในท้องถิ่นอันเป็นเรื่องใกล้ตัวผู้เรียน ทำให้ผู้เรียนเข้าใจเรื่องที่อ่านได้รวดเร็วซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนาทักษะการอ่านที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลยิ่งขึ้น และยังเป็นการอนุรักษ์วรรณกรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ที่เป็นมรดกทางวัฒนธรรมท้องถิ่นอันเป็นเอกลักษณ์เฉพาะของจังหวัดเชียงรายได้อีกทางหนึ่งด้วย

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อพัฒนาหนังสือเสริมการอ่านภาษาอังกฤษสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โดยใช้นิทานพื้นบ้านของกลุ่มชาติพันธุ์ในอำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงรายให้มีคุณภาพตามเกณฑ์คุณภาพหนังสือเสริมการอ่านของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2558)
2. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่มีต่อหนังสือเสริมการอ่านภาษาอังกฤษ โดยใช้นิทานพื้นบ้านของกลุ่มชาติพันธุ์ในอำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย

ข้อตกลงเบื้องต้น

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) เพื่อให้ได้หนังสือเสริมการอ่านภาษาอังกฤษโดยใช้นิทานพื้นบ้านกลุ่มชาติพันธุ์ในอำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย เพื่อใช้เป็นสื่อเสริมทักษะการอ่านภาษาอังกฤษให้นักเรียนได้อ่านเพิ่มเติม นอกเหนือจากการอ่านหนังสือที่เป็นสื่อการเรียนการสอนในห้องเรียน โดยผู้วิจัยได้พัฒนาและปรับปรุงให้มีคุณภาพตามเกณฑ์คุณภาพหนังสือเสริม

การอ่านของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2558) (ปราณี ปราบริปูและคณะ, 2560, หน้า 357) ตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ และความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อหนังสือเสริมการอ่านภาษาอังกฤษโดยใช้นิทานพื้นบ้านกลุ่มชาติพันธุ์ในอำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย โดยผู้วิจัยไม่ได้นำหนังสือเสริมการอ่านที่พัฒนาขึ้นไปใช้ในการจัดการเรียนรู้ให้แก่นักเรียนในโรงเรียน

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องนี้มีขั้นตอนและวิธีการในการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1. ประชากรที่ศึกษา ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในอำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย จำนวน 12 โรงเรียน

1.2. กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 จำนวน 120 คน ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในอำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย จำนวน 4 โรงเรียน ซึ่งการเลือกโรงเรียนได้มาโดยการสุ่มอย่างง่ายโดยการจับฉลาก และเลือกนักเรียนในโรงเรียนโดยการสุ่มแบบเฉพาะเจาะจง

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1. หนังสือเสริมการอ่านภาษาอังกฤษสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โดยใช้นิทานพื้นบ้านกลุ่มชาติพันธุ์ในอำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย

2.2. แบบประเมินคุณภาพหนังสือเสริมการอ่านภาษาอังกฤษตามเกณฑ์คุณภาพหนังสือเสริมการอ่านของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยมีองค์ประกอบในการประเมิน 3 ด้าน ได้แก่ ด้านเนื้อหาและการนำเสนอเนื้อหา ด้านการใช้ภาษา ด้านการออกแบบรูปเล่ม และด้านประโยชน์ที่ได้รับ

2.3. แบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อหนังสือเสริมการอ่านภาษาอังกฤษโดยใช้นิทานพื้นบ้านกลุ่มชาติพันธุ์ในอำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย

3. วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

3.1. เรียบเรียงเนื้อหาที่ได้อาจจากการเก็บข้อมูลภาคสนามและแปลเป็นภาษาอังกฤษ นำไปให้ผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบความถูกต้องและความเหมาะสมของเนื้อหา และภาษาที่ใช้เพื่อนำมาปรับปรุงแก้ไขก่อนจัดทำรูปเล่มและภาพประกอบของหนังสือเสริมการอ่านภาษาอังกฤษสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โดยใช้นิทานพื้นบ้านของกลุ่มชาติพันธุ์ในอำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย

3.2. นำหนังสือเสริมการอ่านภาษาอังกฤษที่พัฒนาขึ้นไปให้ผู้เชี่ยวชาญประเมินคุณภาพของหนังสือเสริมการอ่าน วิเคราะห์ผลและปรับปรุงหนังสือเสริมการอ่านภาษาอังกฤษ ตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ

3.3. นำหนังสือเสริมการอ่านภาษาอังกฤษสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โดยใช้นิทานพื้นบ้านของกลุ่มชาติพันธุ์ในอำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงรายไปให้นักเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างได้ทดลองอ่าน โดยให้นักเรียนอ่านนิทานทุกเรื่องในเล่ม และตอบแบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อหนังสือเสริมการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อนำไปปรับปรุงแก้ไข ก่อนจัดทำเป็นรูปเล่มหนังสือเสริมการอ่านภาษาอังกฤษฉบับสมบูรณ์เพื่อเผยแพร่

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยวิเคราะห์ผลการประเมินคุณภาพของหนังสือเสริมการอ่านภาษาอังกฤษสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โดยใช้นิทานพื้นบ้านของกลุ่มชาติพันธุ์ในอำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย และวิเคราะห์ผลการสอบถามความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อหนังสือเสริมการอ่านภาษาอังกฤษโดยใช้ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

ผลการวิจัย

1. ผลการพัฒนาหนังสือเสริมการอ่านภาษาอังกฤษสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โดยใช้นิทานพื้นบ้านของกลุ่มชาติพันธุ์ในอำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย ให้มีคุณภาพตามเกณฑ์คุณภาพหนังสือเสริมการอ่านของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2558)

หนังสือเสริมการอ่านภาษาอังกฤษสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โดยใช้นิทานพื้นบ้านของกลุ่มชาติพันธุ์ในอำเภอแม่สายที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นเป็นเล่มนิทานขนาด 8.27 x 11.69 นิ้ว ประกอบด้วยนิทานพื้นบ้านของกลุ่มชาติพันธุ์ทั้ง 10 กลุ่มในอำเภอแม่สาย จำนวน 10 เรื่อง โดยได้จัดเรียงเรื่องภาษาอังกฤษตามด้วยเรื่องภาษาไทย

ภาพที่ 1 ตัวอย่างนิทานพื้นบ้านของกลุ่มชาติพันธุ์ในอำเภอแม่สายภาษาอังกฤษและภาษาไทย

ได้แก่ เรื่องที่ 1 กลุ่มชาติพันธุ์ไตหย่า ชื่อเรื่อง Tai Ya Group History (ประวัติของชาวไตหย่า) เรื่องที่ 2 กลุ่มชาติพันธุ์ไทใหญ่ ชื่อเรื่อง Khun Sam Lor and Nang U-pem (ขุนสามลอกกับนางอุเปม) เรื่องที่ 3 กลุ่มชาติพันธุ์ไทลื้อ ชื่อเรื่อง The Brotherhood (พี่ชายกับน้องชาย) เรื่องที่ 4 กลุ่มชาติพันธุ์ไทยวน ชื่อเรื่อง The Giant Killer (คนฆ่ายักษ์) เรื่องที่ 5 กลุ่มชาติพันธุ์ไทเขิน ชื่อเรื่อง The Legend of the Phallic Symbol and a Mocked Frog Parade on Songkran Festival (ตำนานการแห่องค์ชายตและ การแห่กบจำลองในวันสงกรานต์) เรื่องที่ 6 กลุ่มชาติพันธุ์ดาราอั้ง ชื่อเรื่อง The Legend of Kinnaree (ตำนานกนิรี) เรื่องที่ 7 กลุ่มชาติพันธุ์จีน ยูนนาน ชื่อเรื่อง Ah Shi Ma and Ah Hei of Shilin Stone Forest (อาชื่อหม่ากับอาเฮยแห่งป่าหินสี้อหลิน) เรื่องที่ 8 กลุ่มชาติพันธุ์อาข่า ชื่อเรื่อง The Akha Legend of Love (ตำนานรักอาข่า) เรื่องที่ 9 กลุ่มชาติพันธุ์ลาหู่ ชื่อเรื่อง The Brother and The Sister

(พี่ชายกับน้องสาว) และเรื่องที่ 10 กลุ่มชาติพันธุ์ลัว ชื่อเรื่อง Why Snakes Molt (ทำไมงูจึงลอกคราบ) โดยนิทานแต่ละเรื่องจะมีภาพวาดสีประกอบเรื่อง

ผลการประเมินคุณภาพหนังสือเสริมการอ่านภาษาอังกฤษสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โดยใช้นิทานพื้นบ้านกลุ่มชาติพันธุ์ในอำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย ตามเกณฑ์คุณภาพหนังสือเสริมการอ่านของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2558) (ปราณี ปราบริปูและคณะ, 2560, หน้า 357) โดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 คน แสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ผลการประเมินคุณภาพของหนังสือเสริมการอ่านภาษาอังกฤษสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โดยใช้นิทานพื้นบ้านของกลุ่มชาติพันธุ์ในอำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย

ประเด็นการประเมิน	$\bar{x}$	S.D.	แปลผล
<u>ด้านเนื้อหาและการนำเสนอ</u>			
1. เนื้อหานิทานมีความน่าสนใจ/สนุกสนาน	4.67	0.58	ดีมาก
2. เนื้อหาเหมาะสมกับวัยของผู้เรียน	4.67	0.58	ดีมาก
3. ความยาวของเนื้อหามีความเหมาะสม	4.33	0.58	ดี
4. การดำเนินเรื่องและการลำดับภาพมีความต่อเนื่องเหมาะสม	4.00	1.00	ดี
5. ลักษณะตัวละครมีความเหมาะสมกับเนื้อเรื่อง	4.33	0.58	ดี
ค่าเฉลี่ยด้านเนื้อหา	4.40	0.66	ดี
<u>ด้านภาษา</u>			
6. คำศัพท์ภาษาไทยในนิทานเข้าใจง่าย	4.33	0.58	ดี
7. คำศัพท์ภาษาอังกฤษในนิทานเข้าใจง่าย	4.33	0.58	ดี
8. เนื้อเรื่องภาษาไทยกับภาษาอังกฤษสื่อความหมายได้ตรงกัน	4.67	0.58	ดีมาก
9. ภาษาและรูปประโยคในนิทานมีระดับความยากง่ายเหมาะสมกับช่วงชั้นของนักเรียน	4.67	0.58	ดีมาก
ค่าเฉลี่ยด้านภาษา	4.50	0.58	ดี
<u>ประเด็นความคิดเห็น</u>			
<u>ด้านรูปเล่มและการจัดภาพของนิทาน</u>			
10. ขนาดของเล่มเหมาะสมกับวัยของผู้เรียน	4.00	1.00	ดี
11. การออกแบบสวยงามดึงดูดความสนใจ	4.33	0.58	ดี
12. ขนาดความหนา จำนวนหน้าเหมาะสม	4.00	1.00	ดี
13. ภาพประกอบปกสอดคล้องกับเนื้อเรื่อง	4.00	0.00	ดี
14. ขนาดตัวอักษรเหมาะสมกับวัยผู้เรียน ชัดเจนอ่านง่าย	3.67	0.58	ดี
15. ภาพประกอบมีความเหมาะสมสวยงาม	3.67	0.58	ดี
16. ขนาดของภาพตัวละครเหมาะสม	4.33	0.58	ดี

17. ภาพสอดคล้องเหมาะสมกับเนื้อเรื่อง	4.00	0.00	ดี
18. ภาพแต่ละตอนต่อเนื่อง สัมพันธ์กัน	4.00	0.00	ดี
19. การจัดภาพเป็นระเบียบเรียบร้อย	4.00	0.00	ดี
20. ภาพประกอบช่วยให้เข้าใจเนื้อหาดีขึ้น	3.67	0.58	ดี
21. การจัดวางภาพประกอบและข้อความเหมาะสม	3.33	0.58	ปานกลาง
ค่าเฉลี่ยด้านรูปเล่มและการจัดภาพ	3.92	0.46	ดี
ด้านประโยชน์ที่ได้รับ			
22. นักเรียนได้รับความรู้เกี่ยวกับนิทานพื้นบ้านของกลุ่มชาติพันธุ์	5.00	0.00	ดีมาก
23. นักเรียน ได้รับความรู้ด้านภาษา คำศัพท์ และประโยคภาษาอังกฤษ	4.33	0.58	ดี
24. นักเรียนเกิดความต้องการในการอนุรักษ์นิทานพื้นบ้านและวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์	4.33	0.58	ดี
25. ความพึงพอใจโดยรวมต่อสื่อเสริมการอ่านภาษาอังกฤษโดยใช้นิทานพื้นบ้านกลุ่มชาติพันธุ์	4.33	0.58	ดี
ค่าเฉลี่ยด้านประโยชน์ที่ได้รับ	4.50	0.43	ดี
ค่าเฉลี่ยรวมทุกด้าน	4.33	0.53	ดี

จากตารางที่ 1 พบว่า คุณภาพของหนังสือเสริมการอ่านภาษาอังกฤษสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โดยใช้นิทานพื้นบ้านของกลุ่มชาติพันธุ์ในอำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย มีค่าเฉลี่ยรวมทุกด้านเท่ากับ 4.33 (S.D. = 0.53) อยู่ในระดับดี และเมื่อพิจารณาในแต่ละด้านที่ประเมิน พบว่า คุณภาพทุกด้านอยู่ในเกณฑ์ดี โดยเรียงตามลำดับดังนี้ ด้านภาษา ($\bar{X}$ =4.50, S.D.=0.58) ด้านประโยชน์ที่ได้รับ ($\bar{X}$ =4.50, S.D.=0.43) ด้านเนื้อหา ($\bar{X}$ =4.40, S.D.=0.66) และด้านรูปเล่มและการจัดภาพ ($\bar{X}$ =3.92, S.D.=0.46)

2. ผลการศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่มีต่อหนังสือเสริมการอ่านภาษาอังกฤษ โดยใช้นิทานพื้นบ้านของกลุ่มชาติพันธุ์ในอำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย

ผู้วิจัยได้ศึกษาความพึงพอใจที่มีต่อหนังสือเสริมการอ่านภาษาอังกฤษ โดยใช้นิทานพื้นบ้านของกลุ่มชาติพันธุ์ในอำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงรายของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในอำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย 4 โรงเรียน เป็นจำนวน 120 คน โดยใช้แบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ผลการศึกษาแสดงในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ความพึงพอใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่มีต่อหนังสือเสริมการอ่านภาษาอังกฤษ โดยใช้นิทานพื้นบ้านของกลุ่มชาติพันธุ์ในอำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย

ประเด็นความคิดเห็น/ความพึงพอใจ	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
ด้านเนื้อหาและภาษา			
1. เนื้อเรื่องนิทานมีความน่าสนใจ/สนุกสนาน	4.21	0.83	มาก
2. คำศัพท์ภาษาไทยในนิทานเข้าใจง่าย	4.16	0.79	มาก

3. คำศัพท์ภาษาอังกฤษในนิทานเข้าใจง่าย	3.31	0.88	ปานกลาง
4. ภาษาและรูปประโยคในนิทานมีระดับความยากง่าย เหมาะสมกับช่วงชั้นของนักเรียน	3.82	0.82	มาก
5. ความยาวของเนื้อเรื่องมีความเหมาะสม	3.88	0.75	มาก
ค่าเฉลี่ยด้านเนื้อหาและภาษา	3.87	0.81	มาก
ด้านรูปเล่มของหนังสือ			
6. รูปเล่มหนังสือมีขนาดที่เหมาะสม	4.00	0.84	มาก
7. ภาพประกอบมีสีสันสวยงาม น่าสนใจ	4.59	0.75	มากที่สุด
8. ภาพประกอบเรื่องมีความสอดคล้องกับเนื้อหา	4.10	0.85	มาก
9. รูปแบบและขนาดอักษรที่ใช้มีความเหมาะสม อ่านง่าย ชัดเจน	3.90	0.88	มาก
ค่าเฉลี่ยด้านรูปเล่มของหนังสือ	4.15	0.83	มาก
ประเด็นความคิดเห็น/ความพึงพอใจ			
ด้านประโยชน์ที่ได้รับ			
10. ได้รับความรู้เกี่ยวกับนิทานพื้นบ้านของกลุ่มชาติพันธุ์	4.28	0.88	มาก
11. ได้รับความรู้ด้านภาษา คำศัพท์ และประโยคภาษาอังกฤษ	4.16	0.81	มาก
12. เกิดความต้องการในการอนุรักษ์นิทานพื้นบ้านและวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์	3.97	0.85	มาก
13. ความพึงพอใจโดยรวมต่อสื่อเสริมการอ่านภาษาอังกฤษโดยใช้นิทานพื้นบ้านกลุ่มชาติพันธุ์	4.06	0.88	มาก
ค่าเฉลี่ยด้านประโยชน์ที่ได้รับ	4.12	0.86	มาก
ค่าเฉลี่ยรวม	4.03	0.83	มาก

ตารางที่ 2 แสดงให้เห็นว่าความพึงพอใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่มีต่อหนังสือเสริมการอ่านภาษาอังกฤษ โดยใช้นิทานพื้นบ้านของกลุ่มชาติพันธุ์ในอำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงรายมีค่าเฉลี่ยโดยรวมเท่ากับ 4.03 (S.D. = 0.83) อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาความคิดเห็นของนักเรียนในแต่ละด้านพบว่า นักเรียนมีความพึงพอใจทุกด้านอยู่ระดับมาก โดยเรียงตามลำดับดังนี้ ด้านรูปเล่มของหนังสือ ($\bar{X}$ =4.15, S.D.= 0.83) ด้านประโยชน์ที่ได้รับ ($\bar{X}$ =4.12, S.D.= 0.86) และด้านเนื้อหาและภาษา ($\bar{X}$ =3.87, S.D.= 0.81) ส่วนประเด็นความพึงพอใจรายชื่อที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด 3 อันดับ ได้แก่ ข้อ 7 ภาพประกอบมีสีสันสวยงาม น่าสนใจ ($\bar{X}$ =4.59, S.D.= 0.75) ข้อ 10 ได้รับความรู้เกี่ยวกับนิทานพื้นบ้านของกลุ่มชาติพันธุ์ ($\bar{X}$ =4.28, S.D.= 0.88) และ ข้อ 1 เนื้อเรื่องนิทานมีความน่าสนใจ/สนุกสนาน ($\bar{X}$ =4.21, S.D.= 0.83) ตามลำดับ ประเด็นความพึงพอใจข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดได้แก่ ข้อ 3 คำศัพท์ภาษาอังกฤษในนิทานเข้าใจง่าย ($\bar{X}$ =3.31, S.D.= 0.88)

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัย การพัฒนาหนังสือเสริมการอ่านภาษาอังกฤษสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โดยใช้นิทานพื้นบ้านของกลุ่มชาติพันธุ์ในอำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

1. คุณภาพของหนังสือเสริมการอ่านภาษาอังกฤษสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โดยใช้นิทานพื้นบ้านของกลุ่มชาติพันธุ์ในอำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย โดยภาพรวมอยู่ในระดับดี ($\bar{X}$ = 4.33, S.D. = 0.53) โดยความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญทั้ง 3 คนเกี่ยวกับคุณภาพของหนังสือเสริมการอ่านภาษาอังกฤษที่ผู้วิจัยได้พัฒนาขึ้นมีความสอดคล้องเป็นไปในทางเดียวกัน คือ เนื้อหาเหมาะสม สนุก และน่าสนใจ การดำเนินเรื่องดี การจัดภาพสวยงามเหมาะกับบริบท นักเรียนได้ประโยชน์ด้านคำศัพท์ที่เกี่ยวข้องกับท้องถิ่นและวัฒนธรรมของนักเรียน เป็นประโยชน์ต่อนักเรียนและผู้สนใจเป็นอย่างมาก ทำให้ทราบถึงนิทานพื้นบ้านในอดีตของแต่ละชนเผ่าที่จะสูญหายไป ซึ่งความคิดเห็นทั้งหมดนี้เป็นไปตามเกณฑ์คุณภาพหนังสือเสริมการอ่านของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2558) (ปราณี ปราบริปูและคณะ, 2560, หน้า 357) ที่ผู้วิจัยใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาหนังสือเสริมการอ่านภาษาอังกฤษสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โดยใช้นิทานพื้นบ้านของกลุ่มชาติพันธุ์ในอำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย

เมื่อพิจารณาการประเมินคุณภาพหนังสือด้านประโยชน์ที่ได้รับ ผู้เชี่ยวชาญทุกคนมีความเห็นอยู่ในระดับมากที่สุดว่านักเรียนได้รับความรู้เกี่ยวกับนิทานพื้นบ้านของกลุ่มชาติพันธุ์ ($\bar{X}$ = 5.00) ทั้งนี้เนื่องจากผู้วิจัยได้สืบค้นข้อมูล และสัมภาษณ์ผู้รู้ ผู้นำกลุ่มชาติพันธุ์ และผู้สูงอายุในท้องถิ่นเกี่ยวกับนิทานและเรื่องเล่าของกลุ่มชาติพันธุ์ทั้ง 10 กลุ่มในอำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย เพื่อนำมาเป็นข้อมูลในการพัฒนาหนังสือเสริมการอ่าน โดยผู้วิจัยพบว่าในพื้นที่อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงรายไม่มีแหล่งข้อมูลเอกสาร หรือบุคคลอ้างอิงเกี่ยวกับนิทานและเรื่องเล่าของกลุ่มชาติพันธุ์ในท้องถิ่นมากนัก ข้อมูลส่วนใหญ่จะเกี่ยวกับประวัติความเป็นมา ศิลปะ วัฒนธรรม ประเพณีและวิถีชีวิตของแต่ละกลุ่มชาติพันธุ์มากกว่า ดังนั้นนิทานและเรื่องเล่าที่ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลได้มาพัฒนาเป็นหนังสือเสริมการอ่านนี้จึงน่าจะเป็นประโยชน์ในการอนุรักษ์ และถ่ายทอดความรู้ ความคิด ความเชื่อและค่านิยมของกลุ่มชาติพันธุ์ในท้องถิ่นให้แก่เยาวชนเพื่อไม่ให้สูญหายไป ซึ่งสอดคล้องกับความเห็นของจงกิจ วงษ์พินิจและคณะ (2559) และสุมนทิพย์ บุญสมบัติ (2554) ที่กล่าวว่านิทาน หรือเรื่องเล่าในท้องถิ่นถือเป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่สอดคล้องคุณค่าต่าง ๆ ในท้องถิ่นนั้น ๆ เช่น ความเชื่อ ภาษา วิถีชีวิตของคนในแต่ละยุคสมัย ซึ่งช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนตระหนักถึงความสำคัญ สร้างจิตสำนึกและความภูมิใจในวัฒนธรรมท้องถิ่นของตน

นอกจากนี้ ในการพัฒนาหนังสือเสริมการอ่านภาษาอังกฤษสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โดยใช้นิทานพื้นบ้านของกลุ่มชาติพันธุ์ในอำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงรายนี้ ผู้วิจัยได้มีการวางแผนอย่างเป็นระบบตั้งแต่การเรียบเรียงเนื้อหานิทาน การแปลเป็นภาษาอังกฤษ การจัดวางรูปเล่มและวาดภาพประกอบแล้วนำไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญทางด้านภาษาและการสร้างหนังสือเสริมการอ่านพิจารณาตรวจสอบและให้ข้อเสนอแนะเพื่อนำมาปรับปรุงแก้ไขก่อนนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญทั้ง 3 คนประเมินคุณภาพของหนังสือเสริมการอ่านภาษาอังกฤษที่พัฒนาขึ้น

2. นักเรียนกลุ่มตัวอย่างมีความพึงพอใจต่อหนังสือเสริมการอ่านภาษาอังกฤษ โดยใช้นิทานพื้นบ้านของกลุ่มชาติพันธุ์ในอำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงรายอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยโดยรวมเท่ากับ 4.03 (S.D. = 0.83) เมื่อพิจารณาความพึงพอใจของนักเรียนในแต่ละประเด็น พบว่า ความคิดเห็นเกี่ยวกับ

ภาพประกอบมีสีสันสวยงาม น่าสนใจมีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด ($\bar{X}$ =4.59, S.D.= 0.75) รองลงมา คือ นักเรียนคิดว่าได้รับความรู้เกี่ยวกับนิทานพื้นบ้านของกลุ่มชาติพันธุ์ ($\bar{X}$ =4.28, S.D.= 0.88) และเนื้อเรื่องนิทานมีความน่าสนใจ/สนุกสนาน ($\bar{X}$ =4.21, S.D.= 0.83) ตามลำดับ ส่วนประเด็นความพึงพอใจข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดได้แก่ ด้านคำศัพท์ภาษาอังกฤษในนิทานเข้าใจง่าย ($\bar{X}$ =3.31, S.D.= 0.88) ซึ่งสามารถอธิบายเหตุผลได้ดังนี้

2.1. เนื้อหาในนิทานเป็นเรื่องใกล้ตัวนักเรียนที่ส่วนใหญ่เป็นกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆในอำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย ซึ่งนักเรียนกลุ่มนี้ไม่เคยรับรู้ หรือได้ยินนิทานของกลุ่มชาติพันธุ์ของตัวเองมาก่อนเลย จึงเกิดความสนใจและต้องการเรียนรู้เรื่องที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรม วิถีชีวิต แนวคิดและความเชื่อของกลุ่มชาติพันธุ์ของตน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยที่ผ่านมาซึ่งได้สรุปไว้ว่า การนำนิทานพื้นบ้าน หรือเรื่องที่มีเนื้อหาที่นักเรียนรู้จัก ค้นเคยหรือเป็นเรื่องใกล้ตัวของนักเรียนจะกระตุ้นให้ผู้อ่านเกิดความสนใจ และสามารถส่งเสริมทักษะการอ่านของนักเรียนได้ (Fu, 2018; Ratminingsih et al., 2020; Royani, 2013; กมลวรรณ โคตรทอง, 2557; จงกิจ วงษ์พินิจและคณะ, 2559; แสลาย ปรามวล, 2553)

2.2. เนื้อหานิทานที่นำเสนอมีการเรียบเรียงเป็นเรื่องราวที่มีลำดับเหตุการณ์และตัวละครที่เข้าใจง่าย ไม่ซับซ้อน เหมาะสมกับวัยของนักเรียน ตลอดจนมีภาพประกอบที่เป็นตัวการ์ตูน มีสีสันสวยงามและตัวการ์ตูนส่วนใหญ่ใส่ชุดประจำกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ จึงดึงดูดความสนใจของนักเรียนได้มากยิ่งขึ้น ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์คุณภาพหนังสือเสริมการอ่านของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2558) (ปราณี ปราบริปูและคณะ, 2560, หน้า 357) ในด้านการออกแบบรูปแบบที่กำหนดไว้ว่าควรมีการจัดหน้าหนังสือให้น่าสนใจ มีความคิด สร้างสรรค์ เป็นระบบและลำดับเพื่อช่วยให้เข้าใจเนื้อหาได้ดี มีการใช้ภาพประกอบเหมาะสมกับเนื้อหาและชัดเจน มีการใช้สีตัวอักษรที่ดึงดูดความสนใจ ชัดเจนเหมาะสมกับเนื้อหา ภาพและสีพื้น

2.3. ประเด็นความคิดเห็นของนักเรียนด้านคำศัพท์ภาษาอังกฤษในนิทานเข้าใจง่ายที่มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลางนั้น อาจมีสาเหตุจากเนื้อหาในนิทานของกลุ่มชาติพันธุ์ที่ผู้วิจัยได้เก็บข้อมูลและนำมาเรียบเรียงนั้นเป็นเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรม วิถีชีวิต แนวคิดและความเชื่อของแต่ละกลุ่มชาติพันธุ์ เมื่อนำมาแปลเป็นภาษาอังกฤษจึงมีคำศัพท์และสำนวนที่นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ไม่คุ้นเคยและไม่เคยเรียนมาก่อนบ้าง ส่งผลให้นักเรียนรู้สึกว่คำศัพท์บางคำในนิทานยากเกินไปเวลาอ่าน อย่างไรก็ตามผู้วิจัยได้จัดทำหนังสือเสริมการอ่านภาษาอังกฤษให้เป็นนิทาน 2 ภาษา คือ มีเนื้อเรื่องทั้งภาษาอังกฤษและภาษาไทยควบคู่กันไป รวมทั้งได้จัดทำศัพทานุกรมภาษาอังกฤษที่มีความหมายภาษาไทยไว้ท้ายนิทานแต่ละเรื่องตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิที่ตรวจสอบความถูกต้องและเหมาะสมของหนังสือเสริมการอ่านอีกด้วย แต่อาจเป็นไปได้ว่านักเรียนรู้สึกว่าการเปิดดูความหมายของคำศัพท์ที่อยู่ท้ายเรื่องทำให้เกิดความไม่สะดวกและขาดความต่อเนื่องในการอ่าน จึงมีความคิดเห็นว่าคำศัพท์ในนิทานควรเข้าใจง่ายกว่านี้

ข้อเสนอแนะการวิจัย

ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะสองส่วน คือ ข้อเสนอแนะทั่วไป และข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะทั่วไป

1.1. หนังสือเสริมการอ่านภาษาอังกฤษ โดยใช้นิทานพื้นบ้านของกลุ่มชาติพันธุ์ในอำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงรายที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นนี้สามารถนำไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนภาษาอังกฤษได้ โดยเพิ่มเติมแบบฝึกหัดหรือกิจกรรมท้ายบทเพื่อให้ผู้เรียนได้ฝึกฝน และทดสอบความรู้ความเข้าใจในการอ่านของตนเองได้

1.2. ควรมีการสร้างหนังสือเสริมการอ่านภาษาอังกฤษโดยใช้เนื้อหาต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับชุมชนและท้องถิ่นของผู้เรียนเพื่อสร้างแรงจูงใจในการอ่านและพัฒนาความรู้ภาษาอังกฤษ

1.3. ควรมีการจัดทำแหล่งข้อมูลเกี่ยวกับวัฒนธรรมท้องถิ่นและวัฒนธรรมกลุ่มชาติพันธุ์ในรูปแบบที่หลากหลายเพื่ออนุรักษ์และเผยแพร่ให้ผู้อื่นได้เรียนรู้

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1. ควรมีการศึกษาวิจัยเพื่อพัฒนาสื่อการเรียนการสอนภาษาอังกฤษที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับวัฒนธรรมท้องถิ่นในการพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษด้านอื่น ๆ ของผู้เรียน

2.2. ควรมีการศึกษาวิจัยเพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความพึงพอใจของผู้เรียนที่เรียนจากสื่อการเรียนที่มีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมท้องถิ่นกับที่เรียนกับสื่อที่มีเนื้อหาอื่นทั่วไป

2.3. ควรมีการวิจัยที่นำหนังสือเสริมการอ่านภาษาอังกฤษ โดยใช้นิทานพื้นบ้านของกลุ่มชาติพันธุ์ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นไปเพื่อพัฒนาต่อยอดเป็นสื่อหรือนวัตกรรมรูปแบบอื่นที่ทันสมัย และมีการศึกษาผลของการนำสื่อไปใช้ในการจัดการเรียนการสอน

เอกสารอ้างอิง

กมลวรรณ โคตรทอง. (2557). *การพัฒนาแบบฝึกเสริมทักษะการอ่านภาษาอังกฤษจากนิทานอาเซียนโดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้ Storyline สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนบ้านเป่า (สำราญไชยวิทยา) จังหวัดชัยภูมิ*. ปรินญาณิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศิลปากร. นครปฐม.

จงกิจ วงษ์พินิจ, วิภาวดี มูลไชยสุข, ธิตติมา พจนะแก้ว และนาฎยา ชาวัน. (2559). *การพัฒนาสื่อเสริมทักษะการอ่านภาษาอังกฤษโดยใช้นิทานพื้นบ้านกลุ่มชาติพันธุ์เขมรในเขตอีสานใต้*. สุรินทร์: มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์.

ปราณี ปราบริปู, ปรัชญา ใจภักดี, พรทิพย์ รักชาติ และจงกล เกียรติมะยูร. (2560). *แนวทางการสร้างหนังสือเรียนและหนังสืออ่านเพิ่มเติม*. *วารสารศึกษาศาสตร์ มสธ*, 10(2), 346-359.

รุ่งวนา สุตจิตต์. (2545). *การพัฒนาสื่อการอ่าน-เขียนภาษาอังกฤษจากนิทานพื้นบ้านไทย สำหรับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนไทรโยคน้อยวิทยา จังหวัดกาญจนบุรี*. มหาวิทยาลัยศิลปากร/กรุงเทพฯ. DOI: https://doi.nrct.go.th/ListDoi/listDetail?Resolve_DOI=10.14457/SU.the.2002.46

วีระชาติ ชัยเนตร. (2541). *การสร้างบทเรียนเสริมสร้างการอ่านภาษาอังกฤษ โดยใช้นิทานพื้นบ้านไทย สำหรับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4*. ปรินญาณิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยมหาสารคาม. มหาสารคาม

- ศรีรัตน์ เจริญจันทร์. (2542). *การอ่านและการสร้างนิสัยรักการอ่าน*. (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช.
- สถาบันการทดสอบทางการศึกษา. (2562). *สถิติ O-NET ย้อนหลัง*, 20 มกราคม 2562. <http://www.niets.or.th/th/catalog/view/3865>.
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2563). *การสำรวจการอ่านของประชากร พ.ศ. 2561*. กรุงเทพฯ.
- สำนักนโยบายและยุทธศาสตร์กระทรวงศึกษาธิการ. (2558). *แผนปฏิบัติการประจำปีงบประมาณ 2558 ของกระทรวงศึกษาธิการ*. กรุงเทพฯ.
- สุนทวิทย์ บุญสมบัติ. (2554). *ประวัติศาสตร์ในวิชาสังคมศึกษา: เอกสารการสอนชุดวิชาสังคมศึกษา 2 ประวัติศาสตร์สำหรับครู หน่วยที่ 1*. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- อมรรัตน์ นัดดาหลง. (2551) *การพัฒนาแบบฝึกเสริมทักษะอ่านภาษาอังกฤษที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับท้องถิ่นจังหวัดตราดสำหรับนักเรียนระดับช่วงชั้นที่ 4 โรงเรียนเนินทรายวิทยาคม อำเภอเมืองจังหวัดตราด*. มหาวิทยาลัยศิลปากร/นครปฐม. DOI: https://doi.nrct.go.th/ListDoi/listDetail?Resolve_DOI=10.14457/SU.the.2008.122
- อัจฉรา ชิวพันธ์. (2546). *ศิลปะการจัดการเรียนรู้ภาษาไทย ระดับประถมศึกษา*. กรุงเทพฯ: เป็นพับลิชชิง.
- แสลาย ปรามวล. (2553). *การสร้างหนังสือส่งเสริมการอ่าน เรื่อง "วิถีชีวิตไทยในกลิ่นต้น" สำหรับนักเรียนชาวมาเลเซียเชื้อสายไทย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 รัฐกลันตัน ประเทศมาเลเซีย*. ปริญญานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยทักษิณ. สงขลา
- Brock, Mark N. (1990). The case for localized literature in the ESL classroom. *English Teaching Forum*, 28(3), 22-25.
- Emma, B. (1997). Once upon a time...A Collaborative study of the storybook experiences of three deaf preschoolers. *Dissertation Abstracts International*. 58(5), 1640-A.
- Fu, W. (2018). Read from local to global: A culture-based reading material. *Advances in Social Sciences Research Journal*. 5(3) 57-65.
- Nathanson, S. (2006). Harnessing the power of story: Using narrative reading and writing across content areas. *Reading Horizons*. 47(1), 1-26
- Ratminingsih, N. M., Budasi, I. G., & Kurnia, W. D. A. (2020). Local culture-based storybook and its effect on reading competence. *International Journal of Instruction*, 13(2), 253-268. <https://doi.org/10.29333/iji.2020.13218a>
- Richards, J. C., & Renandya, W. A. (2002). *Methodology in language teaching: An anthology of current practice*. New York: Cambridge University Press.
- Royani, M. (2013). The use of local culture texts for enthusiastic english reading teaching. *The International Journal of Social Science*, 7(1), 130-135

การศึกษาศิลปะการใช้ภาษาในวรรณกรรมคำวของแม่ครูจันทร์ดี จันทร์หนีว

Art of Using Language in Khao of Chandee Channiw

Received: March 24, 2021; Revised: June 8, 2021; Accepted: June 16, 2021

ปุนยาพร เส้าเปา¹ ตูลาภรณ์ แสนปรน²
Punyaporn Saopao¹, Tulaporn Saenpron²

บทคัดย่อ (Abstract)

การศึกษาศิลปะการใช้ภาษาในวรรณกรรมคำวของ แม่ครูจันทร์ดี จันทร์หนีว มีวัตถุประสงค์คือ เพื่อศึกษาศิลปะการใช้ภาษา ด้านการใช้คำ เช่น การใช้คำซ้อน การใช้คำซ้ำ การใช้คำเรียกขาน ศึกษาด้านการใช้ความเปรียบ เช่น การใช้ความเปรียบแบบอุปมาอุปไมย การใช้ความเปรียบแบบอุปลักษณ์ การใช้ความเปรียบแบบสัญลักษณ์ และศึกษาด้านลีลากลอน เกี่ยวกับรสในวรรณคดีที่แม่ครูจันทร์ดีได้ประพันธ์ไว้ในวรรณกรรมคำว การศึกษาศิลปะการใช้ภาษาในวรรณกรรมคำวของ แม่ครูจันทร์ดี จันทร์หนีว ที่ผู้วิจัยได้รวบรวมมาศึกษานั้นมีทั้งหมดจำนวน 7 เรื่อง คือ คือ 1) คำวฮ่ำสอนลูกผู้หญิง 2) คำวคนจันทัดถิ่น 3) คำวหวังทรัพย์ากร 4) คำวทำบุญฮ่วมน้อง 5) คำวฮ่ำกำปอน 6) คำวความสามัคคี 7) คำวส่งความสุขในวันปีใหม่ วรรณกรรมคำวของ แม่ครูจันทร์ดี จันทร์หนีว จึงนับว่าเป็นสิ่งที่น่าสนใจและควรค่าแก่การการศึกษา ด้านการใช้ภาษา เพราะ ภาษาที่ใช้ส่วนใหญ่จะผสมผสานระหว่างภาษาคำเมืองมีความเป็นเอกลักษณ์กับภาษากลาง จึงทำให้สามารถเข้าใจได้อย่างชัดเจน อีกทั้งยังสอดแทรกแนวคิด หลักความเปรียบแฝง ความหมายของหลักคำสอนแนวปฏิบัติในทางที่ดีงามแก่บุคคลทุกเพศทุกวัยให้อยู่ในศีลธรรมอันดีงาม สิ่งเหล่านี้จึงสามารถนำไปปรับใช้ได้กับทุกยุคทุกสมัย วรรณกรรมคำวจึงเป็นสิ่งที่เราไม่ควรจะมองข้ามหากแต่เราควรที่จะรู้จักอนุรักษ์สืบสานไว้เพื่อที่จะได้นำมาเป็นมรดกทางด้านของภาษาให้บุคคลชนรุ่นหลังได้สามารถศึกษาต่อไปไม่ให้สูญหายไปตามกาลเวลา

คำสำคัญ: คำว, แม่ครู

Abstract

There are 3 purposes of the research of language studying in “Kaw literature” by Mrs. Jundee Junnhew. The first purpose is for studying arts of language usage such as compound word using, reduplication word using, metonymy word using. The second purpose is for studying of comparison studying such as symbolic comparison, metaphor.

¹ นักศึกษาศาสาวิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง (Faculty of Humanities and Social Science, Lampang Rajabhat University), e-mail: Nongning2610@gmail.com

² อาจารย์ประจำสาขาวิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง (Faculty of Humanities and Social Science, Lampang Rajabhat University), e-mail: saenpron_ann@hotmail.com

The last purpose is for studying rasa using in “Kaw literature” by Mrs. Jundee Junnhew. The researcher has collected 7 stories of “Kaw literature” by Mrs. Jundee Junnhew for studying in this research which are 1) “Kaw hum som luk phuying” 2) “Kaw konjon pad thin” 3) “Kaw huang Subpayakorn” 4) “Kaw tam boon huam nong” 5) “Kaw hum gum pon’ 6) “Kaw kwarm samakkee” 7) “Kaw song kwarm suk nai wan peemia”. “Kaw literature” by Mrs. Jundee Junnhew is interesting and worthy for language usage studying because the used language usage in this literature is the combined-style language usage between northern Thai language usage and Thai language so “Kaw literature” by Mrs. Jundee Junnhew is easy to understand clearly with hiding concept of culture, the way of doctrine meanings for every people to be with moral that they can apply for every time of their lives. The “ ” Kaw literature” should not be overlooked and they should be conserved to be the lingual heritage for the next generation people studying in the future.

Keywords: Khao, Mae Kru

บทนำ

คำว่าฉันทลักษณ์ประเภทหนึ่งที่ชาวบ้านล้านนานิยมใช้มาก “คำว” เป็นคำประพันธ์ที่มีทั้งหมด 5 ประเภท คือ “คำวก้อม” เป็นโวหารที่กินใจหรือสุภาพศีลสนั่น ๆ มักใช้ประกอบการสนทนา “คำคำว คำครือ” เป็นสำนวนแบบฉบับที่หนุ่มสาวใช้เจรจาเป็นโวหารรัก “คร่าวใช้” เป็นจดหมายที่มีไปมาระหว่างหนุ่มสาวเทียบได้กับเพลงยาวของภาคกลาง “คำวร้า” ใช้พรรณนาเหตุการณ์ต่าง ๆ คล้ายกับจดหมายเหตุ เช่น คร่าวรำน่านอง คร่าวร่าคร้วทานสลาที่ย้อม คำวร้าครุบาทวีริชย์ และ “คำวธัมม” ใช้ในการแต่งเรื่องจากชาดก มีลักษณะคล้ายเรื่องประเภทจักร ๆ วงศ์ ๆ เพื่ออ่านเล่าสู่กันฟังทั่วไป (อุดม รุ่งเรืองศรี, 2546: 31)

“คำว” เป็นชื่อของฉันทลักษณ์ประเภทหนึ่งของล้านนาที่มีการส่งสัมผัสของคำประพันธ์ประเภท คำว่าว่าเหมือนเชือกคำว เพราะเป็นการเรียงร้อยถ้อยคำให้เป็นระเบียบเหมือนห่วงโซ่คือคล้องจองกันไปมีเรื่องราวที่แต่งต่อกันอย่างยืดยาว ทางภาคเหนือเรียกเชือกขนาดยาว ว่า “เชือกคำว” เพราะมีลักษณะเป็นเส้นยาวๆติดต่อกันไป มีลักษณะร้อยกรองถ้อยคำให้รวมกันอย่างมีระเบียบตามหลักเกณฑ์หรือ วิธีการแต่งแห่งคำประพันธ์ประเภทของคำวร้า แต่ในขณะที่เดียวกันก็มีลักษณะใกล้เคียงกับกลอนของภาคกลางและไม่ซับซ้อนเหมือนโคลง (หทัยวรรณ ไชยะกุล, 2558: 83)

ถ้าหากจะพูดถึงวรรณกรรมในภาคเหนือในส่วนใหญ่คนในภาคเหนือจะนิยมฟังวรรณกรรมที่เกิดจากการละเล่นดนตรีประเภท การสีซอล้อ ดิดซิ่ง ผสมกับการแต่งที่มีท่วงทำนองจังหวะที่ฟังแล้วมีความไพเราะ อ่อนช้อยเพราะชาวเหนือของเรานั้นจะอยู่ในสภาพภูมิอากาศที่เย็น ฉะนั้นอุปนิสัยของผู้คนรวมถึงลักษณะการพูดจึงมีลักษณะช้า มีความอ่อนน้อมถ่อมตน วรรณกรรมที่เป็นภูมิปัญญามาตั้งแต่สมัยก่อนคือ วรรณกรรม คำว มีเนื้อหาล้วนใหญ่จะเน้นเกี่ยวกับการสอนการดำเนินชีวิต นิทานธรรมมะ เพราะที่มาของวรรณกรรมคำวมีเค้าเรื่องมาจากคำสอนทางพระพุทธศาสนาซึ่งในสมัยก่อนนั้นครูผู้สอนจะเป็นพระภิกษุชาวล้านนาเทศนาให้แก่บุคคลทั่วไปได้ฟังในพระธรรมคำสอนที่ปรากฏออกมาในรูปแบบ คำว เช่น คำวหงส์หิน คำวขอเจ้าสุวัตต์นางบัวคำ ฯลฯ ซึ่งมีเค้าโครงเรื่องมาจากนิทานชาดกของพระพุทธเจ้า

การศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับวรรณกรรมคำผู้วิจัยจึงเริ่มจากคำที่มาจากอำเภอลี่ จังหวัดลำพูน ที่ส่วนใหญ่เน้นวรรณกรรมคำจากอำเภอลี่จะเป็นที่รู้จักกันในนามคำประวัติของพระเกจิของล้านนาหรือที่ชาวล้านนาเรียกว่า ครูบา ซึ่งหมายถึงผู้ที่บวชมาตั้งแต่เล็กจนสามารถบรรลุถึงพระธรรมและเป็นครูบาอาจารย์โดยประวัติส่วนใหญ่ที่กวีชาวล้านนานำมาสร้างสรรค์นั้นจะเป็นประวัติที่เกี่ยวกับความพากเพียร อดทน ต่ออุปสรรคต่าง ๆ ที่ต้องเผชิญจนได้มาเป็นครูบาในเส้นทางภายใต้ร่มกาสาวพัสตร์ และเผยแพร่พระธรรมคำสอนอันดีงามแก่บุคคลทั่วไปแต่นอกจากในอำเภอลี่จะมีคำเกี่ยวกับประวัติครูบาแล้วนั้นก็ยังมีคำที่มาจากกวีในอีกหลายหมู่บ้านโดยผู้วิจัยนั้นได้ศึกษาคำในภูมิสำเนาของตนเองคือหมู่บ้านบ้านแม่หวาง โดยมีกวีประจำหมู่บ้านคือ แม่ครูจันท์ดี จันท์หนี่ว แม่ครูจันท์ดีถือว่าเป็นบุคคลต้นแบบและน่ายกย่องเป็นอย่างยิ่ง เพราะ ท่านเป็นบุคคลที่มีความขยัน มุ่งมั่น เพียรพยายาม สืบทอดอนุรักษวรรณกรรมคำมาตั้งแต่สมัยเยาว์วัย จนสามารถเป็นปราชญ์ชาวบ้านด้านกวีแห่งคำมาอย่างยาวนาน 40 กว่าปีโดยคำของแม่ครูจันท์ดีมีกลวิธีการแต่งที่โดดเด่นและน่าสนใจคือ มีเนื้อหาจังหวะของคำที่ค่อนข้างเร็ว แต่แฝงด้วยความไพเราะ มีข้อคิดคติสอนใจที่ดี เช่น คำสอนให้คนประพฤติอยู่ในทางที่ดี คำสอนเรื่องความสามัคคีกันของคนในสังคม คำว่าบ่าวเกี้ยวสาว คำว่าอวยพรปีใหม่ และคำเกี่ยวกับการสอนให้รู้จักรักษาหงแหนทร์พยากรณ์ชาติ โดยทั้งหมดนี้ทำให้ผู้วิจัยเกิดความสนใจและต้องการศึกษาเกี่ยวกับศิลปะการใช้ภาษาของคำที่ปรากฏในวรรณกรรมคำของแม่ครูจันท์ดี จันท์หนี่ว เพื่อให้ทราบถึงศิลปะทางภาษาในการแต่งวรรณกรรมคำของแม่ครูจันท์ดีกวีเด่นด้านภาษาแห่งบ้านแม่หวางจนทำให้เกิดความภาคภูมิใจแก่คนในหมู่บ้านแม่หวางและในอำเภอลี่ไม่ให้อายุหายไปตามกาลเวลาตามยุคสมัยที่เปลี่ยนแปลงไปในทุกๆวันนี้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาศิลปะการใช้ภาษาที่ปรากฏในวรรณกรรมคำ ของแม่ครูจันท์ดี จันท์หนี่ว

ขอบเขตของการวิจัย

การศึกษาค้นคว้าอิสระเรื่อง การศึกษาศิลปะการใช้ภาษาในวรรณกรรมคำ ของแม่ครูจันท์ดี จันท์หนี่ว มีขอบเขตในการวิจัยแบ่งแยกเป็น ขอบเขตด้านเนื้อหา คือ ศึกษาเนื้อหาของศิลปะการใช้ภาษาในวรรณกรรมคำของแม่ครูจันท์ดี จันท์หนี่ว และ ขอบเขตด้านแหล่งข้อมูล คือ รวบรวมข้อมูลมาทั้งหมด 7 เรื่อง คือ 1) คำฮ่ำสอนลูกผู้หญิง 2) คำวคนจันพัตถิน 3) คำหว่งทร์พยากรณ์ 4) คำทำบุญฮ่วมน้อง 5) คำฮ่ำกำปอน 6) คำวความสามัคคี 7) คำวส่งความสุขในวันปีใหม่

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้วิธีการดำเนินงานวิจัยโดยอาศัยข้อมูลเอกสารและแบ่งออกเป็น 3 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนที่ 1 ข้อมูลการเก็บรวบรวมข้อมูลเก็บรวบรวมและศึกษาเอกสาร หนังสือ ตำราของวรรณกรรมคำตลอดจนงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อใช้เป็นกรอบแนวคิดในการศึกษาวิเคราะห์ ขั้นตอนที่ 2 การศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลศึกษาวเคราะห์ด้านศิลปะการใช้ภาษาในวรรณกรรมคำของแม่ครู จันท์ดี จันท์หนี่ว และ ขั้นตอนที่ 3 เสนอผลการวิจัยแบบพรรณนาวิเคราะห์

ผลการศึกษา

คำว่า ของแม่ครูจันทร์ดี จันทรหนิ้ว เป็นคำที่จัดอยู่ในประเภทของคำว้า เพราะ ส่วนใหญ่จะแต่ง พรรณนาเกี่ยวกับ การสอนบุคคลทั่วไปเพื่อให้ประพฤติปฏิบัติเป็นคนดีในสังคม คำของแม่ครูจันทร์ดีที่ ผู้วิจัยได้รวบรวมเพื่อนำมาศึกษามีทั้งหมด 7 เรื่อง คือ คำสอนลูกผู้หญิง คำสอนคนจนพดถีน คำหวัง ทรัพย์ากร คำทำบุญฮ่วมน้อง คำฮ่ำกำปอน คำความสามัคคี คำส่งความสุขในวันปีใหม่ สามารถ จำแนกเนื้อหาสาระสำคัญส่วนใหญ่ที่จะสอนเกี่ยวกับการประพฤติปฏิบัติตนของสตรี และสอนให้เป็นคนดี ในสังคมมีความรู้รักสามัคคี สอนให้รู้จักรักษาทรัพย์ากรธรรมชาติ หรือ อวยพรให้ลูกหลานในวันมงคล รวมไปถึง ยังมีเนื้อหาที่ว่าด้วยการเกี่ยวพาราสีของหนุ่มสาวในสมัยก่อน เนื้อหาส่วนใหญ่ที่แม่ครูจันทร ดีได้แต่งมานี้มีการใช้ภาษาคำเมือง ที่เป็นภาษาเหนือผสมกับการใช้ภาษากลางเพื่อให้ผู้อ่านสามารถเข้าใจ ได้ง่ายขึ้น จึงสามารถทำให้ผู้วิจัยสามารถจำแนก การใช้คำ การใช้ความเปรียบ สืลากอน ได้อย่างชัดเจน และเข้าใจได้มากยิ่งขึ้น

ศิลปะการใช้ภาษา

ศิลปะการใช้ภาษาเป็นลักษณะส่วนหนึ่งของท่วงทำนองของการเขียน ของในแต่ละบุคคลซึ่งจะมี กลวิธีในการใช้ภาษาที่มีความแตกต่างกัน เช่น การใช้ประโยคความซ้ำ ประโยคความซ้อน การใช้สำนวน โวหารภาพพจน์ การใช้เสียงของสระ การเลือกใช้คำต่างๆ วลี หรือการใช้ภาษาในเชิงความเปรียบ อุปมาอุปไมย เพื่อให้ผู้อ่านเกิดอารมณ์รสและมีความเข้าใจคล้อยตามจนสามารถสร้างจินตภาพตามเนื้อหาที่ ได้อ่านออกมาได้ (เนตรทราย คงอนุวัฒน์, 2550: 14)

1.1) การใช้คำ

การใช้คำ คือการรู้จักถ้อยคำต่างๆ อย่างถูกต้องชัดเจน ผู้ที่เป็นนักเขียนจึงจะต้องคำนึงถึงหลัก ของการใช้คำเพื่อให้สามารถสื่อความหมาย ให้ถึงผู้อ่านได้อย่างเข้าใจ (กาญจนา ปราบปัญจะ, 2553: 33)

1.1.1) การใช้คำซ้อน คำซ้อนเพื่อเสียง คำซ้อนเพื่อความหมาย

การใช้คำซ้อน คือ การนำคำที่มีความหมายเหมือนกัน คล้ายกัน หรือตรงข้ามกันซึ่งเป็น คำประเภทเดียวกันมาซ้อนเข้าคู่กัน เพื่อให้เกิดความหมายชัดเจนยิ่งขึ้น โดยแบ่งแยกเป็นคำสอนเพื่อ ความหมาย คือการนำคำที่มีความหมายสมบูรณ์มาซ้อนกันตั้งแต่ 2 คำขึ้นไปเพื่อทำให้เกิดคำที่ให้ความหมายที่คงที่ ส่วนคำซ้อนเพื่อเสียงเป็นการนำคำที่มีเสียงคล้ายกันมาซ้อนกันเพื่อให้ออกเสียงได้อย่าง ง่ายขึ้น (วิเชียร เกษประทุม, 2558: 58) การใช้คำซ้อนในวรรณกรรมคำของแม่ครูจันทรดี จันทรหนิ้ว ผู้วิจัยได้พิจารณาศึกษา ในแต่ละบทแล้วจะเห็นได้ว่าการใช้คำซ้อนที่หลากหลายเพื่อให้เกิดความไพเราะ มากยิ่งขึ้น จากการที่ผู้วิจัยได้ศึกษาคำซ้อนในเรื่อง “คำสอนหญิง” ของแม่ครูจันทรดี จันทรหนิ้ว พบคำ ซ้อน คือ หลายมากกว้าง นอนาย เก้าเหง้า โดยจะพบจากบริบทของวรรณกรรมคำดังต่อไปนี้

ตัวอย่างคำซ้อนที่พบในวรรณกรรมคำสอนหญิง พบทั้งหมด 3 คำ ดังต่อไปนี้

1) หลายมากกว้าง นอนาย

“เกิดเป็นคนยิง มาในโลกหล้า เพราะเข็มบุญนาลูกให้ บุเปลกาตา บได้สร้างไว้
มีหลายมากกว้างนอนาย”

(“คำสอนหญิง”, 2557, หน้า 1)

ประโยคนี้จึงแสดงให้เห็นว่ามีการใช้คำซ้อน คำว่า “หลายมากกว่า” คำว่า “หลาย” ในที่นี้มีความหมายว่า มีจำนวนมาก คำว่า “มาก” มีความหมายว่า มีจำนวนเยอะ ส่วนคำว่า “กว้าง” มีความหมายว่า มีขนาดใหญ่ ซึ่งเมื่อนำแต่ละคำเมื่อนำมารวมกันทั้ง ๓ คำ จะมีความหมายเดียวกันคือ สิ่งที่มีอยู่ขนาดใหญ่มาก จึงทำให้เมื่อฟังแล้วเกิดความสละสลวยและไพเราะทางภาษาของการแต่งวรรณกรรมคำวส่วนคำว่า นอนาย เป็นคำซ้อนเพื่อเสียง ที่ลงท้ายประโยคนั้นให้มีความหมายชัดเจนขึ้น

2) เก้าเหง้า

“บ่เป็นผู้จ่าย กับเขียนนอเจ้า วิชาเกหาหนา มาแต่เก้าเหง้า
ได้เป็นคนหญิงลุ่มฟ้า”

(“คำสอนหญิง”, 2557, หน้า 1)

ประโยคนี้จึงแสดงให้เห็นว่ามีการใช้คำซ้อนคำว่า “เก้าเหง้า” คำว่า “เก้า” ในภาษาเหนือ แปลว่า ต้น ส่วนคำว่า “เหง้า” แปลว่า ราก ซึ่งทั้งสองคำมีความหมายตรงข้ามกันแต่เมื่อนำมารวมกัน จะเห็นได้ว่าเป็นความหมายที่แปลว่า ต้นตระกูลเก่าแก่ที่อยู่มานานตั้งแต่สมัยอดีต

1.1.2) การใช้คำซ้ำ

คำซ้ำ คือคำที่เกิดจากการซ้ำเสียงคำเดียวกันตั้งแต่ ๒ ครั้ง ขึ้นไป เพื่อทำให้เกิดคำใหม่ได้ ความหมายใหม่ และคำที่มีเสียงซ้ำกันนั้นต้องทำหน้าที่อย่างเดียวกัน เวลาเขียนจะใช้เครื่องหมายไม้ยมก แทนคำที่ซ้ำ เช่น เร็ว ๆ ดำ ๆ ขาว ๆ โต ๆ (วิเชียร เกษประทุม, 2558: 61) คำซ้ำ ในวรรณกรรมคำวของแม่ครูจันท์ดี จันท์หนี่ว เรื่อง “คำสอนหญิง” จากการศึกษาผู้วิจัยพบคำซ้ำ คือคำว่า ปี่ ๆ น่อง ๆ ดังตัวบทดังต่อไปนี้

ปี่ ๆ น่อง ๆ

“ช่างมายแลร์เลี้ยง ก็อยจึ่งเอากำปากบ้อง จำกำวอนหูปี่ ๆ น่อง ๆ อย่าจำ
ปากกล้ำมิงกู”

(“คำสอนหญิง”, 2557, หน้า 3)

คำว่า ปี่ กับ น่อง หากอยู่เป็นคำโดดไม่มีไม้ยมกมาเติมข้างหลังก็จะมีความหมายที่ไม่เน้น เนื้อความก็จะมีความหมายคือ พี่ปี่น่อง แต่ถ้าหากเติมไม้ยมกเหมือนคำว่า คำว่า ปี่ปี่น่องๆ มีความหมายคือ พี่ปี่ กับ น่องๆ ในความหมายซ้ำแปลว่า พี่ปี่น่องญาติทุกคนในวงศ์ตระกูลและเมื่อใส่ไม้ยมกเติมลงไปจึงทำให้เน้นเนื้อความถึงพี่ปี่น่องและเครือญาติมากยิ่งขึ้น

คำซ้ำ ในวรรณกรรมคำวของแม่ครูจันท์ดีจันท์หนี่ว เรื่อง “คำวหวังทรัพย์ากร” จากการศึกษาผู้วิจัยพบคำซ้ำทั้งหมด คำ คือคำว่า ไกลๆ ถึงๆ ดังตัวบทดังต่อไปนี้

ไกล ๆ

“ก้อยฟังเตอะตัว เจ้าหัวคำได้ ฟังสารซอยคว่าจ้อย ฮ้างหม้ายสาวจี
นารีหนุ่มน้อย ฟังสารคว่าสร้อยซอย ป้อเฮียนหนุ่มน้อย ตั้งตั้งขาวใส
ก้อยอดฟังไฟ ขดมาไกล ๆ ปี่ปี่ถ้ากลัว ว่าตัวน่องให้ จักจ้งจ้งจ่ายปี่ให้”

(“คำวทรัพย์ากร”, 2557, หน้า 1)

คำว่า ไกล มีความหมายคือ สิ่งที่อยู่รอบๆตัวเรา ส่วนคำว่า ไกลๆ มีความหมายว่า ไม่อยากให้อยู่ห่างกัน เมื่อเติมไม้ยมกเข้าไปจึงทำให้คำ ๆ นั้นมีความหมายหนักแน่นมากยิ่งขึ้น

ถึง ๆ

“พ่อป่าดงไพร เป็นเป่าแดดไหม้ เครือเขาหวนกิ่งก้นลุ่มใต้ ก้อยมันกาจว้ากย้าง กั้นฝนตกสียง น้ำดั่งถึง ๆ ลั่นเต็มส่งถ้ำวังวน ผ่อดูป่าไม้ ปดาเป็นชน ผนตกฮ้ำจิม จุ่มปอบบ่แห้ง”

(“คำขวัญพยากร”, 2557, หน้า 1)

คำว่า ถึง มีความหมายคือ เสียงของสิ่งที่ถูกพัดมาอย่างแรง ส่วนคำว่าคำ ว่า น้ำดั่งถึง ๆ แปลว่า น้ำไหลแรงจนเกิดเสียงดังและเมื่อเราเติมคำว่า ถึง ๆ เข้าไปในประโยคจึงเป็นการใช้คำซ้ำเพื่อเน้นความหมายให้ผู้อ่านเกิดจินตภาพว่าน้ำนั้นกำลังไหลแรงขึ้นจริงๆ

1.1.3) การใช้คำเรียกขาน

คำเรียกขาน คือ การใช้คำเรียกขานแทนตัวบุคคลใดบุคคลหนึ่งโดยมีความหมายกว้าง เน้นให้เห็นและเข้าใจตามแบบอย่างเป็นเอกลักษณ์ หรือเป็นความเปรียบที่แทนลักษณะของคนนั้นๆให้เกิดการนึกถึงได้อย่างตรงตามจินตภาพ (พระครูสถิต จิตสังวร, 2554: 106)

คำเรียกขาน ที่ปรากฏ ในคำของ แม่ครู จันทรดี จันทรหนิว พบว่ามีการใช้คำเรียกขาน คนไม่ดี ในคำ ความสามัคคี

1) คำเรียกขานคนไม่ดี คดโกงบ้านเมืองที่พบในคำ ความสามัคคี เช่นคำว่า ผีสาง ดังตัวอย่างของบริบทของตัวบทดังต่อไปนี้

“อยู่ตั้งวันนี้ เสามีปั่นหา จ้างเรียกผิตนาพลาดปลั่ง ขอหื้อสอบสวน
ทบทวนหลายครั้ง ก่อนจะเลือกตั้งตัวแทน เหมือนเฮาซ้อล้อ ต้องผ่อแผวแก่น
คัดเลือกตัวแทน หื้อแหงนผ่อหน้า เป็นคนเป่นผี คนคืดคนบ้า
ปัดจะระณาแน่ซัด เลือกเอาผีสาง จ้างบ่แม่่นคืด คืดหันแต่ได้ความมรย”

(“คำความสามัคคี”, 2557, หน้า 1)

คำว่า ผีสาง แปลว่า สิ่งที่ไม่เห็นได้ด้วยตาเปล่า เป็นสิ่งที่เมื่อมนุษย์พบเจอ มักจะพากันหวาดกลัว หรือเชื่อว่าเป็นสิ่งชั่วร้าย เมื่อนำคำว่า ผีสาง มาเป็นคำเรียกขาน จึงกลายเป็นการสื่อถึงสิ่งที่ไม่ดี หรือ คนไม่ดี

จากการศึกษาวรรณกรรมคำ ของ แม่ครูจันทรดี จันทรหนิว ในด้านของการใช้คำ พบว่า มีการใช้คำซ้อนเพื่อความหมายคือคำว่า หลายมากกว่า และใช้คำซ้อนเพื่อเสียง คือคำว่า นอนาย ใช้คำซ้ำที่เน้นเกี่ยวกับความเป็นเครือญาติ คือ คำว่า ปี่ ๆ น้อง ๆ และคำซ้ำที่เน้นระยะทาง คือคำว่า ไกล ๆ คำซ้ำที่เลียนเสียงธรรมชาติคือคำว่า ถึง ๆ ส่วนคำเรียกขานพบว่ามีการใช้คำเรียกขานแทนคนไม่ดีว่า ผีสาง

1.2) การใช้ความเปรียบ

การใช้ความเปรียบ คือ กลวิธีของรูปแบบการเขียนที่มีวิธีการใช้ถ้อยคำ สำนวนภาษา สำนวนสุภาพิต คำสอนที่มีมาแต่เดิมและเกิดขึ้นใหม่ หรือวิธีการถ่ายทอดความคิดของผู้แต่งในการ

เปรียบเทียบสิ่งหนึ่งกับสิ่งอื่นเพื่อก่อให้เกิด ความคิด ความรู้สึก จนเกิดจินตภาพที่เด่นชัดสู่ผู้อ่านให้สามารถ เข้าใจถึงเนื้อความนั้น ๆ ได้อย่างชัดเจน (ปราโมทย์ สกฺุสรักความสุข, 2554: 19)

1.2.1) คำอุปมาอุปไมย

คำว่า “อุปมาอุปไมย” ทั้งสองคำนี้มีลักษณะที่เมื่อนำมารวมกันแล้วจะกลายเป็นข้อความ ที่ใช้เปรียบเทียบให้ผู้อ่านได้เกิดจินตภาพในการเปรียบเทียบของสิ่งหนึ่งกับอีกสิ่งหนึ่งได้อย่างชัดเจนโดยคำ ที่เราจะสังเกตและรู้ได้เมื่อพิจารณาข้อความในแต่ละข้อความคือคำว่า ราว เหมือน ดุจ ดัง (เรียงชัย ทองหล่อ, 2557: 441) อย่าง ราวกับ โดยในตัวบทวรรณกรรมคำว ของแม่ครู จันทรดี จันทรหนิ้ว มีตัวอย่างในการใช้ข้อความมาแต่งเพื่อเปรียบเทียบดังตัวอย่างของบริบทของคำวดังต่อไปนี้

คำอุปมาอุปไมยที่พบในวรรณกรรมคำวสอนหญิง มีดังตัวอย่างต่อไปนี้

*“พ่อแม่สั่งสอน ยามลูกยามนอน เตียวกายต้องเต้า ก้อยย่างเตียวไปย่องลัด เสมอด้ง
แมวย้ายย้าย”*

(“คำวสอนหญิง”, 2557, หน้า 4)

จากข้อความข้างต้นที่ได้กล่าวมานี้แสดงให้เห็นว่ามีการใช้คำว่า ดัง มาเปรียบเทียบ และมีการอุปมาข้อความที่ยกมาเปรียบเทียบ คือคำว่า แมว เปรียบว่า การเดินนั้นเหมือนแมว มีการอุปมาข้อความที่ถูกเปรียบเทียบคือคำว่า ย่องลัด ที่แปลว่า ค่อยๆเดินไป ข้อความทั้งอุปมาและอุปไมยรวมกัน แล้ว จึงแปลว่า ให้หัดเป็นคนทีค่อยๆเดินเหมือนแมวที่ย่องเข้ามา และเมื่อนำเป็นความเปรียบเทียบที่เปรียบเทียบให้ ผู้อ่านมี กิริยามารยาท ไม่เดินเสียงดังให้รู้จักเดินเบาๆเหมือนแมวเดินนั่นเอง

คำอุปมาอุปไมยที่พบในคำวทำบุญฮ่วมน้อง มีดังต่อไปนี้

*“สมลักษณะถูกท้วนอิตถิ เสน่ห์ก็มี ศรีบโคกเศร้า อิมปากแดงออน
เหมือนมอนหมากเต้า ลังฆาดูเลา ยิ่งล้ำ ผมเขี้ยวงามเงา เหมือนเตาอยู่น้ำ
สละติดอ่อนอ้วนจวนจวม ดิงบางฮ้างน้อย อีต้ออัยเกี่ยวกัม กับตมนาดม
งามสมตั้งแต้ม ผ่องหางตาแถม กิวกัมก่องแก้ม เหมือนวงเดือน
แสมโก่งก้อม นิ้วมือเกี่ยวกัม ผมเขี้ยวตั้งย้อม ผ่องสูงต่ำป้อมปอดดี
เมื่อยามน้องย้อม แสงสร้อยวาจี้ เหมือนกิววาริ จ่างสีต้องแต้ม”*

(“คำวทำบุญฮ่วมน้อง”, 2557, หน้า 1)

จากข้อความข้างต้นที่ได้กล่าวมานี้แสดงให้เห็นเป็นการชมความงามของผู้หญิงซึ่งจะมีการใช้คำว่า เหมือน จำนวน 4 คำ คำว่า ดัง 1 คำ มาเปรียบเทียบ และมีการอุปมาข้อความที่ยกมา เปรียบเทียบโดยจะเปรียบเทียบกับสิ่งต่างๆ คือ “อิมปากแดงออน เหมือนมอนหมากเต้า” เป็นการเปรียบ ชมผู้หญิงหญิงว่า มีริมฝีปากที่มีสีแดงสวยเหมือนสีของน้ำหมากเต้า คือ หมากที่ผ่านการตากแห้งมาแล้ว เมื่อเคี้ยวจะมีสีแดงของน้ำหมาก ภาษาเหนือจึงเรียก หมากที่ถูกตากแห้งว่า หมากเต้า “ผมเขี้ยวงามเงา เหมือนเตาอยู่น้ำ” ประโยคนี้เป็นการเปรียบชมความงามของผมว่ามีสีที่สวยเงาเหมือนเตาที่เขี้ยวข่มอยู่ในน้ำ “งามสมตั้งแต้ม ผ่องหางตาแถม กิวกัมก่องแก้ม เหมือนวงเดือน” ประโยคนี้เป็นการชมความงาม ของผู้หญิงที่ ชมว่างามเหมือนดังภาพวาด มีคิ้วที่โก่งสวยงามเหมือนวงเดือนที่อยู่บนฟ้า “ผม เขี้ยวตั้งย้อม” เปรียบความงามของผมว่าสวยงามดังถูกย้อมมา “เมื่อยามน้องย้อม แสงสร้อยวาจี้ เหมือนกิววาริ”

วนารี จ่างสีต้องแค้น” ประโยคนี้เปรียบกับความงามว่าเมื่อยามหญิงที่ตนหมายปองยิ้ม หรือพูดจา ใบหน้าของเธอก็จะชวนมองขึ้นมาตามนั้น

คำอุปมาอุปไมยที่พบในคำทำบุญฮ่วมน้อง มีดังต่อไปนี้

“บ่อหื้อไปไหน เก็บผักหักไม้ หื้ออยู่แต่หั้นในเฮือน น้องงามเลิศล้ำ
ปมีไผเหมือน แม่ตำแลเขียน งามเหมือนตั้งแค้น เดินเตียวก็สวย
ยิ้มตวยสองแก้ม ต่ายใช้สะแอมมากตัก บุญบ้อหลาย บุญจายบ้นัก
บ่หวังอยู่ใกล้ไหลตวย เหมือนลวงเล่นฟ้า น้องกินตานสั่ง บ่อบ้นบอกข้า
ปางก่อนอนมาจากแลร์”

(“คำทำบุญฮ่วมน้อง”, 2557, หน้า 2)

จากข้อความข้างต้นที่ได้กล่าวมานี้แสดงให้เห็นว่ามีการใช้คำว่า เหมือน จำนวน 2 คำ มาเปรียบเทียบ และมีการอุปมาข้อความที่ยกมาเปรียบเทียบ คือคำว่า “งามเหมือนตั้งแค้น” ประโยคนี้เปรียบความงามของผู้หญิงเหมือนกับภาพที่ถูกวาดไว้ “บ่หวังอยู่ใกล้ไหลตวย เหมือนลวงเล่นฟ้า” ประโยคนี้เป็นการเปรียบถึงผู้หญิงที่ตนรักว่ายากที่จะมาได้เคียงคู่กันเพราะเธอนั้นเป็นหญิงที่อยู่สูงไกลเกินเอื้อมเหมือนท้องฟ้า

คำอุปมาอุปไมยที่พบในคำวคนจันพลัดถิ่น มีดังต่อไปนี้

“อดเอาเตอะจาย บ่ถ้าหวังน้อง บ่ถ้าเกี่ยวข้องก้านเฮือน ก้านกินอยู่ใจ
อดได้บ่เปลื้อง ก้านบ้านหอเฮือน น้องกอยล้ำสร้าง จักอดอยู่ไป
เหมือนครุต่างบ้าน กำนงานไคมี ก้อยเยี้ยะ”

(“คำวคนจันพลัดถิ่น”, 2557, หน้า 1)

จากข้อความข้างต้นที่ได้กล่าวมานี้แสดงให้เห็นว่ามีการใช้คำว่า “จักอดอยู่ไป เหมือนครุต่างบ้าน กำนงานไคมี ก้อยเยี้ยะ” มีคำว่า เหมือน มาเปรียบเทียบ ซึ่งเปรียบให้เด็กที่กำลังศึกษาเรียนอยู่ทำงานสิ่งใดให้รู้จักอดทนเหมือนกับการเป็นครุต่างบ้านที่ในภาษากลางแปลว่า ครูที่อยู่ชนบท เพราะครู คือผู้ที่มีภาระอันยิ่งใหญ่เมื่อนำอาชีพนี้มาเปรียบจึงทำให้ความหมายประโยคนี้เปรียบได้กับความอดทน

1.2.2) คำเปรียบเทียบอุปลักษณ์

อุปลักษณ์ คือ การเปรียบเทียบโดยเปรียบสิ่งหนึ่งเป็นอีกสิ่งหนึ่งให้เห็นภาพ คำที่ใช้เปรียบเทียบได้แก่คำว่า เป็น คือ เท่า เรียกให้เข้าใจง่ายว่า “การเปรียบเทียบ”(วิเชียร เกษประทุม, 2558: 313)

ตัวอย่างคำเปรียบเทียบอุปลักษณ์ ที่พบในคำวของแม่ครูจันทรดี คำวความสามัคคีดังต่อไปนี้

ความสามัคคีนี้ ตึงตึงนกหนา เกาะกุ่มลุมลา ปากันเต็มตุ้ม
งานหนักงานเบา หากเขาโอบอุ้ม เป็นหมู่เป็นจุม ตึงแล้ว

(“คำวความสามัคคี”, 2557, หน้า 1)

จากตัวอย่างข้างต้นความว่า **เป็นหมู่เป็นจุม** คำว่า “เป็นหมู่” แปลว่า อยู่รวมกันหลาย คน คำว่า “เป็นจุม” แปลว่า อยู่รวมกันเป็นกลุ่มๆ จะสังเกตได้ว่าข้อความอุปลักษณ์ข้างต้นจะใช้คำว่า เป็น ในการเปรียบซึ่งมีความหมายว่า ไม่ว่าจะงานเล็กงานใหญ่หากเราช่วยกันสามัคคีพร้อมเพรียงเป็นหมู่คณะก็จะทำให้งานนั้นผ่านพ้นไปด้วยดีมากยิ่งขึ้น

1.2.3) คำเปรียบแบบสัญลักษณ์

คำเปรียบแบบสัญลักษณ์ คือ การเอาสิ่งหนึ่งที่เป็นรูปธรรมอย่างใดอย่างหนึ่งแทนสิ่งที่เป็นนามธรรม ทำให้เกิดความเข้าใจอย่างลึกซึ้ง โดยไม่ต้องใช้คำอธิบาย (วิเชียร เกษประทุม, 2558: 314)

ตัวอย่างคำเปรียบแบบสัญลักษณ์ ที่พบในคำของแม่ครูจันทรดี คำว่าทำบุญฮ่มน้อง ดังต่อไปนี้

*ปอไซบอกฝัน เตอะจันฮ่มแบ่ง ปันตัวจ่ายแบ่ง ไซฮู้
ข้าบู้ขอถาม **ญิงงามดอกกุ** ปอจำเล่าฮู้ ปันฟัง*

(“คำวทำบุญฮ่มน้อง”, 2557, หน้า 1)

จากตัวอย่างข้างต้นความว่า **ญิงงามดอกกุ** คำว่า “ญิงงาม” แปลว่า สาวงาม คำว่า “ดอกกุ” แปลว่า คือพันธุ์ไม้ชนิดหนึ่งที่เป็นพันธุ์ไม้พื้นบ้านทางภาคเหนือ ลำต้นคล้ายต้นข่า มีดอกสีขาว กลิ่นหอม ข้อความสัญลักษณ์จึงเปรียบหญิงงามที่มีความสวยงาม บริสุทธิ์ผุดผ่อง ดังสีของดอกกุ

จากการศึกษาวรรณกรรมคำ ของ แม่ครูจันทรดี จันทรดี ในด้านของการใช้ความเปรียบ พบว่าส่วนใหญ่มีการใช้ความเปรียบอุปมาอุปไมย เกี่ยวกับการชมความงามของผู้หญิง และมีการใช้ความเปรียบอุปลักษณ์ในเรื่องของความสามัคคี และใช้ความเปรียบด้านสัญลักษณ์เปรียบผู้หญิงกับดอกไม้

1.3) ลีลากลอน

การแต่งกลอนหรือคำประพันธ์นอกจากจะใช้โวหารต่างๆแล้วควรคำนึงถึงลีลาของการพรรณนา และรสของวรรณคดี รสในที่นี้หมายถึง รสคำและรสความ เมื่ออ่านแล้วจะเกิดอารมณ์ เกิดมโนภาพหรือภาพพจน์ต่อผู้อ่านให้สามารถคล้อยตามเนื้อความได้ (เริงชัย ทองหล่อ, 2553: 19) สิ่งเหล่านี้ล้วนกำหนดมาเพื่อให้ผู้อ่านเกิดความคล้อยตามตัวบทของเรื่อง และเพื่อให้เกิดอรรถรสในด้านการใช้ภาษาที่สื่อถึงสิ่งใดสิ่งหนึ่งได้อย่างสมบูรณ์และสวยงามมีความสละสลวยมากยิ่งขึ้น โดยในตัวบทวรรณกรรมคำของแม่ครูจันทรดี จันทรดี ดังตัวอย่างของแต่ละบทดังต่อไปนี้

1.3.1) นารีปราโมทย์

นารีปราโมทย์ คือ บทแสดงความรักใคร่ หรือเกี่ยวพาราสีระหว่างชายหนุ่มและหญิงที่ตนหมายปอง หรือเป็นการพูดให้ความเพลิดเพลิน (บุญเกิด รัตนแสง, 2553: 129)

รสภาษาในวรรณคดี ที่พบในคำวทำบุญฮ่มน้อง คือ การเล่าชมความงามของสตรี เช่น

*“แม่สร้อยดอกบัว แม่น้ำวดอกหอม แม่ศรีบุญฮ่อม แม่หลอมหล่อเบา
กันจ่ายได้เป็น ผัวแบ่งฮ่มเฝ้า จักเอาเตรียมพิงซ่อนไว้”*

(“คำวทำบุญฮ่มน้อง”, 2557, หน้า 2)

รสภาษาในวรรณคดี ที่พบในคำทำบุญฮ่วมน้อง คือ รสนารีปราโมทย์ ที่ว่าด้วยเรื่องของการชมความงามของหญิงสาวที่ตนเองรักโดยยกให้เป็นสิ่งสำคัญยากเกินไขว่คว้า คือ ชมให้เป็น “แม่สร้อยดอกป่า” หมายถึงหญิงผู้น้อยอยู่เกินเอื้อมตั้งยอดดอกมะพร้าว ชมว่า “แม่น้ำวดอกหอม” หมายถึงหญิงผู้ที่มีความอ่อนนุ่มเหมือนต้นดอกหอม ชมว่า “แม่ศรีบุญหอม” หมายถึง หญิงผู้ที่มีบุญบารมีมากเป็นที่รักที่เมตตา ชมว่า “แม่หลอมหล่อเบา” หมายถึง งามเหมือนรูปปั้นงามอย่างไรก็ดี “กันจายได้เป็น ผัวแแบ่งฮ่วมเฝ้า จักเอาเตรียมพิงซอญไว้” หมายถึง ความเสน่ห์หาอยากได้หญิงอันเป็นที่รักมาครอบครอง

1.3.2) พิโรธวาทัง

พิโรธวาทัง คือ แสดงอารมณ์โกรธเคือง ตัดพ้อต่อว่า เสียดสี ประชดประชัน เยาะเย้ย ถากถาง ระหว่างตัวละครในเรื่อง (บุญเกิด รัตนแสง, 2553: 129)

รสภาษาในวรรณคดี ที่พบในคำความสามัคคี คือ การเล่าถึงการประชดประชัน เสียดสี เช่น

*“ทบทวนหลายครั้ง ก่อนจะเลือกตั้งตัวแทน หื้อแจ่มผ่อหน้า เป็นคนแป้นผี
คนดีคนบ้า บิดจะระณาแน่ซัด เลือกเอาผีสง จ้างบ่แม่นตัด
คิดหันแต่ได้ต่างรวย ชายตัวเซงลี ปมีเขินขวย ได้เงินเฮงขวย
กอบโกยเต้าอัน ตำบลนาทราย ปรุ่งเรื่องมัน นับแต่มีวันล้อมทรุด”*

(“คำความสามัคคี”, 2557, หน้า 1)

จากข้อความข้างต้นที่ได้กล่าวมานี้แสดงให้เห็นว่ามีการใช้ รสภาษาในวรรณคดีเกี่ยวกับพิโรธวาทัง คือ การกล่าวข้อความแสดงอารมณ์ไม่พอใจ เสียดสี ประชดประชัน มีการกล่าวถึงสิ่งที่ผู้นำควรจะยึดมาเป็นหลักปฏิบัติเพื่อให้เกิดความสงบสุขในคนหมู่มาก และเพื่อเป็นการเสียดสีให้ผู้ที่ได้อ่านได้ถูกคิดถึงวิธีการเลือกผู้นำที่ดีมาปกครองชุมชนให้เกิดความเจริญ โดยจะเห็นได้จากการใช้คำ เช่น “เลือกเอาผีสง จ้างบ่แม่นตัด คิดหันแต่ได้ต่างรวย” เป็นการกล่าวถึงหากเราเลือกคนไม่ดีคนผู้นั้นก็จะคิดแต่หาทางให้ตนเองร่ำรวย ไม่นำพาให้ชุมชนเกิดความเจริญขึ้นได้การใช้ภาษาแบบเสียดสี จึงเป็นสิ่งที่ทำให้ผู้อ่านเกิดอารมณ์ไม่ชอบคนไม่ดีจนนำไปสู่การไม่เลือกคนไม่ดีมาเป็นผู้นำนั่นเอง

บทสรุป

การศึกษาศิลปะการใช้ภาษาใน วรรณกรรมคำวของ แม่ครูจันทร์ดี จันทร์หนั้ว พบว่ามีการใช้คำที่สามารถจำแนกได้คือ การใช้คำซ้อน พบว่าส่วนใหญ่มีการใช้คำซ้อนเพื่อความหมายเน้นลักษณะ คือคำว่าหลายมากกว่า และใช้คำซ้อนเพื่อเสียงเพื่อความหมายประโยคสมบูรณ์ คือคำว่า นอนาย คำซ้อนทั้งสองประเภทนี้ปรากฏในคำสอนหญิง ใช้คำซ้ำที่เน้นเกี่ยวกับความเป็นเครือญาติปรากฏในคำสอนหญิง คือ คำว่า ปี่น้องๆ และคำซ้ำที่เน้นระยะทาง คือคำว่า ไกลๆ ใช้คำซ้ำที่เลียนเสียงธรรมชาติคือคำว่า ถึงๆ คำซ้ำส่วนใหญ่ปรากฏในคำหวังทรัพยากร ส่วนคำเรียกขานพบที่มีการใช้คำเรียกขานแทนลักษณะของสิ่งไม่ดีหรือคนไม่ดีคดโกงบ้านเมืองว่าโดยใช้คำว่า ผีสง เป็นคำเรียกขาน ปรากฏในคำความสามัคคี การใช้ความเปรียบ พบว่ามีการใช้ความเปรียบแบบอุปมาอุปไมยที่เปรียบระหว่าง การสอนให้ผู้หญิงมีกิริยาท่าทางการเดินของผู้หญิงให้เหมือนกับแมวปรากฏในคำสอนหญิง และการเปรียบเทียบความงามของผู้หญิง

เหมือนดังหญิงที่สูงส่ง งามเหมือนธรรมชาติ ปรากฏในคำทำบุญฮ่วมน้อง ใช้ความเปรียบแบบอุปลักษณ์ที่แสดงให้เห็นถึงความสามัคคีเป็นเรื่องสำคัญปรากฏในคำความสามัคคี ใช้ความเปรียบแบบสัญลักษณ์ คือเปรียบผู้หญิงว่างามบริสุทธิ์เหมือนดอกไม้สีขาวปรากฏในคำทำบุญฮ่วมน้อง สีสากลอน พบว่า มีการใช้ลีลาการประพันธ์ที่สื่อถึง รสนารีปราโมทย์ กล่าวชมความงามของหญิงที่ตนรักและหมายปอง ซึ่งปรากฏในคำทำบุญฮ่วมน้อง และพิโรธวาทัง กล่าวถึงการประชดประชันคนคดโกงบ้านเมืองปรากฏในคำความสามัคคีทั้งหมดนี้เป็นความโดดเด่นทางด้านศิลปะการใช้ภาษาของแม่ครูจันท์ดีไม่ว่าจะเป็น การเลือกใช้คำที่สามารถทำให้ผู้อ่านเข้าใจได้ชัดเจนเพราะมีการผสมผสานระหว่างภาษาเหนือและภาษากลาง มีการเล่นคำสัมผัสคล้องจอง ทำให้คล้องตามเข้าถึงอารมณ์และจินตภาพได้เป็นอย่างดีวรรณกรรมคำของแม่ครูจันท์ดี จึงเกิดความความเป็นเอกลักษณ์มีรูปแบบที่น่าค้นหาศึกษาต่อไปเป็นอย่างมาก

อภิปรายผล

งานวิจัยการศึกษาศิลปะการใช้ภาษาในวรรณกรรมคำของแม่ครู จันท์ดี จันท์หนิ้ว นอกจากจะมีความน่าสนใจควรค่าแก่การศึกษาแล้วยังสอดคล้องกับงานวิจัย ของ พระครูสถิต จิตสังวร เรื่องการศึกษาเชิงวิเคราะห์คำร่ำคำสอนเจ้าราช เพราะแนวของเนื้อเรื่องหรือตัวบทมีการว่าด้วยเรื่องของการใช้คำเรียกขานและการใช้คำร่ำเพื่อเป็นตัวบทในการสอนให้ผู้คนเป็นคนดี ซึ่งก็มีความสอดคล้องกันกับคำของแม่ครูจันท์ดีในเรื่องของคำเรียกขาน การใช้ความเปรียบแบบเป็นอุปมาอุปไมยและในเรื่องของคำสอนที่แม้ว่า จะเป็นการสอนที่ต่างกันแต่จุดมุ่งหมายคือมุ่งเน้นให้ผู้คนเป็นคนดีมีศีลธรรมปฏิบัติตนอยู่ในทางที่ดีงาม

ข้อเสนอแนะ

1. ควรมีการศึกษาวรรณกรรมคำ ของแม่ครู จันท์ดี จันท์หนิ้ว สามารถศึกษานอกเหนือจากศิลปะการใช้ภาษาและกลวิธีในการสอนแล้ว ยังสามารถศึกษาเกี่ยวกับภาพพจน์ของสังคมที่สะท้อนออกมาในวรรณกรรมคำ แต่ละบท เช่น คำสอนหญิง คำความสามัคคี คำหวังทรัพย์ากร เป็นต้น
2. ควรมีการศึกษาวรรณกรรมคำ ของแม่ครู จันท์ดี จันท์หนิ้ว ในคำ สอนหญิง สามารถศึกษาต่อยอดไปในเรื่องของความเปรียบเกี่ยวกับ คำสอนหญิง ที่แตกต่างกันไปตามยุคสมัย

เอกสารอ้างอิง

- กาญจนา ปราบปัญจะ. (2553). *การศึกษาลีลาการใช้ภาษาและกลวิธีการเขียนของ ว.วชิรเมธี*.
ปริญญาานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. กรุงเทพฯ.
เนตรทราย คงอนวัฒน์. (2550). *ศึกษาศิลปะการใช้ภาษาในนวนิยายของวัฒน์ วรรณยางกูล*.
ปริญญาานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยทักษิณ. กรุงเทพฯ.
บุญเกิด รัตน์แสง. (2553). *เกร็ดวรรณคดี*. (พิมพ์ครั้งที่ 1) กรุงเทพฯ: ธนธการพิมพ์
ปราโมทย์ สกุลรักความสุข. (2550). *ความเปรียบเกี่ยวกับพระมหากษัตริย์ในวรรณคดีของพระเกียรติฯ*.
ปริญญาานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. กรุงเทพฯ.
พระครูสถิต จิตสังวร. (2555). *การศึกษาเชิงวิเคราะห์คำร่ำคำสอนเจ้าราช*.
ปริญญาานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. เชียงใหม่.
วารสารมังรายสาร สถาบันภาษาและกิจการต่างประเทศ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย
ปีที่ 9 ฉบับที่ 2 (กรกฎาคม - ธันวาคม 2564)

- เริงชัย ทองหล่อ. (2553). *หลักการประพันธ์*. กรุงเทพฯ: อมรการพิมพ์
- เริงชัย ทองหล่อ. (2557). *ภาษาไทย ม.4-6*. กรุงเทพฯ: อมรการพิมพ์
- วิเชียร เกษประทุม. (2558). *หลักภาษาไทย*. กรุงเทพฯ: เพิ่มทรัพย์การพิมพ์
- หทัยวรรณ ไชยะกุล. (2555). *วรรณกรรมล้านนา*. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่: เชียงใหม่
- หทัยวรรณ ไชยะกุล. (2558). *ฉันทลักษณ์ล้านนา*. เชียงใหม่: มิ่งเมือง
- อุดม รุ่งเรืองศรี. (2546). *วรรณกรรมล้านนา*. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย

เจ้าหลวงหมื่นดงนคร: ตำนานและบทบาทที่มีต่อชุมชนบ้านป่าสัก
ตำบลสรอย อำเภอวังชิ้น จังหวัดแพร่

“Jao Luang Muen Dong Nakorn”: The legend and role to Ban Pa
Sak community, Saroi Subdistrict, Wang Chin District,
Phare Province.

Received: March 29, 2021; Revised: July 6, 2021; Accepted: July 9, 2021

วรารัตน์ แสนอินทร์¹ ตูลาภรณ์ แสนปรน²
Wararat Sanin¹, Tulaphorn Sanpron²

บทคัดย่อ

รายงานการค้นคว้าอิสระเรื่อง “เจ้าหลวงหมื่นดงนคร: ตำนานและบทบาทที่มีต่อชุมชนบ้านป่าสัก ตำบลสรอย อำเภอวังชิ้น จังหวัดแพร่” มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาตำนานและบทบาทเจ้าหลวงหมื่นดงนครที่มีต่อชุมชนบ้านป่าสัก ตำบลสรอย อำเภอวังชิ้น จังหวัดแพร่

ผลการศึกษาเรื่อง “เจ้าหลวงหมื่นดงนคร: ตำนานและบทบาทที่มีต่อชุมชนบ้านป่าสัก ตำบลสรอย อำเภอวังชิ้น จังหวัดแพร่” พบว่า ตำนานเจ้าหลวงหมื่นดงนครอยู่ในความทรงจำของชาวบ้านชุมชนบ้านป่าสัก ตำบลสรอย อำเภอวังชิ้น จังหวัดแพร่ ชาวบ้านจะจดจำเรื่องเล่า และความเก่งกล้าสามารถของวีรบุรุษ เป็นบุคคลที่มีความสามารถเหนือผู้อื่น และวีรกรรมการรบอันยิ่งใหญ่ของ เจ้าหลวงหมื่นดงนคร ตำนานวีรบุรุษเจ้าหลวงหมื่นดงนคร มีตำนานเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ วรรณกรรม และชาติพันธุ์ เจ้าหลวงหมื่นดงนครมีบทบาทต่อชาวบ้านชุมชนบ้านป่าสัก ตำบลสรอย อำเภอวังชิ้น จังหวัดแพร่ โดยมีบทบาทหน้าที่ในฐานะวีรบุรุษของชุมชน ในด้านการสู้รบ และเป็นแม่ทัพเอกผู้นำทหารกล้าปกป้องบ้านเมือง และป้องกันศัตรู มีบทบาทในฐานะผู้มีบุญคุณต่อชุมชนในการตั้งเมืองหน้าด่านขึ้นมา ทำให้ชาวบ้านได้อยู่อาศัยจนถึงในปัจจุบัน รวมไปถึงการมีบทบาทในฐานะสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ที่เป็นเทพหรือผีอารักษ์คอยปกป้องรักษาคุ้มครอง และยังเป็นยึดเหนี่ยวจิตใจของชาวบ้านชุมชนบ้านป่าสัก ตำบลสรอย อำเภอวังชิ้น จังหวัดแพร่

คำสำคัญ: เจ้าหลวงหมื่นดงนคร, ตำนาน, บทบาท

Abstract

The purpose of “Jao Luang Muen Dong Nakorn”: The legend and role to Ban Pa Sak community, Saroi Subdistrict, Wang Chin District, Phare Province independent research

¹ นักศึกษาศาสาวิชาภาษาไทย ชั้นปีที่ 3 คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง (Faculty of Humanities and Social Science, Lampang Rajabhat University), e - mail: mew11327432@gmail.com

² อาจารย์ที่ปรึกษาสาขาวิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง (Faculty of Humanities and Social Science, Lampang Rajabhat University), e - mail : saenpron_ann@hotmail.com

is for studying the legend and role of Jao Luang Muen Dong Nakorn”: The legend and role to Ban Pa Sak community, Saroi Subdistrict, Wang Chin District, Phare Province.

The research results of “Jao Luang Muen Dong Nakorn”: The legend and role to Ban Pa Sak community, Saroi Subdistrict, Wang Chin District, Phare Province research found that the legend of “Jao Luang Muen Dong Nakorn” in memorials of villagers of Ban Pa Sak community, Saroi Subdistrict, Wang Chin District, Phare Province, they memorized that they can tell his legend, his heroic versatility, abilities and the intrepidity of “Jao Luang Muen Dong Nakorn” in the war and “Jao Luang Muen Dong Nakorn” was the general who leaded soilders to protect the hometown and people. “Jao Luang Muen Dong Nakorn” has had a role as sacred things like guardian spirit who protect the village and he is the mind central point of villagers in Ban Pa Sak community, Saroi Subdistrict, Wang Chin District, Phare Province and the villagers always wish and make vows to “Jao Luang Muen Dong Nakorn” for their happiness.

Keywords: Jao Luang Muen Dong Nakorn, Legend, Role

บทนำ

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 (2556: 1127) ได้ให้ความหมายคำว่า วีรบุรุษ หมายถึง ชายที่ได้รับยกย่องว่ามีความกล้าหาญ กล่าวคือ เรามักคุ้นเคยกับคำว่าวีรบุรุษในฐานะบุคคลที่มีความกล้าหาญในเรื่องที่น่ายกย่อง แสดงสัญลักษณ์ว่าเป็นภาพบุคคลตัวอย่างในอุดมคติสมควรเป็นตัวอย่างที่ดีให้แก่คนรุ่นหลังต่อไป วีรบุรุษจึงเป็นภาพที่เกิดขึ้นในใจของทุกคน เช่น ภาพวีรบุรุษในใจของเด็กจะถูกปลูกฝังหรือรับรู้จากนิทาน คำอบรมสั่งสอน เป็นต้น (ธิดารัตน์ ผมงาม, 2557: 1)

เรื่องราวของ “สมเด็จพระนเรศวรมหาราช” ที่ได้รับการยกย่องว่าเป็นวีรบุรุษคนสำคัญในประวัติศาสตร์ของชาติไทย พระองค์ได้ทรงประกอบวีรกรรมที่ยิ่งใหญ่ ยากที่จะหาผู้ใดเหมือนได้ คือการกอบกู้เอกราชของชาติไทย เรื่องราวของพระองค์ได้รับการบันทึก และเล่าขานมาทุกยุคทุกสมัยในหลายรูปแบบ ไม่ว่าจะเป็นพงศาวดาร วรรณคดีของพระเกียรติ สารคดีชีวประวัติ นวนิยาย เรื่องสั้น บทละคร เป็นต้น (मारศรี สอทิพย์, 2551: 2) นอกจากนี้ยังมีเรื่องเล่าวีรบุรุษของไทยอีกเป็นจำนวนมาก เช่น พ่อขุนรามคำแหง สมเด็จพระเจ้าอยู่ทอง พระเจ้าตากสินมหาราช พระยาพิชัยดาบหัก พระยาแม่่งราย พระเจ้ากาวิละ บุคคลเหล่านี้ล้วนได้สร้างวีรกรรมอันยิ่งใหญ่ เป็นผู้อุทิศตนเพื่อกอบกู้เอกราชของชาติ วีรกรรมเหล่านี้ได้เล่าสืบต่อกันมาในแต่ละกลุ่มชน เป็นการสร้างจิตสำนึกร่วมกันของคนในกลุ่มชนผ่านเรื่องเล่า

เจ้าหลวงหมื่นดั่งนคร เป็นวีรบุรุษคนหนึ่งที่มีความสำคัญต่อชุมชนบ้านป่าสัก เมื่อราว ๆ 500 ปี พงศาวดารได้บันทึกวีรกรรมอันยิ่งใหญ่ของแม่ทัพใหญ่ เจ้าหลวงหมื่นดั่งนครอดีตผู้ครองนครเขลางค์ ละกอนนครลำปาง เจ้าเมืองเซียง (ศรีสัชชาลัย) เจ้าเมืองเชียงขึ้น และเจ้าเมืองดั่งนคร ตลอดชีวิตของท่านได้ทำเพื่อบ้านเมืองมาโดยตลอด เจ้าหลวงหมื่นดั่งนครเป็นแม่ทัพเอกผู้นำทหารกล้าปกป้องบ้านเมือง ป้องกันศัตรู ท่านยังมีความสามารถหลายด้าน ทั้งด้านศาสนาที่ปรากฏหลักฐานทางโบราณคดีและโบราณวัตถุ ได้แก่ พระอุโบสถและพระเจดีย์องค์ใหญ่ ณ วัดเวียงดั่ง อำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่ ด้านพิชัยสงคราม อักษรศาสตร์ เจ้าหลวงหมื่นดั่งนครเป็นผู้มีบารมี เป็นที่เกรงกลัวของศัตรู

มีใจอันเด็ดเดี่ยว กล้าหาญ ซื่อสัตย์ จงรักภักดี ยอมเสียสละส่วนตัวเพื่อรักษาเกียรติยศ ทั้งนี้เรื่องราวของเจ้าหลวงหมื่นดงนคร ได้รับการบอกเล่าอย่างแพร่หลายในตำบลสรอย อำเภอวังชิ้น จังหวัดแพร่ ไม่ว่าจะเป็นการบอกเล่าปากต่อปากหรือเป็นนิทานพื้นบ้านที่เล่ากันในกลุ่มชน เรื่องราวและวีรกรรมของเจ้าหลวงหมื่นดงนครได้รับการกล่าวถึงในเอกสาร เช่น ในตำนานพื้นเมืองเชียงใหม่ และพงศาวดารโยนก ลิลิตยวนพ่าย เป็นต้น

เรื่องราวของเจ้าหลวงหมื่นดงนครมีลักษณะความเป็นวีรบุรุษ มีความน่าสนใจศึกษาวิเคราะห์ แต่เท่าที่ผ่านมายังไม่ปรากฏในลักษณะของตำนานและบทบาทที่มีต่อชุมชน ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาวิจัย เรื่อง “เจ้าหลวงหมื่นดงนคร: ตำนานและบทบาทที่มีต่อชุมชนบ้านป่าสัก ตำบลสรอย อำเภอวังชิ้น จังหวัดแพร่” มีตำนานและบทบาทต่อชาวบ้านอย่างไร นั่นคือประเด็นที่ผู้วิจัยสนใจศึกษา

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาตำนานและบทบาทของเจ้าหลวงหมื่นดงนคร บ้านป่าสัก ตำบลสรอย อำเภอวังชิ้น จังหวัดแพร่

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยศึกษาวิจัยแบบภาคสนาม (Field Research) เพื่อศึกษาบทบาทของตำนานที่มีต่อชุมชนบ้านป่าสัก ตำบลสรอย อำเภอวังชิ้น จังหวัดแพร่ ดังมีรายละเอียดต่อไปนี้

1. ขั้นตอนการสำรวจและรวบรวม

การศึกษา “เจ้าหลวงหมื่นดงนคร: ตำนานและบทบาทที่มีต่อชุมชนบ้านป่าสัก ตำบลสรอย อำเภอวังชิ้น จังหวัดแพร่” อาศัยข้อมูลจากเอกสาร หนังสือจำนวน 2 เล่ม และการลงพื้นที่ภาคสนามประกอบด้วยขั้นตอนการสำรวจเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลต่อไปนี้

2. การเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร

สำรวจและรวบรวมข้อมูลเอกสารที่เกี่ยวกับเจ้าหลวงหมื่นดงนคร จากเอกสารตามรอยบาทเจ้าหลวงหมื่นดงนคร และสืบสานตำนานท้องถิ่นเวียงดงนคร

3. การวิเคราะห์ข้อมูล

นำข้อมูลที่ได้รับจากการเก็บรวบรวมข้อมูล ทั้งเอกสารและภาคสนามมาวิเคราะห์ตามกรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัยให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์จากนั้นตรวจสอบผลของการวิเคราะห์และสรุปผลโดยนำเสนอข้อมูลแบบของการพรรณนาวิเคราะห์

4. ขั้นตอนการนำเสนอ

การนำเสนอข้อมูลการศึกษา “เจ้าหลวงหมื่นดงนคร: ตำนานและบทบาทที่มีต่อชุมชนบ้านป่าสัก ตำบลสรอย อำเภอวังชิ้น จังหวัดแพร่”

5. ขั้นตอนการสรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

สรุปสาระสำคัญของการวิจัยตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ พร้อมทั้งอภิปรายผลการศึกษา และข้อเสนอแนะต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาในครั้งต่อไป

เอกสารที่เกี่ยวข้อง

แนวทางการศึกษาเกี่ยวกับตำนานสามารถสะท้อนให้เห็นถึงความคิดของมนุษย์ในอดีตที่เกิดความเคลือบแคลง สงสัยเกี่ยวกับตัวของมนุษย์กับสิ่งต่าง ๆ และวัฒนธรรมของตนเอง

ศิราพร ณ กลาง (2545: 190) กล่าวว่า ตำนานปรัมปราเป็นข้อมูลทางคติชนที่ถือกันว่าเป็นเรื่องเล่าที่ศักดิ์สิทธิ์มักเป็นเรื่องราวเกี่ยวกับพระเจ้า เทพเจ้า เทวดาผู้มีอำนาจเหนือธรรมชาติ เป็นเรื่องเล่าที่มักใช้ในการอธิบายกำเนิดโลกกำเนิดชาติพันธุ์ต่าง ๆ ซึ่งตรงกับแนวคิดที่สอดคล้องกันกับศรีศักร วัลลิโภดม และสุจิตต์ วงษ์เทศ (2534: 21) กล่าวถึงความหมายของตำนานไว้ว่า หมายถึงนิทาน หรือนิยายศักดิ์สิทธิ์ที่อธิบายถึงความเป็นมาหรือความหมายสำคัญของระบบความเชื่อทางศาสนา หรือเป็นเรื่องราวที่เกี่ยวข้องกับประวัติของบุคคลสำคัญ เช่น ผู้ที่เป็นศาสดา หรือผู้นำทางวัฒนธรรมที่เป็นต้นเค้าทำให้เกิดประเพณีพิธีกรรมขึ้นมา

จากกล่าวมาข้างต้น คำว่า “ตำนาน” ตามแนวคิดทางคติชนวิทยาจึงหมายถึง เรื่องราวที่เกิดจากการสั่งสมและถ่ายทอดประสบการณ์ของมนุษย์ ในการพยายามอธิบายปัญหาหรือข้อสงสัยต่าง ๆ ที่ตนสนใจ โดยถ่ายทอดออกมาเป็นเรื่องเล่า หรือเรื่องเล่าเก่าก่อนในยุคโบราณ และมีความสัมพันธ์กับระบบความเชื่อ อันเกี่ยวกับอำนาจเหนือธรรมชาติสิ่งศักดิ์สิทธิ์และศาสนาของคนในแต่ละสังคม

แนวทางการศึกษาบทบาทหน้าที่คติชน

วิลเลียม บาสคอม (1965: 281-289 อ้างถึงใน ศิราพร ณ กลาง (2557: 361-363) ได้กล่าวถึงทฤษฎีบทบาทหน้าที่นิยามว่า คติชนแต่ละประเภทอาจมีบทบาทต่างกัน และคติชนบางประเภทอาจมีบทบาทหลายประการ ใน บทความ “Four Functions of Folklore” William Bascom ได้จำแนกบทบาทหน้าที่ของคติชนใน ภาพรวมไว้ 4 ประการคือ ประการแรกใช้อธิบายที่มาและเหตุผลในการทำพิธีกรรม ประการที่ 2 ทำหน้าที่ให้การศึกษาในสังคมที่ใช้ประเพณีบอกเล่า ประการที่ 3 รักษามาตรฐานทางพฤติกรรมที่ เป็นแบบแผนของสังคม และประการที่ 4 ให้ความเพลิดเพลินและเป็นทางออกให้กับความซับซ้อนของบุคคล

ศิราพร ณ กลาง (2557: 361-363) ได้กล่าวว่าจะใช้บทบาทหน้าที่ของคติชนทั้ง 4 ประการข้างต้นนั้นเป็นกรอบกว้าง ๆ ในการอธิบายบทบาทหน้าที่ของคติชนในสังคม ทั้งนี้จะประยุกต์ความคิดในหัวข้อต่าง ๆ โดยการอธิบายเสริมหรือเพิ่มประเด็นย่อย ๆ ที่เกี่ยวข้องในแต่ละหัวข้อและจะยกตัวอย่าง คติชนที่ดำรงอยู่ในสังคมต่าง ๆ ให้เห็นชัดเจนถึงความสำคัญของคติชนที่มีบทบาทหน้าที่อยู่ใน สังคมในฐานะที่เป็นข้อมูลทางวัฒนธรรม โดยจะนำเสนอบทบาทหน้าที่ของคติชน ดังนี้

- 1) บทบาทคติชนในการอธิบายกำเนิดอัตลักษณ์ของกลุ่มชนและพิธีกรรม
- 2) บทบาทคติชนในการให้การศึกษาอบรมระเบียบสังคมและรักษามาตรฐานพฤติกรรมสังคม
- 3) บทบาทคติชนในการเป็นทางออกให้กับความคับข้องใจของบุคคลอันเกิดจากกฎเกณฑ์ทางสังคม

จากที่กล่าวมาข้างต้นสรุปได้ว่า ทฤษฎีบทบาทหน้าที่นิยามถือว่า มีองค์ประกอบต่าง ๆ ในวัฒนธรรม ไม่ว่าจะเป็นระบบความเชื่อลัทธิทำหน้าที่สร้างความมั่นคงทางใจให้มนุษย์และความมั่นคงทางสังคม ดังนั้นบทบาทหน้าที่ของคติชนออกเป็น ๓ ประเภท ดังกล่าวมาแล้ว แต่ก็อาจสรุปโดยรวมได้ว่า ในฐานะที่เป็นส่วนหนึ่งของระบบวัฒนธรรม คติชนมีหน้าที่เช่นเดียวกับวัฒนธรรมส่วนอื่น ๆ คือ ช่วยรักษาความเข้มแข็งทางวัฒนธรรมและความมั่นคงให้แก่สังคม

ผลการศึกษา

ผลการศึกษาเจ้าหลวงหมื่นดั่งนคร ตำนานและบทบาทที่มีต่อชุมชนบ้านป่าสัก ตำบลสรอย อำเภอวังซัน จังหวัดแพร่ พบว่า เจ้าหลวงหมื่นดั่งนครเป็นบุคคลที่มีตัวตนในประวัติศาสตร์และเป็นวีรบุรุษที่ได้รับการยกย่องจากชุมชนในฐานะผู้สร้างเมืองหน้าด่าน ซึ่งสามารถแสดงให้เห็นถึงตำนานและบทบาทที่มีต่อชุมชนบ้านป่าสัก ตำบลแม่พุง อำเภอวังซัน จังหวัดแพร่ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. เจ้าหลวงหมื่นดั่งกับความทรงจำ

เจ้าหลวงหมื่นดั่งนคร สร้างวีรกรรมที่ยิ่งใหญ่ วีรกรรมที่เจ้าหลวงหมื่นดั่งนคร สร้างขึ้นนั้นถือว่าเป็นคุณูปการแก่ชนรุ่นหลัง จึงได้รับการยกย่องให้เป็น วีรบุรุษ กล่าวคือ ในสมัยที่บ้านเมืองไม่สงบสุข ประชาชนเดือดร้อน ผู้เป็นตำนานในเรื่องตั้งเมืองหน้าด่าน และยังเป็นวีรบุรุษแห่งเวียงดั่งนคร ปัจจุบันนี้เป็นที่ตั้งของหมู่บ้านป่าสัก ตำบลสรอย อำเภอวังซัน จังหวัดแพร่ เจ้าหลวงหมื่นดั่งนครกับความทรงจำที่ได้สร้างวีรกรรมอันยิ่งใหญ่ไว้ให้ชาวบ้านได้เล้าลือ และอยู่ในความทรงจำของชาวบ้านมาแต่ช้านาน

ชาวบ้านชุมชนบ้านป่าสัก ตำบลสรอย อำเภอวังซัน จังหวัดแพร่ มีความทรงจำต่อเจ้าหลวงหมื่นดั่งนครในเรื่องของวีรกรรมที่ยิ่งใหญ่ของเจ้าหลวงหมื่นดั่งนคร ที่มีความสามารถด้านพิชัยสงครามในการต่อสู้กับศัตรู ยามเจ้าหลวงหมื่นดั่งนครยังมีชีวิตอยู่ ได้ปกป้องบ้านเมือง และยังเป็นผู้ที่เดินทางอพยพผ่านมายังที่เมืองดั่งนคร จึงได้สร้างเมืองดั่งนครในปัจจุบันนี้ที่เรียกกันว่า “สรอย” ชาวบ้านได้เล้าลือกันว่าเจ้าหลวงหมื่นดั่งเป็นผู้ที่มีบุญคุณต่อเวียงดั่งนครเป็นอย่างมาก ถ้าหากไม่มีเจ้าหลวงหมื่นดั่งนครก็ไม่มีชาวบ้านชุมชนบ้านป่าสักในวันนี้ และครั้งที่เจ้าหลวงหมื่นดั่งเสียชีวิต ก็ยังมีความศักดิ์สิทธิ์ต่อชาวบ้านชุมชนบ้านป่าสัก ทั้งการบนบานศาลกล่าว การขอโชคขอลา ปกป้องคุ้มครองรักษาลูกหลานชาวบ้านชุมชนบ้านป่าสัก และยังมีตัวแทนของเจ้าหลวงหมื่นดั่งนครที่เป็นม้าขี่ หรือบางครั้งเรียกว่า “ที่นั่ง” หมายถึงผู้ทำหน้าที่เป็นร่างทรง ส่วนมากจะเป็นเพศหญิง หน้าที่นี้จะเป็นหน้าที่ประจำ ถ้าจะเปลี่ยนต้องขออนุญาตจากผีเสียก่อน จะเปลี่ยนโดยพลการไม่ได้ ดังนั้น ชาวบ้านชุมชนบ้านป่าสัก จึงมีความทรงจำต่อเจ้าหลวงหมื่นดั่งนคร ชุมชนบ้านป่าสักมีความทรงจำต่อเจ้าหลวงหมื่นดั่งนครในการปกป้องชุมชนและเป็นวีรบุรุษของชาวบ้าน

2. เจ้าหลวงหมื่นดั่งนครกับประวัติศาสตร์

ประวัติศาสตร์ชุมชน (Communities history) ให้ความสำคัญกับเหตุการณ์หรือเรื่องราวของชุมชนในท้องถิ่นต่าง ๆ มากกว่าจะเป็นเรื่องราวเกี่ยวกับชาติ กษัตริย์เป็นศูนย์กลางของชาติเหมือนอย่างประวัติศาสตร์ชาติ กระแสหลักเป็นเรื่องราวที่เกี่ยวกับวิถีชีวิต การประกอบอาชีพ สภาพแวดล้อม สังคมและวัฒนธรรมของชุมชนมากกว่าจะเป็นเรื่องศึกสงคราม วีรกรรมหรือเรื่องราวของชนชั้นผู้นำ หลักฐานจากตำนาน นิทาน เพลงพื้นบ้าน การละเล่น ประเพณีพิธีกรรมความเชื่อเป็นสิ่งที่ไม่ควรละเลย โดยได้มาจากผู้สูงอายุและผู้ทรงความรู้ของชุมชน ดังเจ้าหลวงหมื่นดั่งนครกับประวัติศาสตร์

แหล่งกำเนิดของคำว่า "เจ้าพ่อเมืองดั่ง" ซึ่งในตำบลดสรอย จะมีศาลเจ้าพ่อเมืองดั่ง อยู่ทุกหมู่บ้าน เจ้าหลวงหมื่นดั่ง หรือชาวบ้านเรียกว่าเจ้าพ่อเมืองดั่งนั้น เป็นวีรบุรุษนักรบ ผู้เก่งกล้าเกรียงไกร ไม่มีใครเทียบทันได้ เมื่อสมัย สมเด็จพระเจ้าติโลกราช ผู้ครองนคร อาณาจักรล้านนา เมื่อ 500 กว่าปีผ่านมา พงศาวดารได้บันทึกวีรกรรมอันยิ่งใหญ่ของแม่ทัพใหญ่ เจ้าหลวงหมื่นดั่งนครอดีตผู้ครองนคร เขตลพบุรี นครลำปาง เจ้าเมืองเซียง (ศรีสขนาลัย) เจ้าเมืองเชียงขึ้น และเจ้าเมืองดั่งนคร ตลอดชีวิตของท่านได้ทำเพื่อบ้านเมืองมาโดยตลอด เจ้าหลวงหมื่นดั่งนครเป็นแม่ทัพเอกผู้นำทหารกล้าปกป้องบ้านเมือง ป้องกันศัตรู ท่านยังมีความสามารถหลายด้าน ทั้งด้านศาสนาที่ปรากฏหลักฐานทางโบราณคดี และโบราณวัตถุ ได้แก่ พระอุโบสถและพระเจดีย์องค์ใหญ่ ณ วัดเวียงดั่ง อำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่ ด้านพิชัยสงคราม อักษรศาสตร์ เจ้าหลวงหมื่นดั่งนครเป็นผู้มีบารมี เป็นที่เกรงกลัวของศัตรู มีใจอันเด็ดเดี่ยว กล้าหาญ ซื่อสัตย์ จงรักภักดี ยอมเสียสละส่วนตัวเพื่อรักษาเกียรติยศ เจ้าหลวงหมื่นดั่งนครผจญศึกครั้งแรกกับกองทัพของอยุธยา สืบเนื่องด้วยเหตุที่เกิดการแย่งชิงราชสมบัติกันขึ้นที่นครพิงค์เชียงใหม่ซึ่งทำให้ท้าวลกบุตรองค์ที่หกของพระเจ้าสามฝั่งแกนได้ขึ้นครองราชย์ มีนามว่า พระเจ้าติโลกราช โดยมีศักดิ์เป็นหลานลุงของเจ้าหลวงหมื่นดั่งนคร โดยในขณะนั้นพระเจ้าติโลกราชได้ส่งนเรนทรพระเจ้าสามฝั่งแกนพระบิดาเจ้าหลวงองค์ก่อนให้ไปอยู่ที่เมืองสาตชายแดนไทยใหญ่ ทำให้ท้าวช้อยผู้ครองเมืองฝางเกิดความไม่พอใจ เดินทางไปรับองค์เจ้าหลวงพระเจ้าสามฝั่งแกนพระบิดามาไว้ที่เมืองฝางแล้วตั้งแข็งเมือง ดังนั้นพระเจ้าติโลกราช โปรดให้หมื่นหาญแต่ห้องลูกของเจ้าหลวงหมื่นดั่งนครยกกองทัพไปปราบแต่กลับถูกกองทัพเมืองฝางตีแตกกลับมา พระเจ้าติโลกราชจึงให้เจ้าหลวงหมื่นดั่งนครเป็นผู้ยกกองทัพขึ้นไปปราบเมืองฝางอีกครั้งหนึ่ง เจ้าหลวงหมื่นดั่งนครได้เข้าโจมตีเมืองฝางกับนำองค์เจ้าหลวงสามฝั่งแกนคุมไปยังนครพิงค์เชียงใหม่ ท้าวช้อยหนีไปอยู่ที่เมืองเทิง จึงมีใบบอกไปถวายสมเด็จพระบรมราชาธิราช กษัตริย์ของกรุงศรีอยุธยา จึงได้รับการช่วยเหลือโดยกษัตริย์กรุงศรีอยุธยายกทัพหลวงขึ้นมาช่วยเมืองเทิงโดยได้ตั้งทัพหลวงอยู่ ณ บ้านเชียงทอง ทัพหน้าตั้งอยู่ที่เมืองสุขตัน ทัพหน้าของล้านนาคือกองทัพของเจ้าหลวงหมื่นดั่งนคร ที่ยกกลับมาจากเมืองเทิงได้เข้าโจมตีทัพหลวงของพระเจ้ากรุงศรีอยุธยาบริเวณเชิงเขาป่าก่อ จนแตกพ่ายกลับไปในคืนนั้นเอง จึงเป็นการปิดศึกครั้งแรกระหว่างเจ้าหลวงหมื่นดั่งนครทัพหน้าของอาณาจักรล้านนากับกองทัพจากกรุงศรีอยุธยา

เจ้าหลวงหมื่นดั่งนครกับวรรณกรรม

วรรณกรรมเป็นศิลปะที่ได้รับความนิยมเป็นอย่างมากแขนงหนึ่ง โดยผู้แต่งนั้นได้ถ่ายทอดเรื่องราว ความคิด และจินตนาการออกมาในรูปแบบของลายลักษณ์อักษร ทำให้ผู้อ่านเกิดจินตนาการคล้อยตาม และได้รับความรู้ที่สอดแทรกผ่านเนื้อหา รวมถึงสามารถรับรู้และเข้าใจถึงความรู้สึกที่ผู้แต่งต้องการจะถ่ายทอดให้ผู้อ่านได้รับรู้ อาจจะมีหลายแง่มุมไปถึงความคิดเห็นของผู้แต่งที่สอดแทรกอยู่ในเนื้อหา โดยเนื้อหาเหล่านี้ อาจเกี่ยวข้องกับสภาพสังคม หรือความเป็นอยู่ของผู้คนในสังคม โดยวรรณกรรมในแต่ละสมัยจะบอกเล่าเรื่องราวความเป็นไปของสังคมของยุคสมัยนั้น ๆ และเจ้าหลวงหมื่นดั่งนครมีความเกี่ยวข้องกับวรรณกรรมในลิลิตยวนพ่าย

เรื่องราวและวีรกรรมของเจ้าหลวงหมื่นดั่งนคร ได้ปรากฏในวรรณกรรม ลิลิตยวนพ่าย ที่แต่งขึ้นในรัชสมัยสมเด็จพระบรมไตรโลกนาถ ซึ่งถือว่าเป็นข้อมูลที่ชัดเจนและบันทึกขึ้นในยุคร่วมสมัยกับเหตุการณ์ โดยจะนำเสนอในรูปแบบบทกวีแล้วถอดความอธิบายและให้เหตุผล ที่นำเสนอเหตุการณ์

ที่เจ้าหลวงหมื่นดั่งนครเสียชีวิต การเข้าใจผิดของพระเจ้าติโลกราช และความซื่อสัตย์ของเจ้าหลวงหมื่นดั่งนคร กวีได้กล่าวไว้ว่า

มูลเหตุการณเสียชีวิตของเจ้าหลวงหมื่นดั่งนคร

พระเจ้าติโลกราชคิดระแวงเจ้าหลวงหมื่นดั่งนคร และได้สั่งให้ประหารเพราะเกรงว่าเจ้าหลวงหมื่นดั่งผู้กล้าหาญและหลักแหลมจะแย่งสมบัติ จึงคิดกำจัดเจ้าหลวงหมื่นดั่งนคร ดังข้อความที่กล่าวไว้ว่า

บงควรวรข้าผู้ก่อ การรัก ดีนา
หมายหมิ่นนครมี ชื่อชรัอม
เหนหาญหิ้นแหลมหลัก ไกรกว่า ตนนนา
ไทเทศทุกผู้่นอม นอบกลัว

การเข้าใจผิดของพระเจ้าติโลกราช

พระเจ้าติโลกราชคิดในใจว่าเจ้าหลวงหมื่นดั่งนครเป็นคนคิดทรยศต่อพระเจ้าติโลกราช รังเกียจและเกรงว่าจะเป็นใหญ่ในแผ่นดิน เจ้าหลวงหมื่นดั่งนครไม่มีโทษแต่อย่างไรเลย ก็ทำเคียดแค้น คิดอยากจะทำเจ้าหลวงหมื่นดั่งนคร ดังข้อความต่อไปนี้

ขุนลาวลักว่าไน้ ใจเท็จ
รงกยจเกรงดาวอยยว ห่นหล้า
บมิโทษใดเท็จ ทำดั่ง คยตนา
คิดใคร่ข้าข้าผู้ ชอบชญา

ความซื่อสัตย์ของเจ้าหลวงหมื่นดั่งนคร

เจ้าหลวงหมื่นดั่งนครที่มีแต่ความซื่อสัตย์ ความจงรักภักดีที่ถวายต่อพระเจ้านครพิงค์เชียงใหม่ และแผ่นดินถิ่นล้านนา ตลอดมาโดยยอมตายถวายชีวิตเพื่อคงไว้ซึ่งความจงรักภักดี และมีเกียรติคุณด้านความซื่อสัตย์ กล้าหาญ จงรักภักดีต่อสมเด็จพระบรมไตรโลกนาถ พระเจ้ากรุงศรีอยุธยา ผู้ทรงเป็นคูศีกเก้ายมมองเห็นและซาบซึ้งในคุณลักษณะที่ดงามโดยหาใครเปรียบไม่ได้ของเจ้าหลวงหมื่นดั่งนคร โดยให้พระราชนิพนธ์ลิลิตยวนพ่าย กล่าวถึงการสู้รบ การรบชนะไทยยวนล้านนา และกล่าวถึงคุณงามความดี ความซื่อสัตย์ จงรักภักดีต่อเจ้าหลวงหมื่นดั่งนครที่ถวายต่อแผ่นดินล้านนาและพระเจ้านครพิงค์เชียงใหม่

ข้าไท้เบศผู้ ไตไต กิติ
ตายเพื่อภักดีโดย ชื่อชรัอม
คือคนอยู่เป็นใน อธิโลกย
บรโลกยนางฟ้าล้อม เลอคอินทรา
ทวยไตเจ้าเกื้อโภค ภูลมี ม่งงนา
ครั้นปล่วิลภักดี แต่เจ้า
ชีพยืนอยู่แสนปี เปนคู่ ตายนา
ตายก็ดีได้เข้า ช่วงน้ำ นรกานต์

เจ้าหลวงหมื่นดั่งนครกับชาติพันธุ์

เจ้าหลวงหมื่นดั่งนครอพยพครัวเรือนกองทัพไพร่พลจากเมืองเชียงขึ้นไปเขลางค์นครนครต้องใช้เส้นทางผ่านช่องเขา (“กิว”ในภาษาท้องถิ่น) ตามแนวภูเขาเขตกันพรมแดน (“ดอยเจ้าใต้”ในภาษาท้องถิ่น) เพื่อลัดเลาะเข้าสู่เขตอาณาจักรล้านนา ณ บริเวณที่ราบเชิงเขาที่เจ้าหลวงหมื่นดั่งนครสร้างเมืองขึ้นเพื่อเป็นที่พักกองทัพไพร่พลครัวเรือนสร้างขึ้นเพื่อให้เกิดประโยชน์ต่ออาณาจักรล้านนา โดยมีพวกกะเหรี่ยง ยาง หรือไทยวนล้านนา ที่อพยพกวาดต้อนมาจากเมืองเชียงราย และบางส่วนอพยพมาจากบ้านแม่วาง - สันป่าตอง (บ้านเกิดของเจ้าหลวงหมื่นดั่งนคร) เป็นการสร้างแปลงเมืองให้มีชุมชนเกิดขึ้นในชายแดน

เมื่อเจ้าหลวงหมื่นดั่งนครถูกประหารชีวิต พวกยามเหล่านี้ ได้อพยพครัวเรือนเดินทางกลับยังถิ่นเดิมที่เมืองเชียงแสนโดยใช้เส้นทางไปทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือของเมืองเวียงดั่งนคร และบางส่วนลงหลักปักฐานอยู่ในพื้นที่เดิม (ซึ่งจะอยู่ในบริเวณบ้านแม่กระต้อมปัจจุบัน) ส่วนครัวเรือนที่อพยพกับถิ่นเดิมบางส่วนจะปักหลักตามรายทางที่อพยพไปเป็นจุด ๆ ตามแหล่งน้ำ

ปัจจุบันจะพบเห็นชาวยางหรือโยนกหรือกะเหรี่ยงชาวคงเหลือตั้งถิ่นฐาน ตามแนวเส้นทางจากเมืองดั่งนครไปยังเมืองเชียงแสน เชียงราย ตลอดเส้นทางโดยมีถิ่นฐานเดิมที่อยู่บ้านแม่กระต้อม บ้านแม่ตืด บ้านแม่แฮด บ้านค้ำปินใจ บ้านค้ำค้ำปิน บ้านสลก บ้านแม่จองไฟ เดินทางต่อไปเรื่อย ๆ

บทบาทในฐานะวีรบุรุษของชุมชน

บทบาทมีหน้าที่ค่อนข้างหลากหลาย ที่ปรากฏออกมานั้นล้วนเป็นสิ่งบอกเล่าถึงพฤติกรรมและยังแสดงถึงมุมมองของสังคมที่มองผ่านด้านต่าง ๆ เช่น เรื่องเล่า ตำนาน ประเพณี รวมทั้งบ่งบอกความคาดหวังของสังคม บทบาทหรือการแสดงออกเหล่านี้ล้วนแต่เป็นกรอบทางสังคม และบทบาทในฐานะวีรบุรุษของชุมชนที่ชุมชนมองในมุมมองเรื่องเล่า ตำนาน ดังต่อไปนี้

วีรกรรมที่เจ้าหลวงหมื่นดั่งสร้างขึ้นนั้นถือว่าเป็นเรื่องที่ยิ่งใหญ่ จึงได้รับการยกย่องให้เป็นวีรบุรุษ เจ้าหลวงหมื่นดั่งนครเป็นแม่ทัพเอกผู้นำทหารกล้าปกป้องบ้านเมือง ปกป้องศัตรู ท่านยังมีความสามารถหลายด้าน เจ้าหลวงหมื่นดั่งนครเป็นผู้มีบารมี เป็นที่เกรงกลัวของศัตรู มีใจอันเด็ดเดี่ยว กล้าหาญ ซื่อสัตย์ จงรักภักดี ยอมเสียสละส่วนตัวเพื่อรักษาเกียรติยศ

สังคมล้านนาเป็นสังคมที่ต้องการผู้นำหรือต้องพึ่งพาผู้เก่งกล้าสามารถ อันจะให้ความคุ้มครองปกป้อง ดูแลหรือช่วยเหลือเยียวยา และแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ในยามวิกฤติ เพราะคนในสังคมดั้งเดิมนั้นยังไม่สามารถคิดค้นเทคโนโลยีต่าง ๆ ที่จะช่วยทุ่นแรงได้ในระบบการผลิตหรือแม้แต่การให้ความมั่นคงปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน คนจึงต้องการพึ่งพาผู้ที่มีอำนาจ และมีความแข็งแกร่งเหนือกว่าตน จึงมีการแสดงออกในการนับถือผีอารักษ์ ผีบ้านผีเมือง เช่น บ้านชนเมือง เสือบ้าน เสือเมือง ซึ่งตามความเชื่อเหล่านี้มักมีอำนาจฤทธิ์เดชในการดลบันดาล สิ่งต่าง ๆ ให้เป็นไปได้ เพราะเมื่อตอนเป็นมนุษย์ บุคคลเหล่านี้มีความเก่งกล้าสามารถในด้านต่าง ๆ โดยเฉพาะด้านการสู้รบ หรืออาจเป็นผู้ที่เคยมีอำนาจปกครอง

คนหมู่มาก และเป็นที่เคารพเกรงกลัวแก่คนทั่วไป และเมื่อตายไปคนยังต้องการให้คุ้มครอง และยังต้องการให้เป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจเช่นเดิม

เจ้าหลวงหมื่นดั่งนครเป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจให้แก่ชาวบ้าน เป็นความเชื่อที่สืบทอดต่อกันมาแต่โบราณในเรื่องของสิ่งศักดิ์สิทธิ์ การบนบาน การแก้บน จึงเกิดความประสงค์ที่จะหลุดพ้นจากความทุกข์และปัญหา และขอให้ได้สิ่งที่ตนปรารถนา จึงบนขอให้ได้สิ่งที่ตนปรารถนาและเมื่อได้ตามต้องการก็จะนำของมาถวายแก้บนเพื่อที่จะไม่ได้มีสัญญาต่อกัน เจ้าหลวงหมื่นดั่งนครผู้สร้างเมืองหน้าด่าน และวีรบุรุษ เป็นเทพหรือผีอารักษ์ที่คอยปกป้องคุ้มครอง เจ้าหลวงหมื่นดั่งนครยังได้ถูกสถาปนาความศักดิ์สิทธิ์ในลักษณะของสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ที่อิงกับความเชื่อด้านศาสนา การสร้างรูปเหมือนเจ้าหลวงหมื่นดั่งนคร หรืออนุสาวรีย์เจ้าหลวง หมื่นดั่งนคร เพื่อให้ชาวบ้านได้ระลึกถึง และยังเป็นศูนย์รวมจิตใจให้ชาวบ้าน

บทบาทในฐานะประเพณี

เจ้าหลวงหมื่นดั่งนคร นอกจากจะเป็นที่รับรู้กันในฐานะวีรบุรุษแล้ว เจ้าหลวงหมื่นดั่งนครเป็นที่เคารพนับถือของชุมชนบ้านป่าสัก ตำบลสรอย อำเภอวังชัน จังหวัดแพร่ ในฐานะวีรบุรุษผู้กลายเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ เป็นเทพหรือเทพารักษ์ ดังจะเห็นได้จากการสร้างศาล และอนุสาวรีย์ หรือมีการประกอบพิธี เช่นไหว้ หรือประเพณีบวงสรวงเจ้าหลวงหมื่นดั่งนครขึ้น

บทบาทในฐานะสถาปัตยกรรม

หลักฐานทางโบราณคดีและโบราณวัตถุอัน ได้แก่ พระอุโบสถและพระเจดีย์องค์ใหญ่ ณ วัดเวียงตั้ง ตั้งอำเภอลองจังหวัดเชียงใหม่ภายหลังได้รับการปฏิสังขรณ์โดยตระกูลเจ้าศรีวิชัยนักบุญแห่งอาณาจักรไทย วัดพระแก้วดอนเต้าที่เจ้าหลวงหมื่นดั่งนครเคยตั้งขึ้นเป็นเวลา 32 ปี ในครั้งที่เจ้าหลวงหมื่นดั่งนคร ครองเมืองเขลางค์ จนถึง พ.ศ. 2011 จึงถูกอัญเชิญไปตั้งไว้ที่ชุมชนร่มของพระเจดีย์หลวง

ประเพณีบวงสรวงเจ้าหลวงหมื่นดั่งนคร เมื่อวันที่ 2 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2564 ณ ลานอนุสาวรีย์เจ้าหลวงหมื่นดั่งนคร โรงเรียนสรอยเสรีวิทยา ตำบลสรอย อำเภอวังชัน จังหวัดแพร่

ประชาชนในตำบลสรอย จังหวัดแพร่ เข้าร่วมพิธีเป็นจำนวนมาก ในส่วนของอาหาร และสิ่งของที่ใช้บวงสรวงประกอบด้วย หัวหมู ไก่ ขนมไทยมงคล ผลไม้มงคล 9 อย่าง น้ำ บายศรี ชันหมาก ชันพลู พวงมาลัย

สรุปผลการวิจัย

การศึกษา “เจ้าหลวงหมื่นดั่งนคร: ตำนานและบทบาทที่มีต่อชุมชนบ้านป่าสัก ตำบลสรอย อำเภอวังซัน จังหวัดแพร่” โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อที่จะศึกษาตำนานและบทบาทของเจ้าหลวงหมื่นดั่งนคร บ้านป่าสัก ตำบลสรอย อำเภอวังซัน จังหวัดแพร่ โดยศึกษาตำนานและบทบาท จากชุมชนบ้านป่าสัก ตำบลสรอย อำเภอวังซัน จังหวัดแพร่ ในส่วนการศึกษาผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลเป็น 2 ลักษณะ คือ 1) ข้อมูลจากเอกสารและการสัมภาษณ์บุคคลที่มีความรู้เรื่องเกี่ยวกับสถานที่ที่ศึกษาเกี่ยวกับตำนานและ 2) บทบาท สถานที่สำคัญ และศึกษาความเชื่อและพิธีกรรม ผู้วิจัยได้เก็บข้อมูลภาคสนามจากการสัมภาษณ์ของชาวบ้าน และเก็บภาพการทำสถานที่สำคัญต่อการศึกษา และพิธีกรรมบวงสรวงเจ้าหลวงหมื่นดั่งนครของชาวบ้านที่ทำพิธีกรรมบวงสรวง และมาอธิบายถึงตำนานและบทบาทที่เจ้าหลวงหมื่นดั่งนครมีต่อชุมชนบ้านป่าสัก ตำบลสรอย อำเภอวังซัน จังหวัดแพร่ และนำข้อมูลมาวิเคราะห์ตามระเบียบวิจัยเชิงคุณภาพพรรณนาความ ซึ่งสามารถสรุปผลการศึกษาได้ดังนี้

ตำนานเจ้าหลวงหมื่นดั่งนคร

เจ้าหลวงหมื่นดั่งนครเป็นบุคคลที่มีความสำคัญในประวัติศาสตร์และยังได้รับการยกย่องให้เป็นวีรบุรุษที่มีความสำคัญต่อชุมชนบ้านป่าสัก ตำบลสรอย อำเภอวังซัน จังหวัดแพร่ เนื่องจากได้ปกป้องบ้านเมืองจากการยึดครองของศัตรู และยังเป็นบุคคลสำคัญที่สร้างเมืองหน้าด่านเวียงดั่งนคร เรื่องของเจ้าหลวงหมื่นดั่งนคร จึงถูกบันทึกเป็นตำนานเรื่องเล่าที่ปรากฏขึ้นมากมายในลักษณะของวรรณกรรมลายลักษณ์และวรรณกรรมมุขปาฐะ ซึ่งจากการศึกษาพบว่าตำนานเจ้าหลวงหมื่นดั่งนคร ปรากฏขึ้นในวรรณกรรมลายลักษณ์ มีดังนี้

ตำนานวีรบุรุษเจ้าหลวงหมื่นดั่งนครจากวรรณกรรมลายลักษณ์ จากตำราจำนวน 2 เล่มหลัก ๆ คือ สืบสานตำนานท้องถิ่น “เวียงดั่งนคร” และตามรอยบาทเจ้าหลวงหมื่นดั่งนคร

ตำนานวีรบุรุษเจ้าหลวงหมื่นดั่งนครจากวรรณกรรมมุขปาฐะ โดยเก็บเรื่องราวตำนานเจ้าหลวงหมื่นดั่งนคร จากการเล่าขานของชาวบ้านชุมชนบ้านป่าสัก ตำบลสรอย อำเภอวังซัน จังหวัดแพร่

จากการศึกษาตำนานเจ้าหลวงหมื่นดั่งนคร พบว่าเจ้าหลวงหมื่นดั่งนครอยู่ในความทรงจำของชาวบ้านชุมชนบ้านป่าสัก ตำบลสรอย อำเภอวังซัน จังหวัดแพร่ ชาวบ้านจะจดจำเรื่องเล่า และความเก่งกล้าสามารถของวีรบุรุษ เป็นบุคคลที่มีความสามารถเหนือผู้อื่น และวีรกรรมการรบอันยิ่งใหญ่ของเจ้าหลวงหมื่นดั่งนคร ซึ่งตำนานวีรบุรุษเจ้าหลวงหมื่นดั่งนคร จะถูกนำเสนออย่างไรขึ้นอยู่กับผู้เล่า และการรับรู้ของผู้เล่า เจ้าหลวงหมื่นดั่งนครกับประวัติศาสตร์ พบว่าเจ้าหลวงหมื่นดั่งนครมีประวัติศาสตร์ของชนชาติที่ยาวนานมาแล้ว ที่ปรากฏในตำนานเมืองเชียงใหม่ และลิลิตยวนพ่าย ผู้ที่ทำศึกสงครามและยังมีสมเด็จพระบรมไตรโลกนาถเป็นคู่ศึกสงคราม เจ้าหลวงหมื่นดั่งนครก็บวรวงศ์โดยการเล่าเรื่องผ่านบทกวีที่ปรากฏในลิลิตยวนพ่าย ตั้งแต่เกิดจนตาย เจ้าหลวงหมื่นดั่งนครกับสถาปัตยกรรมในขณะที่เจ้าหลวงหมื่นดั่งนครครองเมืองเขลางค์นคร ได้ทำนุบำรุงวัด และยังเป็นผู้ที่นับถือพระพุทธศาสนาอย่างมั่นคง และเจ้าหลวงหมื่นดั่งนครกับชาติพันธุ์ ที่อพยพเอาครัวเรือนกองทัพไพร่พลเดินทางจากเส้นทางผ่านช่องเขา โดยส่วนใหญ่มีพวกกระเหรี่ยง ย่าง และไทยยวนล้านนา มาตั้งถิ่นฐานอยู่บ้านแม่ตืด แม่แฮด บ้านค้ำปิ่นใจ บ้านค้ำคำปิ่น บ้านสลก ในปัจจุบันนี้

บทบาทของเจ้าหลวงหมื่นดั่งนคร

เจ้าหลวงหมื่นดั่งนครมีบทบาทต่อชาวบ้านชุมชนบ้านป่าสัก ตำบลสรอย อำเภอวังชิ้น จังหวัดแพร่ โดยมีบทบาทหน้าที่ในฐานะวีรบุรุษของชุมชน ในด้านการสู้รบ และเป็นแม่ทัพเอกผู้นำทหารกล้าปกป้องบ้านเมือง และป้องกันศัตรู มีบทบาทในฐานะผู้มีบุญคุณต่อชุมชนในการตั้งเมืองหน้าด่านขึ้นมา ทำให้ชาวบ้านได้อยู่อาศัยจนถึงในปัจจุบัน และยังรวมไปถึงการมีบทบาทในฐานะสิ่งศักดิ์ ที่เป็นเทพหรือผีอารักษ์คอยปกป้องรักษา คุ้มครอง ประเพณี การบวงสรวง ไหว้สาเจ้าหลวงหมื่นดั่งนคร เพื่อเป็นการแสดงความเคารพยกย่องเกียรติคุณต่อดวงวิญญาณของเจ้าหลวงหมื่นดั่งนคร และยังเป็นยึดเหนี่ยวจิตใจของชาวบ้านชุมชนบ้านป่าสัก ตำบลสรอย อำเภอวังชิ้น จังหวัดแพร่ ในเรื่องการขนานสานกล่าว การแก้บน และการขอพรเพื่อความสบายใจ

อภิปรายผลการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ คือ เพื่อดำเนินงานเจ้าหลวงหมื่นดั่งนคร และเพื่อศึกษาบทบาทที่เจ้าหลวงหมื่นดั่งนครมีต่อชุมชนบ้านป่าสัก ตำบลสรอย อำเภอวังชิ้น จังหวัดแพร่ จากผลการวิจัยพบว่า ดำเนินงานและบทบาทเจ้าหลวงหมื่นดั่งนครที่มีต่อชุมชนบ้านป่าสัก ตำบลสรอย อำเภอวังชิ้น จังหวัดแพร่ มีตำนานที่เกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์ วรรณกรรม ชาติพันธุ์ และบทบาทที่มีความเชื่อว่าเป็นพิศศักดิ์สิทธิ์ และเป็นสิ่งที่ยึดเหนี่ยวจิตใจของตนเองและครอบครัวชาวบ้านชุมชนบ้านป่าสัก ตำบลสรอย อำเภอวังชิ้น จังหวัดแพร่ อีกทั้งยังแสดงบทบาทที่เกี่ยวกับพิธีกรรมประเพณีที่ชาวบ้านเคารพนับถือ และยึดถือตามประเพณีกันมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน มีการขนาน และ การแก้บน “เจ้าหลวงหมื่นดั่งนคร: ดำเนินงานและบทบาทที่มีต่อชุมชนบ้านป่าสัก ตำบลสรอย อำเภอวังชิ้น จังหวัดแพร่” เป็นสิ่งที่ชุมชนรับรู้ยึดถือกันมาอย่างยาวนาน ซึ่งผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ ธิติรัตน์ ผมงาม โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษา เรื่องการดำรงอยู่ของเรื่องเล่าวีรบุรุษหนานทิพย์ช้างในจังหวัดลำปาง (2557: บทคัดย่อ) พบว่าเรื่องเล่าวีรบุรุษหนานทิพย์ช้างได้รับการบันทึกไว้ในเอกสารโบราณ ประเภทตำนาน ซึ่งได้กล่าวถึงหนานทิพย์ช้างเป็นบางส่วนเท่านั้น ต่อมาเรื่องเล่าวีรบุรุษหนานทิพย์ช้างได้รับการเผยแพร่ในลักษณะของวรรณกรรมลายลักษณ์ที่เล่าถึงประวัติหนานทิพย์ช้างจึงมีการเพิ่มเติมเนื้อหาจากการศึกษาค้นคว้าของนักวิชาการให้เรื่องเล่ามีความสมบูรณ์ ซึ่งในขณะเดียวกันใน วรรณกรรมมุขปาฐะมีการเพิ่มเติมเนื้อหาของเรื่องเล่าให้มีความพิสดาร และมีการเชื่อมโยงให้มีความสัมพันธ์กับท้องถิ่นมากยิ่งขึ้น นอกจากนี้เรื่องเล่าวีรบุรุษหนานทิพย์ช้างยังถูกนำเสนอและผลิตซ้ำในลักษณะของสื่อทางวัฒนธรรมและศิลปะการแสดงด้วย

พบว่า ดำเนินงานและบทบาทที่ชาวบ้านรับรู้ ยังไม่แน่นชัดเท่าไร แต่ได้รับประโยชน์ในการ ขนาน และการแก้บน คือ การที่ชาวบ้านมีความมั่นใจในการทำสิ่งต่าง ๆ มากขึ้นและลดความตึงเครียดเมื่อประสบกับปัญหาที่ตัวผู้ขนาน ไม่สามารถแก้ไขได้ แต่ดำเนินงานและบทบาทเจ้าหลวงหมื่นดั่งนครที่มีต่อชุมชนบ้านป่าสัก ตำบลสรอย อำเภอวังชิ้น จังหวัดแพร่ ยังมีความแตกต่างกับเรื่องการดำรงอยู่ของเรื่องเล่าวีรบุรุษหนานทิพย์ช้างในจังหวัดลำปางของก้งงานวิจัยของธิติรัตน์ ผมงาม (2557: บทคัดย่อ)

เอกสารอ้างอิง

โฉมฉาย กาศโอสถ. (2548). *ตามรอยบาท...เจ้าหลวงหมื่นดั่งนคร*. เอกสารอ้างอิงหลักสูตรท้องถิ่น

โฉมฉาย กาศโอสถ. (2556). *สืบตำนานท้องถิ่น “เวียงดั่งนคร*. เอกสารอ้างอิงหลักสูตรท้องถิ่น

ธิดารัตน์ พมงาม. (2557). *การดำรงอยู่ของเรื่องเล่าวีรบุรุษหนานทิพย์ช้างในจังหวัดลำปาง*.

(วิทยานิพนธ์). มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

มารศรี สอทิพย์. (2551). *เรื่องเล่าทางประวัติศาสตร์เกี่ยวกับสมเด็จพระนเรศวรมหาราช:*

กลวิธีการเล่าเรื่องกับการสร้างภาพลักษณ์. (วิทยานิพนธ์). จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ราชบัณฑิตยสถาน. (2556). *พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554: (2556: 1127)*.

กรุงเทพฯ

รุ่งทิwa ตาคำ. *สัมภาษณ์*, 18 กันยายน 2563

ศรีสุตา ใจอินยศ. *ครู. สัมภาษณ์*, 19 กันยายน 2563

ศิริพร ณ ถกลาง. (2548). *ทฤษฎีคติชนวิทยา: วิธีวิทยาในการวิเคราะห์ตำนาน - นิทานพื้นบ้าน*.

กรุงเทพฯ: โครงการเผยแพร่ผลงานทางวิชาการ คณะอักษรศาสตร์, จุฬาลงกรณ์

มหาวิทยาลัย

สมบัติ ชมพู. *ผู้ใหญ่บ้าน. สัมภาษณ์*, 14 กันยายน 2563

William R. Bascom. (1965). *Four Function of Folklore. The Study of Folklore*. Ed. Alan

Dundes (Englewood Cliffs, New Jersey: Prentice Hall, Inc., 1965), pp.279 – 298

ประเพณีการตานธรรมหลวงของชาวไทลื้อ บ้านเชียงบาน อำเภอเชียงคำ
จังหวัดพะเยา

Tan Thamma luang Tradition of Tai lue, Chiangban village,
Chiangkham District, Phayao Province

Received: March 29, 2021; Revised: June 11, 2021; Accepted: June 16, 2021

สิริกานต์ องคสิงห์¹ ตูลาภรณ์ แสนปรน²
Sirikarn Ongkhasingha¹, Tulaporn Saenpron²

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 2 ประการคือ 1) เพื่อศึกษาองค์ประกอบประเพณีการตานธรรมหลวงของชาวไทลื้อ บ้านเชียงบาน อำเภอเชียงคำ จังหวัดพะเยา 2) เพื่อศึกษาคุณค่าของประเพณีการตานธรรมหลวงของชาวไทลื้อ บ้านเชียงบาน อำเภอเชียงคำ จังหวัดพะเยา ผลการศึกษาพบว่า องค์ประกอบของประเพณีการตานธรรมหลวงของชาวไทลื้อ บ้านเชียงบาน นั้นพบองค์ประกอบ 5 อย่าง คือ 1) ผู้ประกอบพิธีกรรม 2) ผู้เข้าร่วมพิธีกรรม 3) เครื่องประกอบพิธีกรรม 4) สถานที่และวันเวลาในการประกอบพิธีกรรมสถานที่ในการประกอบพิธีกรรม 5) ขั้นตอนในการประกอบพิธีกรรม ประเพณีการตานธรรมหลวงเป็นประเพณีที่ทำให้เกิดคุณค่าที่ปรากฏให้เห็นหลายด้าน คือ 1) คุณค่าทางวัฒนธรรม 2) คุณค่าทางสังคม 3) คุณค่าทางเศรษฐกิจ 4) คุณค่าทางพระพุทธศาสนา ประเพณีการตานธรรมหลวงของชาวไทลื้อ บ้านเชียงบาน เป็นการส่งเสริมหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา และสนับสนุนให้คนในชุมชนได้นำหลักคำสอน พระพุทธศาสนาเป็นหลักในการดำเนินชีวิต

คำสำคัญ: ประเพณีตานธรรมหลวง, ชาวไทลื้อ

Abstract

There are 2 purposes in this research, which are (1) It is for studying the compositions of the “Tan-Tham Luang” tradition by Tai-lue people at Chiang Ban village, Chiang kham District, Phayao Province and (2) It is for studying values of the “Tan-Tham Luang” tradition by Tai-lue people at Chiang Ban village, Chiang kham District, Phayao Province. The results of research found that there are 5 compositions of “Tan-Tham Luang” tradition by Tai-lue people at Chiang Ban village, which are (1) the ritualists who are monks, neophytes, churchwardens that they are operate and response about this tradition,

¹ นักศึกษาระดับปริญญาตรี ชั้นปีที่ 3 สาขาวิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง (Undergraduate students of the Department of Thai Language Faculty of Humanities and Social Science, Lampang Rajabhat University), e - mail : yok.srk@gmail.com

² อาจารย์ประจำสาขาวิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง (Faculty of Humanities and Social Science, Lampang Rajabhat University), e - mail : saenpron_ann@hotmail.com

respectively. (2) the ritual participants. (3) the ritual equipment (4) the place and period of the ritual. (5) the ritual procedure. “Tan-Tham Luang” tradition by Tai-lue people at Chiang Ban village, Chiang kham District, Phayao Province, there are values in many parts from this tradition which are 1) the cultural value. 2) the social value. 3) the economic value. 4) the Buddhist value. “Tan-Tham Luang” tradition at Chiang Ban village is to promote the Buddhist principals and encouraging people in the community to apply the Buddhist doctrine for their lives.

Keywords: “Tan-Tham Luang” tradition, Tai-lue people

บทนำ

วัฒนธรรมและขนบธรรมเนียมประเพณีตลอดถึงพิธีกรรมต่าง ๆ ล้วนเป็นอัตลักษณ์ที่บ่งบอกถึงความเป็นตัวตนของชุมชนนั้น ๆ สังคมล้านนาในอดีตถือเป็นสังคมเกษตรกรรมที่มีความผูกพันกับวิถีธรรมชาติ อันเป็นผลของการก่อเกิดประเพณีและพิธีกรรมความเชื่อที่เป็นเอกลักษณ์อันโดดเด่น อีกทั้งงานสถาปัตยกรรม งานศิลปกรรม รวมไปถึงงานพุทธศิลป์อันเป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่สำคัญ ได้ถูกสรรค์สร้างขึ้นด้วยจินตนาการและความตั้งใจ เพื่อรองรับการใช้ในพิธีกรรมทางศาสนา ล้วนเชื่อมโยงกับพิธีกรรมความเชื่อแทบทั้งสิ้น แต่ละประเพณีพิธีกรรมที่มีลักษณะคล้ายกันในบรรดาประเพณีต่าง ๆ ของกลุ่มชนชาติพันธุ์ไม่ว่าจะเป็น ไทลื้อ ไทยวน ไทขิ่น ที่นับถือพระพุทธศาสนานั้น ต่างก็มีประเพณีหนึ่งที่มีลักษณะคล้ายคลึงกันและยังคงมีการยึดถือและปฏิบัติสืบต่อกันมาตลอดจนถึงปัจจุบัน คือ ประเพณีการทำบุญตานธรรมหลวง (เทศน์มหาชาติ) หรือเวสสันดรชาดก เรื่องใดที่อยู่ในคัมภีร์ชาดกจะเรียกว่า “มหาชาติชาดก” เรื่องราวมีอยู่ทั้งหมด 10 เรื่อง รวมทั้งเวสสันดรชาดกด้วยนั้น จัดอยู่ในคัมภีร์ “มหานิบาต” ซึ่งเรียกกันว่า “ทศชาติ” (มณี พยอมยงค์, 2543 : 28)

สิ่งที่น่าสนใจประเพณีการตานธรรมหลวง (มหาชาติ) ประจำปี ของชาวไทลื้อบ้านเชียงบาน อำเภอเชียงคำ จังหวัดพะเยา มีลักษณะรูปแบบที่แตกต่างไปจากประเพณีของกลุ่มชาติพันธุ์ไทอื่น ๆ เช่น การนำเอาพระคัมภีร์อื่น ๆ มาเทศน์ด้วย เริ่มตั้งแต่คืนแรกจะเริ่มต้นด้วยการเทศน์ธรรม 4 ผูก คือเรื่องสุตันตปิฎก พระวินัยปิฎก พระอภิธรรมปิฎก และอานิสงส์ปิฎกทั้งสาม ซึ่งเป็นต้นธรรมของธรรมชาดก (ธรรมคำว) และในวันที่สองตั้งแต่ตอนเช้าหลังจากทำบุญตักบาตรเสร็จแล้ว ก็จะมีการเทศน์ธรรมชาดกเรื่องต่างๆ เช่น จำปาสีตัน เจ้าเมืองคลอน จ้างเจ็ด สุวรรณแพะคำ ฯลฯ ตอนเย็นจะนิมนต์พระภิกษุสงฆ์สามเณรหัววัดต่างๆ มาเทศน์ธรรมชาดก คือ จะเทศน์พร้อมกันหมดไม่ต้องรอให้แต่ละผูกเทศน์จบ ในเวลาบ่ายจะเริ่มต้นเทศน์ธรรมอุทิศ ก่อนที่กลางคืนจะมีเทศน์ธรรมอีก 3 ผูก พอรุ่งเช้าวันที่ 3 ตั้งแต่ตีห้าจะเริ่มต้นเทศน์ธรรมมหาชาติเวสสันดรชาดกทั้ง 13 กัณฑ์ พอถึงกัณฑ์ที่ 8 กุมารบรรพ ก็จะไปประกอบพิธีเวนต์าน เพื่ออุทิศส่วนบุญกุศลให้แก่ผู้ที่ล่วงลับไปแล้ว

ด้วยเหตุผลดังกล่าวผู้วิจัยจึงมีความเห็นว่าลักษณะรูปแบบประเพณีการตานธรรมหลวง (มหาชาติ) ของชาวไทลื้อ เป็นประเด็นที่น่าสนใจ ในด้านองค์ประกอบของพิธีกรรม และรวมถึงด้านคุณค่าที่ได้รับจากประเพณีการตานธรรมหลวง (มหาชาติ) ประจำปี ของชาวไทลื้อ บ้านเชียงบาน อำเภอเชียงคำ จังหวัดพะเยา

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. ศึกษาองค์ประกอบประเพณีการตานธรรมหลวงของชาวไทลื้อ บ้านเชียงบาน อำเภอเชียงคำ จังหวัดพะเยา
2. ศึกษาคุณค่าประเพณีการตานธรรมหลวงของชาวไทลื้อ บ้านเชียงบาน อำเภอเชียงคำ จังหวัดพะเยา

ขอบเขตการวิจัย

การศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยได้เลือกศึกษาประเพณีการตานธรรมหลวงของชาวไทลื้อ บ้านเชียงบาน อำเภอเชียงคำ จังหวัดพะเยา โดยมีขอบเขตดังนี้

ขอบเขตด้านพื้นที่ ในการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาเฉพาะบ้านเชียงบาน อำเภอเชียงคำ จังหวัดพะเยา

ขอบเขตด้านระยะเวลา ในการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยได้ใช้ระยะเวลาตั้งแต่ เดือนตุลาคม 2563 ถึง เดือนมีนาคม 2564

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. ประเพณีการตานธรรมหลวง หมายถึง ประเพณีที่จัดให้มีการฟังพระธรรมเทศนาเรื่องราวต่าง ๆ ที่เป็นชาดก และมหาเวสสันดรชาดก และการทำบุญถวายพระธรรมคัมภีร์ชาดกเรื่องราวต่าง ๆ ตลอดถึงการถวายเครื่องไทยทาน และวัตถุทาน เพื่ออุทิศให้แก่ผู้ล่วงลับ
2. ชาวไทลื้อ หมายถึง กลุ่มชาติพันธุ์ที่พูดภาษาไทลื้อ ที่อาศัยอยู่บ้านเชียงบาน อำเภอเชียงคำ จังหวัดพะเยา

วิธีการดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง ประเพณีการตานธรรมหลวงของชาวไทลื้อ บ้านเชียงบาน อำเภอเชียงคำ จังหวัดพะเยา การวิจัยในครั้งนี้ได้เน้นเชิงคุณภาพเป็นหลักในการเก็บข้อมูลภาคสนาม ศึกษาเรื่องประเพณีการตานธรรมหลวงของชาวไทลื้อโดยผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอน คือ ขั้นตอนที่ 1 การเก็บรวบรวมข้อมูล ขั้นตอนที่ 2 การวิเคราะห์ข้อมูล ขั้นตอนที่ 3 การนำเสนอข้อมูล

ขั้นตอนที่ 1 การเก็บรวบรวมข้อมูล

1.1 สืบค้นข้อมูลเบื้องต้นแล้วรวบรวมข้อมูลเอกสารต่างๆเกี่ยวกับประเพณีการตานธรรมหลวงจากเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1.2 สืบค้นข้อมูลเบื้องต้นแล้วรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับประวัติความเป็นมาของประเพณีการตานธรรมหลวงของชาวไทลื้อ

1.3 ผู้วิจัยได้กำหนดผู้ให้ข้อมูลหลักในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์ครั้งนี้ได้แก่

1. พระครูวิจิตรพิพัฒนโกศล	เจ้าอาวาสวัดเชียงบาน
2. นางราตี หอมนาน	ประชากรบ้านเชียงบาน
3. นางศรีทอง หอมนาน	ประชากรบ้านเชียงบาน
4. นางบุญศรี ไจกล้ำ	ประชากรบ้านเชียงบาน

ขั้นตอนที่ 2 การวิเคราะห์ข้อมูล

2.1 การวิเคราะห์ข้อมูล รวบรวมข้อมูล จากการสัมภาษณ์ จากวิทยากร

2.2 วิเคราะห์ข้อมูลความรู้เกี่ยวกับประเพณีพิธีกรรมที่เกี่ยวข้อง

ขั้นตอนที่ 3 การนำเสนอ

นำเสนอผลการวิเคราะห์ประเพณีและพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับการตานธรรมหลวง บ้านเชียงบาน อำเภอเชียงคำ จังหวัดพะเยา

ผลการวิจัย

การศึกษาประเพณีการตานธรรมหลวงของชาวไทลื้อ บ้านเชียงบาน อำเภอเชียงคำ จังหวัดพะเยา ในครั้งนี้ผู้วิจัยได้ตั้งวัตถุประสงค์ คือ การศึกษาองค์ประกอบประเพณีการตานธรรมหลวงของชาวไทลื้อ บ้านเชียงบาน อำเภอเชียงคำ จังหวัดพะเยา และ ศึกษาคุณค่าประเพณีการตานธรรมหลวงของชาวไทลื้อ บ้านเชียงบาน อำเภอเชียงคำ จังหวัดพะเยา ด้วยการเก็บรวบรวมข้อมูลจากแหล่งต่างๆ และสัมภาษณ์ ผู้ที่มีความรู้ในประเพณีการตานธรรมหลวง ได้แก่ พระภิกษุสงฆ์ สามเณร และชาวบ้านที่อยู่อาศัยใน หมู่บ้านเชียงบาน อำเภอเชียงคำ จังหวัดพะเยา แล้วนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์มาวิเคราะห์ และนำเสนอผลการวิเคราะห์ในรูปแบบ พรรณนาวิเคราะห์ ผลการศึกษาพบว่า ได้แบ่งองค์ประกอบพิธี การตานธรรมหลวงเป็น 5 ขั้นตอน คือ 1. ผู้ประกอบพิธีกรรม 2. ผู้เข้าร่วมพิธีกรรม 3. เครื่องประกอบ พิธีกรรม 4. สถานที่และวันเวลาในการประกอบพิธีกรรม 5. ขั้นตอนในการประกอบพิธีกรรม และมีคุณค่า ของประเพณีการตานธรรมหลวง คือ 1. คุณค่าทางวัฒนธรรม 2. คุณค่าทางสังคม 3. คุณค่าทางเศรษฐกิจ 4. คุณค่าทางพระพุทธศาสนา โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. องค์ประกอบพิธีกรรม

พิธีกรรมเป็นวิธีการหรือกลวิธีที่มนุษย์คิดขึ้นตามความเชื่อ มนุษย์เชื่อว่าถ้าประกอบ พิธีกรรมแล้วจะช่วยลดบันดาลให้สิ่งที่ได้อิच्छาฐานไปนั้นบรรลุผลตามที่ประสงค์ไว้ ซึ่งการวิเคราะห์ประเพณี การตานธรรมหลวงมีอยู่ 5 ขั้นตอน ดังต่อไปนี้

1.1 ผู้ประกอบพิธีกรรม มีดังนี้คือ พระภิกษุสงฆ์ สามเณร และมีคนายก จะเป็น ผู้ประกอบพิธีกรรมและเป็นผู้ดำเนินประเพณีการตานธรรมหลวงตามขั้นตอน

1.2 ผู้เข้าร่วมพิธีกรรม มีดังนี้คือ ศรัทธาชาวบ้าน บ้านเชียงบาน อำเภอเชียงคำ จังหวัดพะเยา

1.3 เครื่องประกอบพิธีกรรม มีดังนี้คือ จ้างจ้อยม้าจ้อย เครื่องอัฐบริขาร เสื่อสาตอาสนะ น้ำตั้น ช่อหรือตุงพันชั้น สระน้ำโบกขรณี หอธรรมาสน์ พืชผักผลไม้ต่างๆ กระจาดน่วมปิฎก³

เครื่องประกอบพิธีกรรมเป็นสิ่งสำคัญในการประกอบพิธีกรรม หากพิธีกรรมนั้น ๆ ขาดสิ่ง หนึ่งสิ่งใดไป ก็จะไม่สามารถประกอบพิธีกรรมให้สำเร็จลุล่วงได้ดี โดยจะมีเครื่องประกอบพิธีกรรมที่สำคัญ ดังบทสัมภาษณ์ของ พระครูวิจิตรพิพัฒนโกศล ต่อไปนี้

“เครื่องประกอบพิธีกรรมตานธรรมหลวงของบ้านเชียงบาน มีมานานแล้วเป็นการสืบสาน รุ่นสู่รุ่นแต่ในปีติดโควิด 19 ทำให้การหาเครื่องไม้ เครื่องมือ หรือ อุปกรณ์ต่าง ๆ นั้นหายากจึงทำให้ปีนี้ไม่

³ กระจาดน่วมปิฎก หมายถึง ปิฎกทั้ง 3 (พระวินัยปิฎก, พระสุตตันตปิฎก, พระอภิธรรมปิฎก)

มีเรือนหอให้ได้ชม แต่ในเครื่องประกอบพิธีกรรมอื่น ๆ ยังมีในการประกอบพิธีกรรม” (พระครูวิจิตรพิพัฒน์ โกศล. สัมภาษณ์, เมื่อวันที่ 24 กุมภาพันธ์ 2564)

1. จ้างจ้อย ม้าจ้อย (ช้าง ม้า) เป็นเครื่องบูชาที่ขาดไม่ได้ เป็นสิ่งสำคัญและจำเป็นเพราะเป็นเครื่องประกอบที่ใช้ในขบวนแห่พระเวสสันดรเข้าเมืองในอดีตโบราณ ช้างจะทำเป็นรูปสัตว์ต่าง ๆ และสิ่งของเครื่องใช้ในชีวิตประจำวัน ซึ่งจะนำไปปักแขวนไว้ เป็นต้น ก็นั้นตั้งไว้ข้างธรรมมาสน์เทศน์ บางแห่งก็จะนำแผ่นเงินหรือแผ่นทองเขียนเป็นรูปต่าง ๆ

2. เครื่องอัฐบริวาร (เครื่องบวช) ได้แก่ ผ้าไตรจีวร บาตร กล่องเข็ม เครื่องกรองน้ำ มีดโกน ตั้งไว้ข้างธรรมมาสน์

3. เสื่อสาด อาสนะ (ที่นั่งเฉพาะพระภิกษุสงฆ์สามเณร)

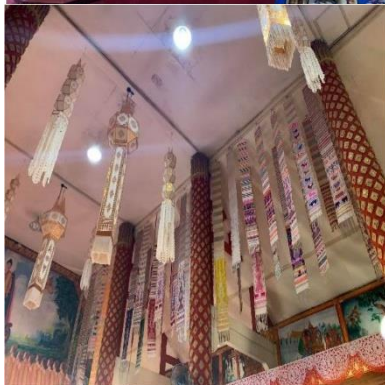
4. ซ้อหรือตุงพันชั้น ภาพซ้อพันดวง ตุงพันชั้นเพื่อบูชาคาถาธรรมมหาชาติเวสสันดรชาดก โดยตัดกระดาษเป็นซ้อปักเสียบไว้กับต้นกล้วยให้ได้ครบพันซ้อ อันหมายถึงคาถาธรรมมหาชาติเวสสันดรชาดก รวมทั้งหมด 1,000 พระคาถา

5. สระน้ำโบกขรณีข้างธรรมาสน์เทศน์ ทำเป็นอ่างน้ำประดับด้วยดอกไม้สีสันต่างๆ สมมติเป็นหนองน้ำหรือสระน้ำโบกขรณี

6. จัดประดับตกแต่งหอธรรมาสน์ เพื่อใช้เป็นที่นั่งของพระภิกษุสงฆ์ สามเณร ขึ้นเทศน์ธรรมกัณฑ์

7. ประดับประดาด้วยตุงไทลื้อบริเวณพิธี และบริเวณวัด ตุงเป็นเครื่องพุทธบูชา อันเป็นเอกลักษณ์ของไทลื้อ มีคติความเชื่อเกี่ยวกับอานิสงส์ของตุงตุง ตุงเป็นสัญลักษณ์ของความดี ความเป็นสิริมงคล และเป็นสื่อนำวิญญานของผู้ล่วงลับไปแล้วให้ขึ้นไปสู่สวรรค์ หรือหลุดพ้นจากความทุกข์ทรมาน

8. ต้นกล้วย ต้นอ้อย และลูกมะพร้าวและพืชผักต่าง ๆ อันเป็นการบ่งบอกถึงความอุดมสมบูรณ์ในป่าหิมพานต์

9. กระดานปถมปิฎกทั้ง 3 (พระวินัยปิฎกพระสุตตันตปิฎก, พระอภิธรรมปิฎก) ประกอบด้วยก้อนข้าวปักด้วยดอกไม้ ธูป เทียน เพื่อใช้บูชาพระธรรมของพระพุทธเจ้า

องค์ประกอบของพิธีการตามธรรมเนียมหลวง ประชากรในชุมชนบ้านเชียงบาน อำเภอเชียงคำ จังหวัดพะเยา มีความเชื่อทางพระพุทธศาสนา โดยเชื่อว่าผู้ที่พึ่งเทศน์มหาชาติหรือรับอุปถัมภ์ เป็นเจ้าภาพกัณฑ์เทศน์ใหญ่จะได้รับอานิสงส์มาก การเทศน์มหาชาติจึงเป็นวิธีการถ่ายทอดหลักคำสอนทางพุทธศาสนาที่เข้าสู่วิถีชีวิตของคนในชุมชนได้อย่างกว้างขวาง

1.4 สถานที่และวันเวลาในการประกอบพิธีกรรม

สถานที่ในการประกอบพิธีกรรม คือ วัดเชียงบาน อำเภอเชียงคำ จังหวัดพะเยา ส่วนวันเวลาในการประกอบพิธีกรรมคือ วันที่ 24 – 26 กุมภาพันธ์ 2564 โดยกำหนดการ 2 คืน 3 วัน

1.5 ขั้นตอนในการประกอบพิธีกรรม

พิธีกรรมเป็นวิธีการหรือกลวิธีที่มนุษย์คิดขึ้นตามความเชื่อทั้งความเชื่อที่เกี่ยวกับพิธีกรรมทางศาสนา และภูตผี ดวงวิญญาณ เทวดา ฟ้า ดิน ฟ้าบ้าน ฟ้าเรือน ไสยศาสตร์ มนุษย์เชื่อว่าถ้าได้ทำการประกอบพิธีกรรมด้วยการอธิษฐานขอพรแล้วจะทำให้คลายความกังวลต่อภัยอันตรายที่เข้ามาจะช่วย บันทอนจิตใจ ผ่อนคลายความเครียด เสริมสร้างความมั่นใจต่อจิตใจมนุษย์เพิ่มมากขึ้น ในการวิเคราะห์ขั้นตอนการประกอบพิธีกรรมการตามธรรมเนียมหลวงของชาวไทลื้อ บ้านเชียงบาน อำเภอเชียงคำจังหวัดพะเยา ดังต่อไปนี้

1. ขั้นตอนเตรียมการ แบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ ส่วนของทางวัด และส่วนของชาวบ้าน ส่วนของทางวัดเช่นการจัดเตรียมสถานที่เตรียมคัมภีร์ใช้เทศน์เตรียมเครื่องประกอบพิธีบางส่วนในส่วนของชาวบ้าน เช่น การเตรียมเครื่องไทยทาน ทั้งที่เป็นส่วนบูชาธรรมมหาชาติและส่วนที่อุทิศให้แก่ผู้ตายที่เป็นญาติพี่น้อง

2. ขึ้นดำเนินการ โดยในวันแรก ช่วงเช้า เป็นการหอมครีวตาน (ร่วมทำบุญ) กับเจ้าภาพ กัณฑ์ใหญ่ และช่วงบ่าย จะแห่ (นำ) เครื่องไทยทานสู่วัด ในเวลากลางคืนเป็นการเทศน์ธรรมปิฎกะทั้ง 3 และธรรมอาณิสงส์ปิฎกะทั้ง 3, วันที่ 2 เป็นการเทศน์ธรรมชาตกรื่องต่าง ๆ และเทศน์ธรรมอุทิสหาญาตีที่ นื่องที่เสียชีวิตไป ซึ่งประกอบด้วย ธรรมนิพนพานสูตร มาลัยโผดโลก อาณิสงส์ตานหาคนตาย ฯลฯ เป็นต้น

กัณฑ์เทศน์แต่ละกัณฑ์ก็จะมีเครื่องประกอบต่าง ๆ อุทิสให้ใครก็จะมีรูปถ่าย ของผู้ตายแขวนไว้ด้วย รวมทั้งข้าวของเครื่องใช้ต่าง ๆ เครื่องนอน เครื่องครัว เสื้อผ้าต่าง ๆ ที่คิดว่าผู้ตาย จำเป็นต้องใช้ และประดับด้วยตุ้งไถลื้อจะมีเฉพาะที่วัดเชียงบาน เพราะมีคติความเชื่อเกี่ยวกับอาณิสงส์ของ การตานตุ้ง ตุ้งเป็นสัญลักษณ์ของความดี ความเป็นสิริมงคล และเป็นสื่อนำวิญญาณของผู้ล่วงลับไปแล้วให้ ขึ้นไปสู่สวรรค์ จึงมีการปักตุ้งแขวนไว้กับต้นกัณฑ์แต่ละต้นด้วย เมื่อถึงเวลาหัวค่ำจะเริ่มต้นด้วยการแสดง ธรรม 3 ผูก ซึ่งเป็นต้นธรรมของมหาเวสสันดรชาตกร, วันที่ 3 ตอนเช้าตรู่เวลาประมาณตี 4 ตี 5 ก็จะมีการ เทศน์ธรรมมหาชาติตั้งแต่กัณฑ์แรก กัณฑ์ทศพร (ใส่ข้าวพันก้อน) ไปตามลำดับจนถึง กัณฑ์นคร (ฝนตกท่า แก้ว) กัณฑ์สุดท้าย และในช่วงบ่ายสามโมง หรือ บ่ายสี่โมง ก็จะเป็นการกรวดน้ำดับกัณฑ์แต่ละต้นเพื่อ อุทิสส่วนกุศลไปหาญาติพี่น้องที่ล่วงลับไปหลังจากนั้นจะร่วมกันประกอบพิธีเวียนเทียน

2. คุณค่าของประเพณีการตานธรรมหลวงของชาวไทลื้อบ้านเชียงบาน

จากการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับคุณค่าของประเพณีการตานธรรมหลวงของชาวไทลื้อ บ้านเชียงบาน อำเภอเชียงคำ จังหวัดพะเยา ถือได้ว่าเป็นประเพณีที่มีคุณค่าทางด้านจิตใจที่สามารถหล่อหลอม ความศรัทธาของกลุ่มคนไทลื้อในหมู่บ้าน โดยอาศัยประเพณีมีวัดเป็นศูนย์กลางในการจัดกิจกรรม ตามประเพณีทำให้ศรัทธาประชาชนในหมู่บ้านได้ร่วมกันจัดกิจกรรม ซึ่งสืบทอดมาจากบรรพบุรุษมาสู่ คนรุ่นหลังอย่างต่อเนื่องก่อให้เกิดความภาคภูมิใจ และยึดมั่นศรัทธา รู้จักเสียสละ มีความสามัคคี เอื้อเพื่อ ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน และยังเป็นการลดช่องว่างทางสังคมได้ด้วย เพราะฉะนั้นประเพณีการตาน ธรรมหลวงของชาวไทลื้อ บ้านเชียงบาน อำเภอเชียงคำ จังหวัดพะเยา จึงถือเป็นประเพณีที่ทำให้เกิด คุณค่าที่ปรากฏให้เห็นหลายด้าน เช่น

2.1 คุณค่าทางวัฒนธรรม

เป็นคุณค่าที่เกิดขึ้นจากการสืบทอดประเพณีการตานธรรมหลวงของชาวไทลื้อ บ้านเชียงบาน โดยการสืบทอดวัฒนธรรมการดำเนินชีวิตร่วมกันในชุมชนโดยการให้ความร่วมมือใน กิจกรรมที่จัดขึ้นตั้งแต่การเริ่มดำเนินงานจนแล้วเสร็จสมบูรณ์ คือ งานจัดขึ้น 2 คืน 3 วัน เกิดความรู้สึกร ความเป็นท้องถิ่นความเป็นชาติและวัฒนธรรมเดียวกัน แสดงให้เห็นถึงแนวคิด ความเชื่อที่สะท้อนถึง วิธีการดำเนินชีวิตความเป็นมาของชาติพันธุ์ของตนเองที่มีความเจริญก้าวหน้า ซึ่งได้ร่วมกันสร้างสรรค์ ขึ้นมา จนเป็นระบบระเบียบเป็นเนติแบบแผนในการประพฤติปฏิบัติในกลุ่มของตนได้อย่างเหมาะสม มาตั้งแต่อดีตและถ่ายทอดสืบต่อสู่อนุชนรุ่นหลังอย่างต่อเนื่องจนกระทั่งปัจจุบันหล่อหลอมผู้คนในสังคม ไทลื้อ โดยอาศัยประเพณีเป็นเครื่องมือและวัดเป็นศูนย์กลางเป็นพื้นที่ในการจัดกิจกรรมประเพณี ที่ชนรุ่นก่อนได้สร้างสรรค์ไว้ได้เห็นถึงความพร้อมใจกันของสมาชิกในชุมชน ทำให้เกิดความภาคภูมิใจ ในวัฒนธรรมประเพณีที่ติงามเป็นอย่างยิ่ง

2.2 คุณค่าทางสังคม

คุณค่าทางสังคมเกิดขึ้นจากประเพณีการदानธรรมหลวงของชาวไทลื้อ บ้านเชียงบานที่เห็นได้อย่างชัดเจน คือ ความเสียสละของคนในชุมชนที่ก่อให้เกิดการร่วมแรงร่วมใจ การเอื้อเฟื้อ เผื่อแผ่ให้การช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ได้แสดงออกถึงรักความสามัคคีของคนในชุมชนให้เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ที่ได้ช่วยกันจัดงานประเพณีดังกล่าวให้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี เป็นการปลูกจิตสำนึกให้คนในชุมชนและสังคมช่วยกันรักษาประเพณีที่ดีงามให้ดำรงอยู่สืบไป

2.3 คุณค่าทางเศรษฐกิจ

การจัดประเพณีการदानธรรมหลวงของชาวไทลื้อในชุมชนบ้านเชียงบาน ยังก่อให้เกิดคุณค่าทางเศรษฐกิจ ตั้งแต่การจัดทำเครื่องไทยทาน การจัดทำเครื่องบูชา ซึ่งจะต้องอาศัยคนในหมู่บ้านจัดทำ โดยจะมีการจ้างคนในชุมชนในการจัดทำ จึงเกิดการหมุนเวียนเงินภายในหมู่บ้าน ทำให้คนในหมู่บ้านนั้นมีรายได้เสริมในช่วงการจัดงาน

2.4 คุณค่าทางพระพุทธศาสนา

ประเพณีการदानธรรมหลวงของชาวไทลื้อ บ้านเชียงบาน เป็นการส่งเสริมหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา และสนับสนุนให้คนในชุมชนได้นำหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนาเป็นหลักในการดำเนินชีวิต โดยเฉพาะหลักธรรมที่เรียกว่า บุญกิริยาวัตถุ 3 ได้แก่

1. การให้ทาน เป็นการเสียสละสิ่งของส่วนตัวเพื่อให้การอนุเคราะห์ สงเคราะห์ แก่พระภิกษุสงฆ์ สามเณร เป็นการทำนุบำรุงศาสนาให้เจริญงอกงามมั่นคงสืบต่อไป และยังเป็น การแสดงถึงความกตัญญูต่อบุพพการีหรือญาติพี่น้องที่เสียชีวิตไปแล้ว

2. การรักษาศีล เป็นการทำบุญด้วยการรักษาศีล ทั้งการรักษากาย วาจา และจิตใจให้มีความสงบเรียบร้อย ไม่ประพฤติดื้อตื้อศีลต่าง ๆ ในตลอดระยะเวลา 3 วันที่ได้เข้าร่วมทำบุญงานประเพณีการदानธรรมหลวง

3. การภาวนา หรือ การอบรมจิตใจ การฝึกจิตให้เกิดความสงบ ในขณะที่ฟังพระภิกษุและสามเณรแสดงธรรมทั้ง 13 กัณฑ์ ถือได้ว่าเป็นการภาวนา เพื่อรักษาจิตใจให้เบาบางลง หมัดกิเลส คือ ความโลภ ความโกรธ ความหลง

อภิปรายผลการวิจัย

องค์ประกอบของพิธีกรรม

งานวิจัยเรื่องประเพณีการदानธรรมหลวงของชาวไทลื้อ บ้านเชียงบาน อำเภอเชียงคำ จังหวัดพะเยา มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาองค์ประกอบของพิธีการदानธรรมหลวง ผลการวิจัยสรุปว่าในการประกอบพิธีการदानธรรมหลวงนั้นมีไว้เพื่ออุทิศส่วนบุญกุศลให้แก่ผู้ที่ล่วงลับไปแล้ว มีองค์ประกอบอยู่ 5 องค์ประกอบ คือ 1. ผู้ประกอบพิธีกรรม 2. ผู้เข้าร่วมพิธีกรรม 3. เครื่องประกอบพิธีกรรม 4. สถานที่และวันเวลาในการประกอบพิธีกรรม 5. ขั้นตอนในการประกอบพิธีกรรม ถึงแม้ปัจจุบันมียุคสมัยที่เปลี่ยนแปลงไปมากแต่ประเพณีการदानธรรมหลวงของชาวไทลื้อ บ้านเชียงบาน อำเภอเชียงคำ จังหวัดพะเยาก็ยังคงมีให้เห็นอยู่ในปัจจุบัน ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ พิภก เมืองหลวง

พิภก เมืองหลวง (2554) ได้ศึกษา มโนทัศน์และสัญลักษณ์ในงานบุญแปดหมื่นสี่พันขันธ์ที่บ้านท่าม่วง อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด : การศึกษาในฐานะพิธีกรรมประดิษฐ์ พบว่า องค์ประกอบของพิธีกรรมงานบุญแปดหมื่นสี่พันขันธ์ ที่บ้านท่าม่วง อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด ประกอบด้วยองค์ประกอบ

5 อย่างคือ สถานที่และเวลาในการประกอบพิธีกรรม เครื่องประกอบพิธีกรรม ผู้ประกอบ พิธีกรรม ผู้เข้าร่วมพิธีกรรม และขั้นตอนการประกอบพิธีกรรม

คุณค่าของประเพณีการตานธรรมหลวงของชาวไทลื้อ

งานวิจัยเรื่องประเพณีการตานธรรมหลวงของชาวไทลื้อ บ้านเชียงบาน อำเภอเชียงคำ จังหวัดพะเยา ในด้านคุณค่าของประเพณีการตานธรรมหลวง ผลการสรุปว่าในคุณค่าของประเพณีที่พบมีอยู่ 4 คุณค่า คือ 1. คุณค่าทางวัฒนธรรม 2. คุณค่าทางสังคม 3. คุณค่าทางเศรษฐกิจ 4. คุณค่าทางพระพุทธศาสนา ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ ประคอง นิมมานเหมินท์

ประคอง นิมมานเหมินท์ (2526) ศึกษาวรรณคดีเรื่อง มหาชาติล้านนาในสภาพที่เป็น วรรณคดีท้องถิ่น โดยใช้วิธีการศึกษาเชิงสุนทรียศาสตร์ และอาศัยความรู้พื้นฐานทางสังคมวิทยา และมานุษยวิทยา ตลอดจนความรู้ทางจิตวิทยา และพุทธธรรมมาช่วยในการวิเคราะห์ผลของการศึกษาทำให้มองเห็นความสามารถของกวีล้านนาที่ได้ปรับวรรณคดีอันมีบ่อเกิดมาจากอินเดีย ให้มีลักษณะกลมกลืนกับวรรณคดีท้องถิ่นล้านนาได้เป็นอย่างดี จึงถือได้ว่ามีความสำคัญต่อคนไทยมาก ดังที่พระพิจิตรธรรมพาทีกกล่าวว่า มหาชาติหรือเวสสันดรชาดก เป็นคัมภีร์ศักดิ์สิทธิ์คู่บ้านคูเมืองมาแต่โบราณกาล เป็นคัมภีร์ที่หล่อหลอม อรรถาธิบายของผู้คนภายในชาติให้เสียสละ ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ให้อภัยแก่กัน ดังอุปนิสัยของพระเวสสันดรที่สืบทอดมาเป็นอุปนิสัยของคนไทยจนถึงปัจจุบัน แม้ว่าในปัจจุบันจะอ่อนล้าไปบ้าง แต่คัมภีร์เรื่องนี้ยังคงช่วยลดช่องว่างทางสังคมได้ ด้วยเหตุนี้มหาชาติจึงมีคุณค่าหลายประการ ยกตัวอย่าง เช่น

1. คุณค่าทางศรัทธา คือ สอนให้เชื่อมั่นในความดี
2. คุณค่าทางคุณธรรม คือ สอนให้ประพฤติแต่สิ่งที่ดีงาม
3. คุณค่าทางศีลธรรม คือ สอนไม่ให้ล่วงเกิน หรือละเมิดสิทธิซึ่งกันและกัน
4. คุณค่าทางวัฒนธรรม คือ สอนให้รู้จักดำเนินชีวิตอย่างไม่เดียดยว
5. คุณค่าทางสังคม คือ สอนให้อยู่ร่วมกันด้วยไมตรีจิตมิตรภาพ
6. คุณค่าทางภาษา คือ สอนให้รู้จักอักษรศาสตร์และวรรณกรรมสูง
7. คุณค่าทางการปกครอง คือ สอนให้รู้จักกฎ กติกา และการแก้ปัญหาบ้านเมือง
8. คุณค่าทางการทูต คือ สอนให้สร้างมิตร พิชิตศัตรู อยู่ร่วมกันฉันท์มิตร
9. คุณค่าทางการเมือง คือ สอนให้รู้จักฟังเสียงส่วนใหญ่ อันเป็นพื้นฐานแห่งประชาธิปไตย
10. คุณค่าทางอนุรักษธรรมชาติ คือ สอนให้รู้จักป้า นานาสรรพสัตว์ และการพึ่งพาอาศัยซึ่งกัน

และกันระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติ

บทสรุป

ประเพณีการตานธรรมหลวงของชาวไทลื้อ บ้านเชียงบาน อำเภอเชียงคำ จังหวัดพะเยา ในด้านการประกอบพิธีการตานธรรมหลวงนั้นมีไว้เพื่ออุทิศส่วนบุญกุศลให้แก่ผู้ที่ล่วงลับไปแล้ว ถึงแม้ปัจจุบันมียุคสมัยที่เปลี่ยนแปลงไปแต่ประเพณีการตานธรรมหลวงของชาวไทลื้อ บ้านเชียงบาน อำเภอเชียงคำ จังหวัดพะเยา ก็ยังคงมีให้เห็นอยู่ในปัจจุบัน ในด้านคุณค่านั้นเห็นได้อย่างชัดเจนทั้งด้าน วัฒนธรรม สังคม เศรษฐกิจ และ พระพุทธศาสนา โดยแสดงให้เห็นว่าชาวบ้านเชียงบานนั้นไม่ละทิ้ง ประเพณีที่ดีงามอันมี พระพุทธศาสนาเป็นตัวเชื่อม ถือว่าเป็นการดำรงรักษาพระพุทธศาสนาให้ยืนยาวและเป็นเครื่องมือในการช่วยส่งเสริมชาวบ้านให้เกิดความเลื่อมใส ศรัทธา และปฏิบัติตามหลักคำสอนของพระพุทธศาสนา สามารถกล่าวได้ว่า ประเพณีการตานธรรมหลวง เป็นประเพณีที่ส่งเสริมให้ชาวไทลื้อ

บ้านเชียงบาน ได้บำเพ็ญทาน รักษาศีล ซึ่งเป็นการปฏิบัติต่อกันมาและยังได้เสียสละเวลาและทรัพย์ ส่วนประโยชน์ของตนในการให้ทานและมีการสมาทานศีลด้วยการรักษากาย วาจา ให้เป็นปกติในตลอดระยะเวลาในการทำบุญ ทำให้เกิดความภาคภูมิใจในวิถีประเพณีอันเป็นเอกลักษณ์ของชาติพันธุ์ของตน สำคัญไฉนกว่านั้นคือได้ปฏิบัติและภาวนาให้จิตใจสงบ

ข้อเสนอแนะการวิจัย

จากการศึกษาวิจัย เรื่อง ประเพณีการตานธรรมหลวงของชาวไทลื้อ บ้านเชียงบาน อำเภอยางชุมน้อย จังหวัดพะเยา มีข้อเสนอแนะดังต่อไปนี้

1. ควรให้มีการสืบสานแนวคิด วิธีการ และรูปแบบในการจัดงานประเพณีการตานธรรมหลวงของชาวไทลื้อ บ้านเชียงบาน อำเภอยางชุมน้อย จังหวัดพะเยา โดยให้คนรุ่นเก่าได้ถ่ายทอดให้คนรุ่นใหม่ได้เรียนรู้ วิธีการ และรูปแบบให้คงอยู่แบบดั้งเดิม อีกทั้งสร้างความตระหนักให้คนรุ่นใหม่ได้มีความรัก ความหวงแหนให้คงอยู่โดยมีการสืบสานประเพณีของกลุ่มชาติพันธุ์ไทลื้อต่อไปจากรุ่นสู่รุ่น
2. ผู้ที่สนใจ ควรศึกษาเครื่องประกอบพิธีกรรมให้แน่ชัด
3. ควรจัดทำฐานข้อมูลเกี่ยวกับประเพณีการตานธรรมหลวง โดยเป็นการศึกษากรณีศึกษา โดยเฉพาะ เพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้ให้กับผู้ที่สนใจจะศึกษา และถือได้เป็นการอนุรักษ์ประเพณีการตานธรรมหลวงให้คงอยู่ต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- ประคอง นิมมานเหมินท์. (2526). *มหาชาติล้านนา : การศึกษาในฐานะที่เป็นวรรณคดีท้องถิ่น (รายงานการวิจัย)*. มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- พิเชษฐ เมืองหลวง. (2554). *งานบุญแปดหมื่นสี่พันพระชนม์ : สัญลักษณ์ในพิธีกรรมประติษฐาน จากคัมภีร์ใบลาน*. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- มณี พยอมยงค์. (2543). *ประเพณีสิบสองเดือนล้านนาไทย*. เชียงใหม่: ส.ทรัพย์การพิมพ์

อำนาจของภาษาที่มีต่อวาทกรรม: อำนาจของวาทกรรมชาตินิยมในเพลงปลุกใจ The Power of Nationalism Discourse Language in Soul-stirring Songs

Received: August 16, 2021; Revised: September 10, 2021; Accepted: September 27, 2021

ปิยมาศ มawang¹
Piyamas Mavong¹

บทคัดย่อ

บทความเรื่องนี้ทำขึ้นเพื่อเผยแพร่อำนาจของภาษาที่มีต่อวาทกรรม ชาตินิยม อุดมการณ์ ที่สื่อออกมาในรูปแบบของเพลงปลุกใจที่ทำให้คนไทยหรือบุคคลที่รักในความเป็นชาตินิยม รักในอุดมการณ์ของตนเอง สิ่งเหล่านี้ส่งผลให้อำนาจทางวาทกรรมมีอิทธิพลต่อจิตใจและการแสดงของตัวบุคคล

วิธีการเก็บข้อมูลโดยศึกษาเอกสารและข้อมูลเบื้องต้นที่เกี่ยวข้องกับวาทกรรม วิจัย วิทยานิพนธ์ที่บ่งบอกถึงวาทกรรมต่าง ๆ เช่น วาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์ประเด็นหาสังคม ความสัมพันธ์เชิงอำนาจที่เกี่ยวข้องกับวาทกรรม วาทกรรมประกอบสร้างสังคมและวัฒนธรรม วาทกรรมมีหน้าที่ด้านอุดมการณ์ เป็นต้น ข้อมูลถูกนำมาวิเคราะห์สังเคราะห์เพื่อให้ได้ข้อมูลทางด้านวาทกรรมที่มีอยู่ในเพลงปลุกใจ

ผลการศึกษาสรุปได้ว่า อำนาจของภาษาวาทกรรมที่ส่งผลต่อจิตใจของมนุษย์มีทั้งระดับสูงและต่ำ ระดับสูงจะเป็นลักษณะภาษาวาทกรรมที่เป็นทางการ ให้ความรู้สึกจริงจังและเป็นหลักการ ส่วนระดับต่ำจะเป็นแบบไม่เป็นทางการสื่อสารผ่านวรรณศิลป์และท่วงทำนองเพลง วาทกรรมเหล่านี้เป็นการสื่อสารที่ให้ความน่าเชื่อถือและความพึงพอใจ ผลการศึกษายังชี้ให้เห็นอีกว่าเพลงปลุกใจทำให้สังคมไทยให้ความสนใจเรื่องความคงอยู่ ความมั่นคงของชาติ รักชาติ อุดมการณ์ ความเป็นคนไทย ความรักความสามัคคีของคนในชาติ และสิ่งเหล่านี้เอื้อประโยชน์กลับมาสู่รัฐบาลในลักษณะของ “รัฐบาลนิยม” ซึ่งเป็นผลสืบเนื่องมาจาก “วาทกรรมภาษาชาตินิยม”

คำสำคัญ: อำนาจของภาษาวาทกรรม, เพลงปลุกใจ, อุดมการณ์

Abstract

The purpose of this research was to study the power of soul-stirring songs on literature, nationalism, and ideology that influenced the perceptions of Thai people. These kinds of songs help Thai people to love and appreciate their national ideology and empower them to behave in accordance to this ideology.

A method of collecting data was studying the documents and preliminary information related to the discourse, research theses, and dissertations. These included analytical and critical papers of social issues, power relations, ideology, and various social and cultural discussion. Data were analyzed and synthesized for various discourses found in selected soul-stirring songs.

¹ อาจารย์ประจำโปรแกรมวิชาภาษาและวัฒนธรรมไทย คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ (Faculty of Humanities, Chiang Rai Rajabhat University), e-mail: pmavong@hotmail.com

The findings of the study revealed that the power of discourse language influenced the thinking of Thai people at both high and low levels. For the high level, the characteristics of discourse language affected core Thai feelings and principles. In terms of low level, the characteristics of discourse language affected Thai thought through various literature and song melody. They communicate credibility and satisfaction. Findings further showed that soul-stirring songs rise Thai people's interest in existence, provided for national stability, patriotism, strong Thai identity and the unity of Thai people. These reactions to soul-stirring songs also benefit the governance of Thai people that resulted from the use of nationalism discourse language.

Keywords: The Power of Discourse Language, Soul-Stirring Songs, Ideology

บทนำ

เมื่อกล่าวถึงวาทกรรม อีกคำหนึ่งที่เข้ามาคือ อำนาจ ซึ่งเป็นวาทกรรมในวิถีในการสร้างสื่อความจริง ซึ่งรวมถึงความสัมพันธ์เชิงอำนาจที่ถูกสร้าง รักษา และท้าทายผ่านวาทกรรม

วาทกรรมมีบทบาททำให้เกิดความยินยอมพร้อมใจ กลุ่มผู้มีอำนาจในสังคมใช้วาทกรรมในการถ่ายทอดอุดมการณ์ วิถีปฏิบัติต่างๆ ความหมาย ค่านิยม ตลอดจนอัตลักษณ์ที่เอื้อประโยชน์แก่ฝ่ายตน นักวาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์กล่าวว่า การวิจัยตามแนววาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์ก็คือการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างวาทกรรม อุดมการณ์ และอำนาจ เนื่องจากแนวคิดสำคัญเกี่ยวข้องกับหลายศาสตร์ และมีผู้นำไปใช้ในความหมายที่แตกต่างกัน ระบบและกระบวนการในการสร้างเอกลักษณ์และความหมายให้กับสรรพสิ่งต่าง ๆ ในสังคมที่ครอบงำเราอยู่ไม่ว่าจะเป็นความรู้ ความจริง อำนาจ หรือตัวตนของเราเอง นอกจากนี้วาทกรรมยังทำหน้าที่ตรึงสิ่งที่สร้างขึ้นให้ดำรงอยู่ และเป็นที่ยอมรับของสังคมในวงกว้าง

กระบวนการสื่อสารเพื่อประชาสัมพันธ์หรือปลูกฝังอุดมการณ์ชาตินิยม ถูกสนับสนุนให้มีความชอบธรรมยิ่งขึ้นด้วยการที่วาทกรรมถูกสร้างบนบริบทของสังคม วัฒนธรรม เศรษฐกิจ การเมือง และกฎหมาย ซึ่งล้วนแต่เป็นบริบทที่มีอิทธิพลต่อความรู้สึกนึกคิด ความเชื่อ หรือโลกทัศน์ของคนในสังคม โดยเฉพาะเรื่องคุณค่าของผู้นำที่มีศักยภาพ มีคุณธรรม และรักชาติรักประชาชน (พรเพ็ญ ฮันตระกูล, 2546)

การมองชาตินิยมในส่วนของ การสร้างโดยรัฐบาลโดยการใช้ทฤษฎีวาทกรรมวิเคราะห์ ทำให้ช่วยอธิบายอย่างเป็นขั้นเป็นตอน ความเป็นเหตุและผลที่เชื่อมโยงต่อเนื่องกัน และสามารถเข้าใจกระบวนการสร้างความหมายเรื่องชาตินิยมของรัฐบาลชัดเจนขึ้น ทำให้เห็นว่ารัฐบาลมีสิ่งที่สำคัญคือความชอบธรรมในการกล่าวอ้างวาทะเกี่ยวกับความรักชาติ ใช้ลายลักษณ์อักษรและสื่อหลายรูปแบบเผยแพร่วาทกรรม โดยมีกระบวนการผลิตหรือการสร้างมาตรฐานที่มีลำดับขั้นแบบราชการภายใต้การควบคุมโดยรัฐบาล เนื้อหา ความหมาย และอุดมการณ์ที่นำเสนอผ่านการคัดเลือกในแง่มุมที่รัฐบาลต้องการ การสื่อสารจึงเป็นลักษณะแบบบนลงล่าง ผู้รับวาทกรรมจึงอยู่ในลักษณะใช้อำนาจของรัฐบาลโดยผ่านอำนาจของวาทกรรมชาตินิยม ในฐานะที่เป็นวาทกรรมทำให้พบว่าสามารถนำแนวคิดเรื่องวาทกรรมอธิบายการสื่อสารของรัฐบาลได้ว่าเป็นส่วนหนึ่งของการใช้อำนาจของรัฐบาลไทย ดังแนวคิดของ มิเชล พูโกต์ ที่กล่าวว่า วาทกรรมเป็นการกระทำเกี่ยวกับอำนาจโดยที่วาทกรรมเป็นมากกว่าเรื่องของภาษา แต่เป็นการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาษา กระบวนการจัดการในการสื่อสารปฏิบัติได้ตอบ บริบททางสังคมวัฒนธรรม และแสดง

ให้เห็นความสัมพันธ์ของอำนาจ ความรู้ และการสร้างความจริงบางส่วน (มิเชล ฟูโกต์, 1926-1984) รัฐบาลเป็นผู้เลือกสรรวาทกรรมชาตินิยมที่เกิดขึ้นโดยสร้างที่มาของอำนาจโดยความชอบธรรม จึงมีอิทธิพลต่อการสร้างความหมาย อัตลักษณ์ ความสัมพันธ์ และอุดมการณ์ รัฐบาลจึงเป็นผู้รองความเป็นเจ้าทางอุดมการณ์

ลักษณะรูปแบบภาษามีทั้งแบบการที่ให้ความรู้สึกรังไร เป็นหลักการ แบบไม่เป็นทางการผ่านวรรณศิลป์และท่วงทำนองเพลงที่ไพเราะ ปลูกใจ ทำให้ฮึกเหิม เร้าใจ รักชาติ มีอุดมการณ์ จึงเป็นการสื่อสารที่ให้ทั้งความน่าเชื่อถือและความพึงพอใจและเป็นบรรยากาศของสังคมไทยที่ให้ความสนใจเรื่องความมั่นคงของชาติ จากการแสดงออกซึ่งความรักความสามัคคีของคนในชาติซึ่งล้วนแต่เป็นภาพที่พึงปรารถนา

วัตถุประสงค์

เพื่อศึกษาอำนาจของภาษาผ่านเพลงปลุกใจทางการเมืองที่มีผลต่ออุดมการณ์และชาตินิยมทางการเมือง

วิธีการวิจัย

วิธีการเก็บข้อมูลโดยศึกษาเอกสารและข้อมูลเบื้องต้นที่เกี่ยวข้องกับวาทกรรม วิจัย วิทยานิพนธ์ที่บ่งบอกถึงวาทกรรมต่าง ๆ เช่น วาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์ประเด็นหาสังคม ความสัมพันธ์เชิงอำนาจที่เกี่ยวข้องกับวาทกรรม วาทกรรมประกอบสร้างสังคมและวัฒนธรรม วาทกรรมมีหน้าที่ด้านอุดมการณ์ วาทกรรมชาตินิยมของรัฐบาลไทย เป็นต้น ข้อมูลถูกนำมาวิเคราะห์ สังเคราะห์เพื่อให้ได้ข้อมูลทางด้านวาทกรรมที่มีอยู่ในเพลงปลุกใจ ดังนี้

1. ศึกษาข้อมูลเพลงปลุกใจที่มีอำนาจของภาษาวาทกรรมที่ส่งผลต่อจิตใจของมนุษย์มีทั้งระดับสูงและต่ำ ผ่านสื่อวรรณศิลป์และท่วงทำนองเพลง คือเพลงกลสิกรไทยหรือเพลงชีวิตกลสิกร ร้องโดยสุนทราภรณ์-ชวลี ช่วงวิทย์-มณฑนา โมรากุล แต่งทำนองโดยเอื้อ สุนทรสนาน คำร้องโดย แก้ว อัจฉริยะกุล และเพลงขวานไทยใจหนึ่งเดียว แต่งโดยยืนยง โอภากุล (แอ๊ดคาราบาว) รวมนักร้องอีก 40 ชีวิต

2. ศึกษาจากเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทางภาษา วาทกรรม เพลงปลุกใจที่มีอุดมการณ์ทางการเมือง การเก็บข้อมูลประเภทข้อมูลทุติยภูมิโดยรวบรวมข้อมูลจากเอกสารต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ งานวิจัย วิทยานิพนธ์จากสถาบันต่าง ๆ เอกสารเผยแพร่ วารสารวิชาการ

3. วิเคราะห์ ศึกษา โดยการอ่าน ฟัง จากเนื้อหาของเพลงที่ชี้เฉพาะของอุดมการณ์ ความรัก ความสามัคคี ความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของคนในชาติ เพลงทำให้สะท้อนเห็นถึงความเป็นไทย ความเป็นปึกแผ่น รักชาติขึ้นมาทันทีเมื่อได้ฟังเพลงเหล่านี้

การมองเรื่องของอำนาจในด้านมิติเพียงด้านเดียวอาจเป็นมุมมองที่จำกัดเกินไป ความสัมพันธ์เชิงอำนาจมิได้เลวร้ายไปเสียทั้งหมด ลองนึกถึงคู่ความสัมพันธ์ตำรวจ ประชาชน, พ่อแม่ ลูก, ครู ลูกศิษย์ ฯลฯ ครูใช้อำนาจควบคุมสื่อสารในชั้นเรียนเพื่อให้การเรียนการสอนมีประสิทธิภาพ ตำรวจใช้อำนาจดูแลความสงบเรียบร้อยให้แก่ประชาชน ฯลฯ หากสังคมไม่มีคู่สัมพันธ์เชิงอำนาจเหล่านี้ ไม่มีการควบคุมหรือการใช้ อำนาจเลย สังคมก็คงเดินไปไม่ได้เช่นกัน สิ่งที่น่าสังเกตคืออำนาจที่ควบคุมจิตใจทำให้ผู้ที่ถูกควบคุมเป็นไป ได้ทุกอย่าง โดยเฉพาะคนไทยที่มีคำกล่าวที่ว่า “แต่ต้องไม่ได้” นั่นคืออุดมการณ์ ชาตินิยม

สถาบันพระมหากษัตริย์ จึงทำให้เกิดเพลงปลุกใจขึ้นมา เพื่อเตือนใจให้คำว่าอำนาจไม่ครอบงำมากเกินไป ซึ่งหลักของวาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์ ของฟาน เด็ก มีดังนี้

วาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์ประเด็นหาสังคม
ความสัมพันธ์เชิงอำนาจเกี่ยวข้องกับวาทกรรม
วาทกรรมประกอบสร้างสังคมและวัฒนธรรม
วาทกรรมมีหน้าที่ด้านอุดมการณ์
วาทกรรมเกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์
ความสัมพันธ์ระหว่างตัวบทกับสังคมมีสื่อกลาง
การวิเคราะห์วาทกรรมมีลักษณะเป็นการตีความและอธิบาย
วาทกรรมเป็นรูปแบบหนึ่งของการกระทำของสังคม

รอบตัวเราอาจมีวาทกรรมหลากหลายที่พูดถึงสิ่งเดียวกัน แต่มีวิธีบอกเล่าเรื่องราวและให้ความหมายแก่สิ่งนั้นต่างกันไป มีทั้งชาตินิยม ลัทธิต่าง ๆ พจนานุกรมไทยฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525: 264 ให้ความหมายคล้ายกันว่า ลัทธิที่ถือชาติเป็นใหญ่ ความรักชาติ ส่วนความหมายในเชิงชาตินิยม คือความสำนึกหรือความรู้สึกผูกพันจงรักภักดีต่อหมู่ชน ตัวอย่างเช่น วาทกรรมหนึ่งสื่อว่า เหตุการณ์สู้รบในตะวันออกกลางเป็นสงครามที่โหดร้าย ทำให้พลเรือนจำนวนมากต้องเสียชีวิต แต่อีกวาทกรรมหนึ่งก็สื่อว่าเหตุการณ์เดียวกันนี้เป็นกระบวนการสร้างสันติภาพให้แก่โลก รักชาติพันธุ์ และสื่อให้เห็นเรื่องของ “อำนาจ” ซึ่งอำนาจนี้จะสัมพันธ์กับวาทกรรม กล่าวคือ แต่ละสถาบันจะเกี่ยวข้องกับวาทกรรมต่างประเภทกัน เช่น สถาบันการศึกษาเกี่ยวข้องกับวาทกรรมแบบเรียน สถาบันสื่อเกี่ยวข้องกับวาทกรรมข่าว สถาบันทางการเมืองเกี่ยวข้องกับวาทกรรมทางการเมือง เช่นการอภิปรายในรัฐสภา ฯลฯ ผู้มีตำแหน่งหรือสถานภาพต่างกันในสถาบันจะใช้วาทกรรม และวาทศิลป์ ที่แสดงอำนาจต่างกัน เช่น ผู้ที่มีตำแหน่งต่ำกว่าไม่สามารถใช้วาทกรรมการสั่งได้ ฯลฯ คนต่างกลุ่มในสังคมจะสามารถควบคุมปฏิสัมพันธ์ได้ต่างกัน เช่น ในบางสังคม เพศชายจะเป็นผู้กำหนดหัวเรื่องผลการสนทนาและเป็นผู้ครอบครองการสนทนามากกว่า ส่วนในบางสังคม ผู้อาวุโสสูงจะมีบทบาทดังกล่าว ฯลฯ ฉะนั้นอำนาจที่มีมาจากการเข้าถึงวาทกรรมทั้งนี้เพราะวาทกรรมมีบทบาทในการควบคุมความคิดของคนในสังคม ผู้ที่มีอำนาจโอกาสเข้าถึงวาทกรรมสาธารณะได้มากกว่า จึงสามารถควบคุมความคิดของคนในสังคมได้นักวาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์สนใจความสัมพันธ์ระหว่างโครงสร้างของวาทกรรมกับโครงสร้างของอำนาจในประเด็นต่าง ๆ ดังที่กล่าวมาข้างต้น

วาทกรรมมีหน้าที่ด้านอำนาจ อุดมการณ์ นักวาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์กล่าวว่า ในการวิเคราะห์หน้าที่ด้านอุดมการณ์ของวาทกรรมการพิจารณาเฉพาะตัวบทยังไม่เพียงพอ ผู้วิเคราะห์ต้องพิจารณาการรับและตีความตัวบทถึงผลต่อสังคมด้วย ดังเช่น เพลงปลุกใจให้รักชาติที่สร้างและเผยแพร่ในช่วงปี พ.ศ.2536-2550 แสดงวาทกรรมชาตินิยมใน 2 ประเด็นหลักคือ คือ วาทกรรมคนไทยใจเป็นหนึ่งเดียว วาทกรรมคนไทยคือพี่น้องร่วมแผ่นดินเดียวกันซึ่งเป็นวาทกรรมที่เน้นในเรื่องของความรู้สึกร่วมและเรื่องวงของพื้นที่ การไม่แบ่งแยกทั้งความรู้สึกและไม่แบ่งแยกเรื่องพื้นที่ ความรักชาติ อุดมการณ์ที่ต้องมาก่อน ความเป็นชาติไทยโดยผ่านสื่อเพลงปลุกใจ ยกตัวอย่างเช่น

เพลง กลีกรไทย คำร้อง แก้ว อัจฉริยะกุล ทำนอง เอื้อ สุนทรสนาน
(ผู้ขับร้อง : สุนทราภรณ์-ชวลี ช่วงวิทย์-มณฑนา โมรากุล นำหมู่, ศรีสุตา รัชตะวรรณ)

“กลีกรแห่งชาติ เป็นกระดูกสันหลังของชาติ

ไทยจะเรืองอำนาจ เพราะไทยเป็นชาติกลีกร
อันชีวิตของกลีกรนั้น ต่างยึดถือความขยันมั่นหนักหนา
ทนทำงานอยู่ระหว่างกลางดินฟ้า ถึงแดดกล้าฝนพรัาก็ทำไป
ความเป็นอยู่แสนง่ายสบายนัก ดวงจิตรักสงบใจไม่มักใหญ่
มุ่งแต่งานเป็นชีวิตและจิตใจ มีนิสัยที่แผ่เผื่อเอื้ออารี
กลีกรจริงประจักษ์เป็นหลักมั่น อาชีพสำคัญคู่ไทยวิไลศรี
ไทยจะเข้มไทยจะแข็งแรงทวี ก็ด้วยมีกลีกรประจำเทอญ”

เป็นเพลงที่กล่าวถึง “กลีกรไทย” ซึ่งได้คำนิยามว่าเป็น “กระดูกสันหลังของชาติ” กล่าวคือประเทศไทยเป็นประเทศเกษตรกรรมซึ่งมีกลีกรหรือชาวนาที่ทำนาซึ่งเป็นรายได้หลักของประเทศจึงได้ชื่อว่าเป็นกระดูกสันหลังของชาติ เมื่อประชาชนชาวไทยได้ฟังเพลงนี้แล้วก็เกิดแรงปลุกใจที่แสดงถึงความเป็นกลีกรที่เป็นกระดูกสันหลังของชาติ คนไทยมักเป็นชาตินิยมที่สืบเนื่องต่อกันมาในด้านค่านิยมของความเป็นไทย รักชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ เนื้อหาในเพลงสื่อให้เห็นอีกประการหนึ่งคือ ประเทศไทยเป็นประเทศเกษตรกรรม รักในสิ่งที่ตนมีอยู่ เชิดชูอุดมการณ์ของตนเอง รักแผ่นดินเพราะเกิดในแผ่นดินเดียวกัน

วาทกรรมคนไทยใจเป็นหนึ่งจะกล่าวถึงเรื่องการร่วมใจ หวงแหนแผ่นดินไทย คนไทยไม่เคยคิดแบ่งข้าง คนที่เกิดเมืองไทย ทุกคนล้วนเป็นคนไทย แผ่นดินไทยคือบ้านที่ประเสริฐ ไม่ควรคิดแบ่งแยก ดังเนื้อความในเพลง ชาวนไทยใจหนึ่งเดียว สะท้อนประเด็นเรื่องความรักชาติ ไม่คิดแบ่งแย่งผืนแผ่นดินไทย โดยใช้สัญลักษณ์ของแผนที่ประเทศไทยที่มีรูปลักษณะคล้ายขวานสื่อถึงองค์ประกอบส่วนต่างๆ ของขวานโดยเฉพาะภาคใต้ที่เปรียบเสมือนด้ามขวาน ประเทศจะขาดส่วนใดส่วนหนึ่งไปไม่ได้ คนไทยต้องมีจิตใจที่มั่นคง ไม่หลงเชื่อคำของผู้ที่ไม่วางดีที่จะคิดแบ่งแยกแบ่งข้าง ต้องรักและสามัคคี คิดถึงชาติบ้านเมืองที่บรรพบุรุษสู้รักษาไว้เป็นสำคัญ

ดังจะยกตัวอย่างเนื้อเพลง ชาวนไทยใจหนึ่งเดียว พอสังเขป พอให้มองเห็นเนื้อความที่มีเนื้อหาถึงความรักชาติ ความสามัคคี อุดมการณ์ของคนไทย

เพลง ชาวนไทยใจหนึ่งเดียว (ทำนองโดย ยืนยง โอภากุล / แอ๊ดคาราบาว พ.ศ.2547)

(ผู้ขับร้อง: แอ๊ดคาราบาว ร่วมด้วยนักร้องจำนวน 40 ชีวิต)

“โลกนี้มีมาก่อนผู้คนแต่โลกจะทนอยู่ได้นานสักเท่าใด

เมื่อเงินหมื่นแสนล้านถูกผลาญไป ใช้สร้างอาวุธมายัดใส่มือคน

ขวานนี้มีมาก่อนเราเกิด คือสิ่งประเสริฐที่มีบ้านเป็นของตน

จะแยกไปทำไมไรเหตุผล ฟันธงประชาชนจะอยู่อย่างไร

แถบตรงแดนขานน้ำเงิน จงบอกนำความเจริญสู่พี่น้องผองไทย

ให้โลกรับรู้ว่าเราคือคือใคร ชาวนเอยขานไทยดวงใจเป็นหนึ่งเดียว

เป็นหนึ่งเดียว....ขวานที่ไม่มีด้ามนำไปใช้ยอมไร้พลัง คนไทยไม่เคยแบ่งข้าง

ไทย แยก จีน ฝรั่งเศสที่เกิดยังเมืองไทย....”

ผลการวิจัย

อำนาจของภาษาวาทกรรมที่ส่งผลต่อจิตใจของมนุษย์ การสื่อผ่านวรรณศิลป์และท่วงทำนองเพลง วาทกรรมเหล่านี้เป็นการสื่อสารที่ให้ความน่าเชื่อถือและความพึงพอใจ ผลการศึกษาชี้ให้เห็นอีกว่า เพลงปลุกใจทำให้สังคมไทยให้ความสนใจเรื่องความคงอยู่ ความมั่นคงของชาติ รักชาติ อุทิศตน การเป็นคนไทย ความรัก ความสามัคคีของคนในชาติ ผลจากการศึกษาแนวเพลงปลุกใจซึ่งสื่อให้เห็นถึง คนในชาติที่มีความรักความสามัคคี มีอุดมการณ์ต่อสิ่งต่าง ๆ ที่ตนเองยึดถือ เช่น อุดมการณ์ทางการเมือง นั้น ความรักในชาติของตนเองนั้น เพลงมีอิทธิพลทำให้จิตใจของผู้ฟังมีความฮึกเหิม และเกิดอำนาจของวาทกรรมชาตินิยมในเพลงปลุกใจและอำนาจของภาษาวาทกรรมจากเพลงปลุกใจยังส่งผลให้เกิดความสามัคคีในชาติมากขึ้นโดยเฉพาะคนยุคใหม่ ๆ ที่ได้ฟังเพลงปลุกใจอาจจะหล่อหลอมอุดมการณ์ในการรักชาติมากขึ้น

วาทกรรมที่ปรากฏในเพลงคือความคิดที่ว่า “คนไทยคือพี่น้องร่วมแผ่นดินเดียวกัน” และเราจะมองเห็นคำสำคัญหรือข้อความที่ปรากฏชัดเจนคือ “ทุกคนคือพี่น้อง” “เกิดบนแผ่นดินเดียวกัน ไม่ใช่คนอื่นคนไกล” “ให้รู้รักสามัคคี พี่น้องเราคนไทย” “แม้เชื้อชาติ ศาสนา วัฒนธรรมจะต่างกันแต่ถ้าเกิดบนแผ่นดินไทยก็คือคนไทยด้วยกัน”

ส่วนความคิดหลักที่ปรากฏวาทกรรมคนไทย “ใจเป็นหนึ่งเดียว” ซึ่งเกิดประเด็นความคิดคือ “คนไทยใจเป็นหนึ่งเดียว” และเราจะมองเห็นคำสำคัญหรือข้อความที่ปรากฏคือ “ไทยดวงใจเป็นหนึ่งเดียว” “คนไทยไม่เคยแบ่งข้าง” “ต้องร่วมแรงร่วมใจ” “จะแยกไปทำไมไร้เหตุผล” “หวงแผ่นดินไทยด้วยหัวใจ ยุติธรรม” เหล่านี้ คือความรักชาติ ความสามัคคี อุดมการณ์ของคนไทย และอำนาจของวาทกรรมในด้านอุดมการณ์ในเพลงปลุกใจที่มีอิทธิพลต่อจิตใจมนุษย์นั่นเอง

อภิปรายผล

ลักษณะวาทกรรมชาตินิยมในเพลงปลุกใจ เป็นบทเพลงที่สะท้อนประเด็นเรื่องความรัก ความสามัคคี เป็นประเด็นที่ปรากฏในเพลงปลุกใจเพื่อเรียกร้องให้ประชาชนตระหนักถึงความรัก ความสามัคคี รักชาติ การปลุกฝังการรักชาติ ว่าเป็นปัจจัยสำคัญที่สร้างชาติ รักษาความมั่นคงของชาติไว้ได้ เนื่องจากความรักความสามัคคีทำให้เกิดการรวมเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน แม้ว่าบางครั้งจะยอมเรื่องความแตกต่างทางความคิด แต่ก็ยังคงเรียกร้องให้ประชาชนรวมใจหรือร่วมกันเพื่อความสงบสุขความมั่นคงภายในชาติ งานวิจัยของ ธงชัย หวานแก้ว (2522) ได้นำบทละครพระราชานิพนธ์ของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวมาศึกษาแนวคิดทางการเมืองในเรื่อง การปลุกฝังความรักชาติตามที่ปรากฏในบทละคร ผลการศึกษาพบว่าพระองค์มีพระราชดำริในการปลุกฝังความรักชาติในเรื่องหน้าที่และความสำคัญของสถาบันชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์กับเรื่องหน้าที่ของบุคคลต่าง ๆ ที่พึงปฏิบัติต่อสถาบันชาติ ผ่านวรรณกรรมต่าง ๆ หลายประเภทเพื่อปลุกใจให้ประชาชนเกิดความรักชาติ นอกจากนี้ยังพบงานวิจัยของพิมพ์ภาภรณ์ บุญประเสริฐ (2555) พบว่าวาทกรรมชาตินิยมโดยมีเนื้อหาที่กล่าวถึงแนวทางการทำงานของรัฐ ผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นเกิดจากการบริหารงานของรัฐบาลทั้งนี้ประชาชนร่วมมือกับรัฐบาลได้แสดงความสามัคคีเพื่อพัฒนาประเทศร่วมกันมุ่งมั่นให้เกิดความรักชาติ รัฐบาลมีอุดมการณ์ และสร้างชาติให้แข็งแกร่งอย่างยั่งยืน

ลักษณะรูปแบบภาษา มีทั้งแบบทางการที่ให้ความรู้สึกจริงจัง เป็นหลักการ แบบไม่เป็นทางการผ่านวรรณศิลป์และท่วงทำนองเพลง จึงเป็นการสื่อสารที่ให้ความน่าเชื่อถือและความพึงพอใจและ

เป็นบรรยากาศของสังคมไทยที่ให้ความสนใจเรื่องความคงอยู่ ความมั่นคงของชาติ รักษาดี อุทมการณ์
ความเป็นคนไทย ที่ออกมาในรูปแบบของเพลงปลุกใจ จากการแสดงออกซึ่งความรักความสามัคคีของ
คนในชาติล้วนแต่เป็นภาพที่พึงปรารถนา และอาจสรุปได้ว่า วาทกรรมกับสังคมไม่ได้สัมพันธ์กันโดยตรง
แต่มีภาพในความคิดเป็นสื่อกลาง แนวคิดเรื่องภาพในความคิดของผู้ใช้ภาษานี้ยังอธิบายว่า เหตุใดแต่ละ
คนจึงอาจตีความเหตุการณ์และวาทกรรมเดียวกันต่างกันไป และกับมิติด้านสังคมเหตุใดวาทกรรมจึงมีผล
ต่อผู้รับสารแต่ละคนต่างกันหรือครอบงำแต่ละคนในระดับที่ต่างกัน ฟานเด็ก ชี้ให้เห็นว่า หากให้
ความสำคัญกับมิติด้านสังคมแต่ไม่ได้พิจารณามิติด้านภาษาศาสตร์ซึ่งเป็นตัวกลางระหว่างสังคมกับวาท
กรรม มิติด้านภาษาศาสตร์ยังทำให้เรามองเห็นกระบวนการครอบงำความคิดซึ่งเป็นสิ่งที่วาทกรรมศึกษา
เชิงวิพากษ์ และยังมีข้อสังเกตอีกประการหนึ่งของฟานเด็ก คือกลวิธีทางวาทกรรมที่สร้างภาพในความคิด
แบบที่ผู้ครอบงำต้องการก็คือกลวิธีการแบ่งขั้วเราเขานั้นเอง ซึ่งจะสอดคล้องกับอำนาจของวาทกรรม
การเมือง รักษาดี อุทมการณ์ ชาตินิยม ที่เชื่อมโยงไม่ถึงเพลงปลุกใจ การมีสิ่งใดที่ครอบงำจิตใจหรืออะไรก็
ตาม สิ่งเหล่านี้เกิดจากวาทกรรมโดยอำนาจของการรักษาดีโดยปริยาย แม้แต่การแสดงออกผ่านเสียงที่
ไม่ใช่เสียงเพลงแต่เป็นเสียงโฆษณาหรือการสนทนาที่ออกอากาศทางวิทยุกระจายเสียง เมื่อฟังแล้วเกิด
ความรักชาติ มีอุทมการณ์ ในงานวิจัยของ ศศิ เสตะจันทร์ (2537: บทคัดย่อ) เรื่องการเผยแพร่
ประชาธิปไตยของรายการสนทนาทางวิทยุกระจายเสียงระหว่าง นายมั่น ชูชาติ กับ นายคง รักษาดีไทย
ช่วง พ.ศ. 2484-2486 ได้แสดงให้เห็นว่า จอมพล ป.พิบูลสงคราม ได้ใช้ลัทธิชาตินิยม ในการบริหาร
ประเทศและมีความต้องการให้ประเทศไทยเป็นไปตามอุทมการณ์ของตน งานวิจัยแสดงให้เห็นว่าเพียงแต่
เสียงการสนทนาหรือเสียงการโฆษณาก็มีผลต่อจิตใจของผู้ฟัง ปลุกใจให้ผู้ที่ได้รับฟังมีความรักสามัคคีใน
ชาติของตนเองได้อย่างลึกซึ้ง

ข้อเสนอแนะ

1. ควรศึกษาเพลงใหม่ๆ ให้ทันเหตุการณ์ปัจจุบัน ในการนำเสนอผลงานวิจัยในครั้งต่อไป
2. ควรศึกษาด้าน ภาษา การแปล และความหมาย ให้ถ่องแท้
3. ประเด็นในการศึกษามีควรพาดพิงถึงบุคคลใดบุคคลหนึ่งให้เสื่อมเสีย

เอกสารอ้างอิง

แก้ว อัจฉริยะกุล เอื้อ สุนทรสนาน. (2542). *เพลง กลสิกรไทย*.

สืบค้นจาก <https://sites.google.com/site/pkkasetko/ksikr-thiy>.

ธงชัย หวานแก้ว. (2522). *การปลุกฝังความรักชาติตามที่ปรากฏในบทละครพระราชานิพนธ์ของ
พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว*. ปรินญาณิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต
สาขาวิชาภาษาไทย: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

ณัฐพร พานโพธิ์ทอง. (2556). *วาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์ตามแนวภาษาศาสตร์: แนวคิดและการนำมา
ศึกษาวาทกรรมในภาษาไทย*. คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

พิมพ์ภากรณ์ บุญประเสริฐ. (2555). *วาทกรรมชาตินิยมของรัฐบาลไทย ตั้งแต่ พ.ศ.2475-2550*.

ปรินญาณิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต (ภาษาไทย) สาขาภาษาไทย ภาควิชาภาษาไทย.

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

- พรเพ็ญ อั้นตระกูล. (2546). พัฒนาการของลัทธิชาตินิยม, *วารสารอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร*, 26(1), น. 11-57
- ยีนยง โอภากุล. (2559). เพลง ขวานไทยใจหนึ่งเดียว. สืบค้นจาก https://xn--72c9bva0i.meemodel.com/เนื้อเพลง/ขวานไทยใจหนึ่งเดียว_คาราบาว
- ศศิ เสตะจันทร์. (2537). การแพร่ประชาธิปไตยของรายการสนทนาทางวิทยุระหว่าง นายมั่น ชูชาติ กับ นายคง รักไทย ช่วง พ.ศ.2484-2486. วิทยานิพนธ์นิเทศศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาการสื่อสารมวลชน: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- อานันท์ กาญจนพันธุ์. (2552). จากวาทกรรมของอัฐบุคคลถึงจุดเปลี่ยนของอัฐตา. เชียงใหม่: พิมพ์ลักษณ์

วารสารมังรายสาร

Mangrai Saan Journal Humanities and Social Sciences

เจ้าของ สถาบันภาษาและกิจการต่างประเทศ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่
วัตถุประสงค์ เพื่อเป็นสื่อกลางเผยแพร่ผลงานทางวิชาการ ประเภทบทความวิจัย และบทความวิชาการ ทางด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ศีรษะศาสตร์และศิลปศาสตร์ หรือสาขาอื่นที่เกี่ยวข้อง โดยเผยแพร่ผลงานวิชาการให้แก่อาจารย์ นักศึกษาและนักวิจัยทั้งในและนอกรสถาบัน

บรรณาธิการ อาจารย์ ดร.อดิสรณ์ ประทุมถิ่น มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่

กองบรรณาธิการ

ศาสตราจารย์ ดร.อัญชลี วงศ์วัฒนา
รองศาสตราจารย์ ดร.ทรงศรี สรณสถาพร
รองศาสตราจารย์ ดร.ประจักษ์ สายแสง
รองศาสตราจารย์ ดร.เปรมวิทย์ วิวัฒน์เศรษฐ์
รองศาสตราจารย์ ดร.สรบุศย์ รุ่งโรจน์สุวรรณ
รองศาสตราจารย์ ดร.โสภณา ศรีจำปา
รองศาสตราจารย์ ดร.ประกาศิต สิทธิธิดิกุล
รองศาสตราจารย์ ดร.คมสัน รัตนะสิมากุล
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมหวัง อินทร์ไชย
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จารุวรรณ เบญจาทิกุล
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ณรงค์ภรณ์ รอดทรัพย์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุชาดา เจียพงษ์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิสิฐ จันมา
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นิวัตร พัฒนะ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สหทัยา สิทธิวิเศษ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เฉลิมชัย คำแสน
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปวีณา ลีตระกูล
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศรชัย มุ่งไธสง
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เสงี่ยม บุญพัฒน์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปฏิพันธ์ อุทยานุกุล
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เฉลิมชัย ไชยชมภู
อาจารย์ ดร.สุภาวดี เพชรเกตุ
อาจารย์ ดร.กมลาวดี บุรณวัฒน์
อาจารย์ ดร.พรหมพิสิฐ พันธุ์จันทร์
อาจารย์ ดร.สุคาร์ตัน พญาพรหม

รองศาสตราจารย์ ดร.จิตติมา สุทธิวรรณ
รองศาสตราจารย์ ดร.บุญเรือง ชื่นสุวิมล
รองศาสตราจารย์ ดร.ปิยะธิดา ช่างพึง
รองศาสตราจารย์ ดร.พัชรินทร์ อนันต์ศิริวัฒน์
รองศาสตราจารย์ ดร.ชลธิชา บำรุงรักษ์
รองศาสตราจารย์ ดร.ภัทรธนิษฐ์ ศรีจอมทอง
รองศาสตราจารย์ ดร.ประนอม แก้วระคน
รองศาสตราจารย์ ดร.ชไมภักดิ์ เตชะสอนันต์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ฤทัย พานิช
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชนิกา พรหมมาศ
Senior lecturer ศศิวิมล คล้ายคลึง
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุรียา สัมจันทร์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ประกอบศิริ ภัคศิริพินิจ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จิตติมา กาวีระ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุชาติ ลีตระกูล
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ประเวศ เวชชะ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิรุณศิริ ใจมา
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุธีรา อะทะวงษา
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อรวรรณ บุญพัฒน์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ดุขมิ รัชชีชัชวาล
ผู้ช่วยศาสตราจารย์พัทธา บุญยะรัตน์
อาจารย์ ดร.ไกล่รุ่ง อามระดิษ
อาจารย์ ดร.ปฐมพงษ์ สุขเล็ก
อาจารย์ ดร.สมลักษณ์ เลียงประยูร
อาจารย์ ดร.ชฎาพัศฐ์ สุขกาย

อาจารย์ ดร.ณัฐพล สันธิ
อาจารย์ ดร.ศิรินพรรณ ชุ่มอินทจักร
อาจารย์ ดร.สมยศ จันทร์บุญ
อาจารย์ ดร.เบญจมาภรณ์ สุริยวงศ์
อาจารย์ ดร.อนันตา สุขวัฒน์

อาจารย์ ดร.วรรณวิรัตน์ ตุงคะเวทย์
อาจารย์ ดร.ศิวภรณ์ สองแสน
อาจารย์ ดร.อาภิสรา พลนรัตน์
อาจารย์ ดร.สุกัญญา ขลิบเงิน
อาจารย์ ดร.ชิมมี อุปรา

**** บทความที่ตีพิมพ์ในวารสารฯ ได้ผ่านการตรวจสอบเชิงวิชาการจากกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ
จำนวน 2 ท่านต่อบทความ ****
ลิขสิทธิ์ของบทความที่ลงพิมพ์ในวารสารฉบับนี้เป็นของสถาบันภาษาและกิจการต่างประเทศ
มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย

Contents

การศึกษาศิลปะการใช้ภาษาในวรรณกรรมคำวของแม่ครูจันทร์ดี จันทร์หนั้ว

บุณยาพร เล้าเปา, ตฤาภรณ์ แสนปรน

เจ้าหลวงหมื่นดงนคร: ตำนานและบทบาทที่มีต่อชุมชนบ้านป่าสัก ตำบลสรอย อำเภอวังชัน จังหวัดแพร่

วรรัตน์ แสนจันทร์, ตฤาภรณ์ แสนปรน

อำนางของภาษาที่มีต่อวาทกรรม: อำนางของวาทกรรมชาตินิยม ในเพลงปลุกใจ

ปิยมาศ มวงค์

การพัฒนาหนังสือเสริมการอ่านภาษาอังกฤษสำหรับนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โดยใช้นิทานพื้นบ้านของกลุ่มชาติพันธุ์ ในอำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย

สมลักษณ์ เลี้ยงประยูร, วรณทิวา เชียงตุง, สมลักษณ์ จันทรมาศ

ประเพณีการตานธรรมหลวงของชาวไทลื้อ บ้านเชียงบาน อำเภอเชียงคำ จังหวัดพะเยา

สิริกานต์ องคสิงห, ตฤาภรณ์ แสนปรน

วารสารมังรายสาร สถาบันภาษาและกิจการต่างประเทศ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย
วาคาร 39 เลงที่ 80 หมู่ 9 ตำบลบ้านดู่ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย 57100
โทร. 053-776000 ต่อ 1661 หรือ 053-776031
Email : mangraisaan@crru.ac.th